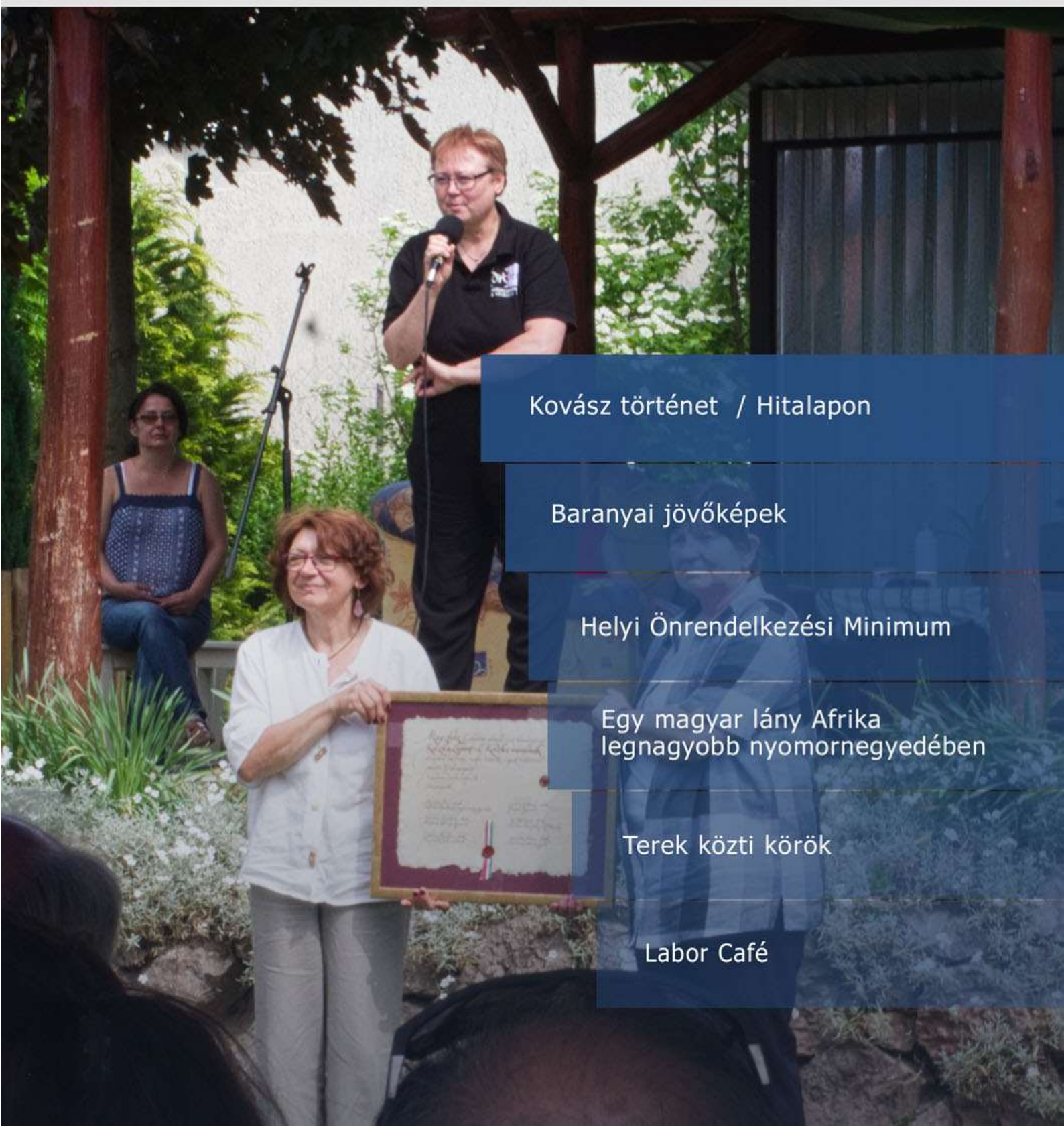

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2022/2. szám

Kovács történet / Hitalapon

Baranyai jövőképek

Helyi Önrendelkezési Minimum

Egy magyar lány Afrika legnagyobb nyomornegyedében

Terek közti körök

Labor Café

Tartalomjegyzék:

Szerkesztők előszava.....	3
A Kovász Közösség létrejötte - A magyarországi hitalapú közösségszervezés kezdetei	5
Hitalapon, felekezeti keretek között	10
Az egyház társadalmi súlya nem az egyháztagok és az intézmények számától függ.....	20
Hitalapú közösségszervezés Salvadorban	24
Keresztény-aktivizmus know-how, avagy hogyan legyünk cselekvők gyülekezeteinkben?	31
Út a polgármesterséghez - Beszélgetés Polgár Róberttel, Murakeresztúr polgármesterével.....	34
JÖVŐT FORMÁLÓ FIATALOK – közösségi művészetek és közösségszervezés összekapcsolása baranyai ifjúsági közösségekben	42
Helpcekker: a Labor Café új ötlete	64
Helyi Önrendelkezési Minimum fórumok és A Te Választásod kampány	70
KözösALAPON: a csoda megisméltésére készülünk.....	78
Mit csinál a közösségfejlesztő? Például közösségi alapítványt. És azt máshogy csinálja?	80
Egy magyar lány Afrika legnagyobb nyomornegyedében, Kiberában - Mit üzen a rádió?	86
Terek Közti Körök – A Satóbbi Összművészeti Egyesület programsorozata.....	99
Mag-ház 15. születésnap	104
Négyéves az aHang.....	107
Diszkurzív vezetés és társadalmi legitimáció - recenzió	113
Parola-hírek	120
Ajánló a közösségi megoldások köréből	122

Szerkesztők előszava

2022/2

Manapság ismét egyre többet hallhatunk válságról gazdaságban, politikában, társadalomban. De mit tehetünk, mit tehet a közösségi-, társadalomfejlesztő szakma ilyen környezetben? Ha az érdeklődő olvasó kinyitja a Parola friss számát, láthatja, nem keveset.

A Civil Kollégium Alapítvány (CKA) jó két évvel ezelőtt egy új kísérletbe fogott a közösségszervezésen belül, a hitalapú közösségszervezés szemléletével végzett eddigi munka áttekintéséről szól a Parola első fele. Megismerhetjük a CKA Láncreakció projektje keretében létrejött Kovász Közösség történetét és céljait, illetve eddigi eredményeit és következtetéseit a magyarországi lehetőségek kapcsán. Nagy Károly Zsolt, a Kovász teológiai munkacsoportjának vezetője ugyanezzel foglalkozik a református teológia és egyházi valóság lencséjén keresztül, és azt is megmutatja, hogy a közösségszervezés hogyan nőtt ki az egyház társadalmi felelősségvállalásából, és hogy illeszkedhet be újra. Elolvashatjuk emellett a Kovász egyházfinanszírozásról és az egyházak anyagi fogságáról szóló online kerekasztaláról írt beszámolót Farkas Zsuzsanna tollából. Bolba Márta nemrégiben Salvadorban járt, úti beszámolójából kiderül, miképpen lehet igazságtalanságokat elszenvedő közösségeket a katolikus egyház égisze alatt megszervezni.

A lokális munka jelentősége nem változik válságok idején sem, a murakeresztúri polgármester interjújából megtudhatjuk, hogyan függ és nem függ össze egy településen a papi hivatás és az önkormányzati munka.

Közösségszervezésről van szó egy izgalmas, baranyai településeken zajló folyamatban is, ahol fiatalok, gyerekek ismerkednek meg a közösségi művészetek és a közösségszervezés összekapcsolásával a demokratikus döntéshozatal lehetőségeivel, módszereivel.

A nyíregyházi Labor Café egy kellemes közösségi kávézó volt, mígnem az orosz agresszió teremtette ukrán menekülthullám nyomán át nem álltak a segítőkész állampolgárok adományainak gyűjtésére és elosztására. Arról olvashatunk, a felajánlások mennyisége és a szükségletek közötti diszharmóniában egy egyszerű és nagyszerű innováció, a Helpcekker, hogyan jelent hatékony megoldást.

Az év első hónapjaiban az ország különböző településein valósultak meg fórumok, mely a CKA és a Közösségfejlesztők Egyesülete programszintű szakmai elképzelése a helyi szintű önrendelkezés meg-, illetve visszaszerzéséről. Kiderül, mi az a hét lépés, amire szükség van egy tetterős közösség létrejöttéhez.

Tudtad? Egy millió magyar él olyan városban vagy kerületben, ahol közösségi alapítvány működik. Az utóbbi két évben ráadásul új lendületet kapott létrejöttük, erről a folyamatról és egy friss óbudai példáról szól egy-egy írás.

Állandó rovatunkban, a Civil Rádióból üzenve, most egy olyan fiatal lányt és munkáját mutatjuk be, akit gimnazista kora óta Afrika foglalkoztat. Fiatal felnőttként aztán lehetősége nyílt személyesen az afrikai nyomornegyedekben dolgozni, megtudhatjuk, mi az a vízmaffia, szanitációs központ, repatriációs program és mi a jelentősége a hitnek, a közösségnek mindezekben.

Szó esik még a folyóiratunkban köztérek közösségi művészeti megújításról, két születésnapról, egy díjról és elmaradhatatlan a közösségi megoldások ajánlója.

Akár egy dupla Parola számot kitesz a sok izgalmas olvasnivaló, bízunk benne, elég muniációt jelent a hátralevő nyári hetekre!

Szerzők:

Giczey Péter, a Civil Kollégium Alapítvány szakmai vezetője, közösségszervező mentor és tréner. Főbb szakmai érdeklődése, tevékenységei a közösségi beavatkozások (közösségfejlesztés, közösségi tervezés, közösségszervezés), settlement, közösségi média, civil fejlesztés. Debrecenben él, 1994-2005 között a Csapókeri Közösségi Házat igazgatta. A rendszerváltás óta részt vesz különböző civil és szakmai szervezetek tevékenységében. Az ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület elnökeként 2006 óta az IFS (Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége) vezetőségi tagja. A Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitikai Tanszékén óraadóként közösségi munkát oktat.

Tarcsay Tibor, középkorász, az irodalom- és kultúratudomány doktora, közösségszervező. Akadémiai kutatási témája az állam és egyház kapcsolatának teológiai vonatkozása, különösen a korai kereszténység idején és a középkorban. Jelenleg a Kovász közösségszervezője, számos civil csoport tagja, és zöld aktivista

A Kovász Közösség létrejötte - A magyarországi hitalapú közösségszervezés kezdetei

2022/2

Mit is értünk a hitalapú közösségszervezés alatt? Különbözik ez egyáltalán a “sima” közösségszervezéstől? Alkalmazható a hazai környezetben és milyen dilemmákkal néznek szembe a megalakult közösség tagjai és a szakemberek? Ezekre a kérdésekre keresi a választ a bő két évvel ezelőtt elindított szakmai munkát bemutató írás.

A [Kovász Közösség](#) keresztény hívőkből álló, hálózatosan felépülő közösségszervező csoport. Célunk, hogy egyházainkat helyi és össztársadalmi kérdésekben együttgondolkodásra, összefogásra és aktivitásra buzdítsuk. Helyben a gyülekezetek tagjait felelősségvállalásra, a szolidaritás és irgalom aktív cselekedeteire hívjuk; országosan pedig a társadalmi- és környezeti igazságosság rendszerszintű kérdésein dolgozunk.

Ezeket a célokat közösen fogalmaztuk meg azon konferencia/műhely résztvevőivel, akikkel 2019 novemberében találkoztunk Piliscsabán. A találkozót a Civil Kollégium Alapítvány (CKA) szervezte, célja pedig a hit alapú közösségszervezés módszertanának átadása volt a meghívottaknak. Illetve lehetséges partnerek keresése a 2020 januárjában induló Láncreakció projekthez. A módszertan megismertetésében nagy segítségünkre volt Gordon Whitman, a Faith in Action igazgatóhelyettese, aki később a projektben szakmai mentorálást is vállalt. A CKA célja a Láncreakcióval pedig egy új közösségszervezési irány elindítása és kipróbálása volt: a koalíciós vagy intézményi szervezés, azaz a helyi építkezés mellett a már meglévő csoportok érdekvédelmi szervezése országos ügyek mentén. Ezt a CKA három területen tervezte kipróbálni: az egyházak, az oktatás, valamint a szociális munkások köreiben.

De mit is értünk a hitalapú közösségszervezés alatt? Különbözik ez egyáltalán a "sima" közösségszervezéstől? A válasz: az eredményeiben nem, de a kiindulási alapjában igen. A hitalapú közösségszervezés bizonyos értelemben fordítva ül a közösségi érdekérvényesítés lován: nem pusztán az önérdekük miatt hívja be az aktivizmusra a polgárokat, hanem azért, mert a társadalmi igazságosságért való aktív munka a hitük aktív megélésének szerves része (kellene hogy legyen). A kereszténységben és a judaizmusban évezredek hagyománya van annak, hogy a hívőnek milyen viszonya kellene legyen a társadalommal – lényegében egy konstruktív szembehelyezkedés, ami nem a világ saját szabályait veszi alapul, hanem az isteni kinyilatkoztatást, az abban megjelenő víziót a világról (lásd: a Hegyi Beszéd, Máté 5), és ehhez próbálja meg saját magát és a közösséget is emelni. A kereszténységben ez kiegészíti és *meghaladja* a karitatív diakóniát, azaz a szegények és marginalizáltak egyszerű istápolását, és számos formát ölthet: például alternatív társadalmi közösségek létrehozását (lásd az Apostolok Cselekedeteit, később pedig a sivatagi atyákat), szociális hálózatok megszervezését (Nagy Szent Vazul és a [Basiliad](#)), konkrét közösségi érdekérvényesítést és erőszakmentes ellenállást (Szent [Ambrus](#) Theodosius császárral szemben). Ez a folyamat ráadásul olyan erős és eredményes (és évezredek át kitartó) volt, hogy nem kisebb eredményeket köszönhetünk neki, mint a rabszolgafelszabadítást, a fekete- és női polgárjogi mozgalmakat, de magát a [liberális demokrácia kialakulását is](#).

Az amerikai hitalapú közösségszervezés a fekete- és női polgárjogi mozgalmakban erősödött meg, szilárdította meg módszertanát, és ma is jelentős társadalmi hatást fejt ki. Ennek oka több dologban keresendő. Egyrészt, az Egyesült Államokban teljesen más az egyházak demográfiája: az egyházi hívek aránya 65% körül mozog, további kb. 20% nem formális tagságú; a hívek között pedig többségben vannak a klasszikusan marginalizált csoportok, úgy mint feketék, latinók, stb. Másrészt, az egyházak és gyülekezetek sokkal jobban integrálva vannak a szekuláris közösségekbe; gyakran a gyülekezeti terem vagy templom a lakógyűlések, politikai találkozók helyszíne, valódi közösségi tér, ahol a gyülekezetekhez nem kapcsolódó emberek is gyakran megfordulnak. Harmadrészt pedig az Egyesült Államokban az állam és egyház szétválasztása nagyon másképp néz ki, mint a NER Magyarországon. Amerikában talán még gyakoribb a kereszténységre való politikai hivatkozás, mint nálunk, ott az egyházak hagyományosan erősen kiállnak az elnyomottak mellett. Nálunk pl. a katolikus egyház klasszikusan az elnyomók oldalára állt (mindegyik szabadságharcunk során, aztán pedig a Monarchiában, a Horthy- és nyilas korszakban, illetve a kommunizmus alatt).

A hitalapú közösségszervezés amerikai módszertanának magyarországi körülményekre adaptálása tehát igen érdekes kísérletnek és hosszú távú munkának ígérkezett. A közösségszervező munkát a terep felderítésével kezdtük meg: 2020 januárja és decembere között kb. 150 kapcsolatépítő beszélgetés történt az első interjúmaraton keretében. Az elsők között a piliscsabai műhely résztvevői voltak, majd hólabda módszerrel haladtunk: lelkészek, papok, ifjúsági munkások, teológusok, önkéntes koordinátorok, egyházi- és civil intézményvezetők, cserkészek, és még sok más vallási kötődésű csoport vezetői és dolgozói között interjúztunk. Párhuzamosan létrejött a teológiai munkacsoport is, melynek feladata kettős: egyrészt a közösségszervezés módszertanát és céljait lefordítani a gyülekezetépítés/plébániai munka nyelvére; másrészt kiépíteni egy saját, alternatív narratívát azzal a legitimitációs szereppel szemben, amit (szélső)jobboldal oszt a magyar egyházakra (tegyük hozzá, igen gyakran az egyházi vezetőség és tagság őszinte lelkesedésére).

2020 nyarára az interjúmaraton nyomán létrejött egy meglehetősen stabil, rendszeresen találkozó közösség, akik a Kovász nevet választották maguknak. A CKA kunbányai Országos Közösségszervezői Találkozóján már stratégiát is gyártottunk az elkövetkező egy évre, valamint a Mércén keresztül a teológiai munkacsoport tagjai élő bejelentkezésben beszélgettek az állam és egyház viszonyáról. A Kovász úgy definiálta magát, mint egy alapvetően keresztény csoport, ami nyitott az összes felekezettel való együttműködésre. Úgy gondoljuk, hogy csak a valós evangéliumi alapértékek talajáról tudjuk elindítani a szétszakadt és gyakran mesterségesen különválasztott csoportok: civilek és egyházak, vezetőség és laikusok, bal- és jobboldal, a különböző felekezetek közötti párbeszédet. Ezt a stratégiánknak úgy operacionalizáltuk, hogy elkezdjük azokkal az

ügyekkel való foglalkozást, amik az interjúmaraton során kiviláglottak; illetve rendszeres online kerekasztal-beszélgetéseket rendezünk ezen ügyek és témák kapcsán. A témák, amik ekkor felmerültek: meddőség és gyermekvállalás; drog és addikció; oktatás; teremtésvédelem és az ökögyülekezeti modell; illetve a hajléktalanok és a gyülekezetek viszonya, integrációra való lehetősége. Ezek megvalósítását meg is kezdtük, célzott megkeresésekkel haladtunk tovább, illetve körülbelül kéthavona szerveztünk online kerekasztalokat.

Az interjúmaraton decemberig tartott, ekkor és 2021 januárjában pedig újabb stratégiázós alkalmakat tartottunk, hogy összegezzük az eredményeket, és elkezdjük a konkrét ügyekkel való operatív foglalkozást. Az interjúk közös kiértékelése során négy problémát azonosítottunk, amire munkacsoportok szerveződtek:

1. A teológiai munka továbbvitele
2. A cigányság szegregációja az egyházakban, gyülekezetekben, egyházi iskolákban és intézményekben
3. A fiatalok kizárása a döntéshozatalból, illetve az egyházak némasága és tétlensége a klímaváltozással szemben
4. Az egyházak politikai fogságának feloldása

Az 1. és 5. pont összevontan a teológiai munkacsoport feladata lett. Az egyházak és a magyar állam (és ezen belül a jelenlegi kormány) viszonyának rendezésén nehéz fogást találni. Az egyházak anyagi és ideológiai függése a kormánytól a klerikális szervezetek számára igen profitábilis (gondoljunk csak a lelkészek bérkiegészítésére, a számtalan épületfelújításra, az óriási átadott vagyona: gyárak, sportcsarnokok, kastélyok, várak). A kormány viszont legitimitációs alapként használja fel az egyházakat a "keresztény konzervatív Magyarország" építéséhez; a függésükön keresztül pedig gyorsan ráncba is tudja szedni őket, ha úgy alakul – mint pl. az evangélikus egyházat, amikor Fabinyi Tamás a kormány menekültellenes kampányát kritizálta 2017-ben, a kormány pedig hónapokig visszatartotta az egyházközpont felújítására nyújtott támogatást, ami miatt az egyháznak sokmilliós kötbért kellett a kivitelezőknek fizetnie. Egy ilyen kampányban tehát magukra az egyházakra – még – nem lehet számítani. Úgy döntöttünk tehát, hogy a hosszas előkészítés részeként felállítunk egy olyan saját, vagyis a történelmi egyházak hitelveiből, tapasztalataiból, és tanításaiból származó narratívát, ami vezérfonal lehet az átmenethez. Ennek elemei az anyagi függetlenség és önfenntartás lelki és pénzügyi alapjainak lefektetése; a szellemi függetlenség, azaz a kiszabadulás a neokonzervatív szexuáletika-LMBTQ-abortusz háromszögből, és a társadalomhoz való holisztikus hozzáállás; a demokrácia megerősítéséért és társadalmi igazságosságért való munka.

A cigányság szegregációja is hasonlóan problémás és hosszútávú kérdés. A tapasztalatok alapján ugyanis (egy-két kivételtől eltekintve) a lelképásztorokban lenne hajlandóság integratív gyülekezetek építésére, de épp a gyülekezeti tagok azok, akik egészen konkrétan nem akarják beengedni a romákat a templomokba. Ezzel párosulnak az olyan hivatalos egyházi programok, amik külön cigánymisszióban, cigány gyülekezetekben gondolkodnak, azaz nem is gondolkodnak integrációban. A két irány közé beakadva a lelkészeknek nincs egyszerű dolguk; mi pedig úgy gondoljuk, hogy a probléma orvoslását leginkább a lelképásztorokkal összefogva a gyülekezetek érzékenyítésével és nyitásával lehet elkezdni. Ezért Piliscsabán a helyi evangélikus, katolikus, és református gyülekezetek vezetőivel és segédeikkel, illetve a helyi tanodával együtt közös ünnepi alkalmakat szerveztünk adventben, illetve nagybőjtben, ahol a gyülekezetek tagjai találkoztak és beszélgettek helyi, szintén hívő cigányokkal, együtt gondolkodva arról, miként lehet helyben és országosan is enyhíteni a szegregációt. Emellett Pilisen a helyi tanodával, a Bizsu Házzal összefogva a helyi cigányság oktatáshoz való hozzáféréseinek javításán kezdtünk el dolgozni, jelenleg mindkét helyszínen még folyik az interjúmaraton.

A teremtésvédelmi csoport célja kettős: egyrészt a klímakatasztrófát övező magyarországi egyházi némaság és tétlenség megtörése, a gyakorlati cselekvésre és felelősségvállalásra

öszönzés. Másrészt nem mehetünk el mellett, hogy a fiatalok szinte teljesen eltűntek a magyar egyházakból; a 18-29 évesek kevesebb, mint 10% jár templomba. Az interjúmaraton tanulsága szerint azért, mert az egyház üzenetei számukra teljesen érdektelenek, nem foglalkoznak a nekik fontos kérdésekkel, például a már akut klímaválsággal sem. A közösségszervezés módszertana talán itt a legalkalmazhatóbb: helyben nagyon konkrét ügyeket jelent a klímaváltozás elleni küzdelem, a mi feladatunk pedig az, hogy képessé tegyük a fiatalokat arra, hogy elkezdjenek ezek érdekében szerveződni. Ezért kidolgoztunk egy részben open source, részben pedig a CKA és a Kovász tagjainak szaktudásán alapuló képzési anyagot, ami három interaktív modulon keresztül megtanítja a résztvevőket a klímanémaság megtörésére és a helyi ügyek menti cselekvésre. Ezt a képzést többször nyitott jelentkezéssel megszerveztük; de tervezzük "házhöz" is menni, olyan gyülekezetekhez, melyek nyitottak erre.

És itt érkezünk el a jelenhez, egyszersmind a Kovász és az egész hit alapú közösségszervezés legnagyobb dilemmájához. Nyitottak-e a gyülekezetek a közösségszervezés munkájára, vagy legalább gondolatára? Vagy inkább egyének lehetnek a Kovász bázisai, olyan emberek, akiknek gyakran az egyik legnagyobb problémájuk épp az, hogy a gyülekezetek passzívak, így nem találják benne a helyüket?

Egyelőre, közel két év kísérletezés eredményeképp úgy tűnik, a helyzet az utóbbi. A gyülekezetek a szó szoros értelmében passzívak: még a katolikusnál jóval demokratikusabban működő protestáns egyházaknál is az az uralkodó szemlélet, hogy a lelkipásztor az, aki a gyülekezet vezetője és ura, ebben a képviselő-testület vagy presbitérium inkább csak munkatárs. Ez a gyülekezeti tagok szemlélete és elvárása, és ebbe nevelődnek a lelkészek is – azaz az habitus alulról és felülről is találkozik, elvárt, és támogatott. Nagyon kicsi tere van az alulról jövő kezdeményezéseknek; ezeket azon nyomban be kell vonni a "hivatalos" körbe, rá kell ütni valamilyen "kósersági pecsétet," kívülről gyakorlatilag lehetetlen új ötletet, módszertanokat bevinni, még akkor sem, ha maga a gyülekezetvezető, vagy a csoport központi szereplője szeretné ezt. Jellemző, hogy a gyülekezetek nem mernek új dolgokba belevágni, még akkor sem, ha ez számos nagyon is érzékelt problémájukra nyújthat megoldást: az új tagok hiányára, a lemorzsolódásra, a kohézió és szolidaritás hiányára, és az eljelentéktelenedésre. A gyülekezetvezetők (ideértve a presbitériumot és a képviselőket is) általában két aggodalmat fogalmaznak meg: az egyik az ő tekintélyük megkérdőjelezése (mondják, ők pontosan tudják, mi foglalkoztatja a gyülekezetet, nincs szükség interjúmaratonra), a másik pedig a gyülekezet megosztása (nincs se erőforrás, se akarat a gyülekezetben). A gyülekezeti tagok részben ezeket a felülről jövő aggodalmakat internalizálták, és tartanak a vezetőség ellenérdekeltségétől, saját célponttá válásuktól; másrészt pedig magányosnak, elszigeteltnek, kiégettnek érzik magukat, olyannak, akit senki nem hallgat meg (gyakran minden személyes érdemük és erőfeszítésük ellenére sem).

Emellett további probléma a gyülekezetek szinte kizárólag karitatív hozzáállása a társadalmi igazságossághoz. Az egyházi szereplők gyakran nem is értik, hogy az empowerment/képessé tétel milyen mélységesen más, mint a hagyományos, klientúraképző és a problémákat konzerváló karitatív munka. Ebben egyébként a gyülekezetek és egyházak hagyományosan viszonylag aktívak: tulajdonképp a társadalmi tevékenységük sokszor ki is merül az adománygyűjtésben és -osztásban, és nem is nagyon van igényük vagy erőforrásuk másra, sőt, állandó hivatkozási alap Máté 11:26 "szegények mindig lesznek veletek, de én nem maradok mindig veletek," – azaz a szegénység és marginalizáció strukturális problémáival nem is kell foglalkozni. Ez pedig egy olyan évezredes látásmód, aminek a lebontása nem tud pár év alatt megtörténni. Természetesen nem minden gyülekezetre érvényes ez, lásd pl. a nyíregyházi evangélikusok munkáját a [hajléktalan-ellátásban és integrációban](#), vagy épp a [göncruszkai reformátusok](#) inkluzív gyülekezet- és településfejlesztését; de a túlnyomó többség sajnos az előbbi kategóriába tartozik.

Úgy tűnik tehát, hogy jelenlegi lehetőségeink alapján a Kovász további építkezési lehetősége egy olyan országos közösség létrehozása, aminek tagjai nem csak hitükben elkötelezettek, de a közösségfejlesztés és -szervezés módszerei és céljai iránt is. Egy ilyen közösség célja kettős: az

alternatíva képzésen keresztül szemléletformálás, valamint az országos civil ügyek kampányában részvétel. Ez utóbbi ugyanolyan kísérleti projekt, mint a Láncreakció maga, viszont ugyanannak az alternatíva képzésnek része. Ennek az egyik eszköze a 2021 őszén indult [Kovács Blog](#), ahol közösségünk szerzői teológiai, közéleti, teremtésvédelmi témákban jelentetnek meg cikkeket, állásfoglalásokat, illetve a hitalapú közösségszervezés feladatához releváns magyarul hozzáférhető anyagairól recenziókat. Emellett hazai és nemzetközi jó gyakorlatokat is igyekszünk bemutatni riportok és fordítások formájában. A blog egyébként meglehetősen népszerű: havi 5-10 ezer olvasónk van, a legtöbben a közéleti aktualitásokkal foglalkozó írásokat olvassák.

Képes lesz-e egy nem konkrét felekezethez vagy helyszínhez kötődő közösség a gyakorlatban is változást elérni, előmozdítani a társadalmi- és klímaigazságosságot? Az egyházak és gyülekezetek lehetnek a változás előmozdítói, vagy ők maguknak is változniuk kell? Közösségszervezés helyett nem érdemesebb közösségfejlesztésben gondolkodnunk? A Kovács eddig története ezen kérdések megválaszolásának első lépései. Tudjuk, ez egy nagyon hosszú folyamat lesz – de hiszünk abban, hogy erőfeszítéseinket a Gondviselés kiegészíti és megsokszorozza.

Szerző:

Tarcsay Tibor, középkorász, az irodalom- és kultúratudomány doktora, közösségszervező. Akadémiai kutatási témája az állam és egyház kapcsolatának teológiai vonatkozása, különösen a korai kereszténység idején és a középkorban. Jelenleg a Kovács közösségszervezője, számos civil csoport tagja, és zöld aktivista.

Hitalapon, felekezeti keretek között

2022/2

A hitalapú közösségszervezés mozgalom és/vagy gyakorlat az USA-ból indulva érkezett el Magyarországra, a Kovász közösség munkája a magyarországi honosítási kísérlet része. Létezett már korábban is közösségszervező képzés, így Sárospatakon is, de érdemes megvizsgálni a különbözőségeket és az egyezőségeket a felekezeti képzés és a két éve indult gyakorlat között.

Előljáróban néhány szóban szeretném megvilágítani azt a sajátos pozíciót, melyből most írni fogok. Egyrészt a Sárospataki Református Teológiai Akadémia (továbbiakban: SRTA) tanárként a kezdetektől fogva részt veszek a Református felekezeti közösségszervező alapképzési szak (továbbiakban: RK) kulcstárgyainak oktatásában és az akkreditáció alatt álló RK mester szak szakfelelőseként annak kidolgozásában, s egyik feladatomban az, hogy az olvasónak bemutassam ezt a képzést, annak alapelveit és főbb tapasztalatait. Másrészt azonban az is feladatomban, hogy a Kovász Közösség teológiai munkacsoportjának vezetőjeként arról írjak, hogy a Közösségben hogyan gondolkodunk – és cselekszünk – annak érdekében, hogy az Amerikai Egyesült Államokban megfogalmazódott *hitalapú közösségszervezés* elveit és gyakorlatát a magyarországi viszonyokra alkalmazzuk. Önmagában ez a két perspektíva nem áll szemben egymással – sőt, nem is szabad, hogy szemben álljanak – ugyanakkor van közöttük némi feszültség. Az RK szakon végzett munkánk ugyanis határozottan felekezeti kötődésű, míg a Kovász Közösség munkájában nagyon hangsúlyos a felekezeten kívüli, vagyis az a célunk, hogy a magyarországi keresztyén közösségekben képviseljünk egy olyan reflexív gondolkodást és magatartást, melynek fókuszában egyrészt a társadalmi igazságossággal, szolidaritással és az irgalommal kapcsolatos krisztusi tanítás áll, másrészt az a felelősség, melyet mint az ő „igáját”^[1] Krisztus minden őt követő hívőre terhel, ami ezeknek a tanításoknak mindennapi tettekre váltását jelenti. Ez a krisztusi tanítás pedig más-más gyakorlati megvalósulásokkal, de minden keresztyén felekezetében megtalálható.

Ezt másképpen úgy is megfogalmazhatnám, hogy a felekezeti lényegében nem más, mint ennek a krisztusi tanításnak sajátos hagyományok által közvetített kulturális formákban történő megjelenítése. Innen nézve pedig a két perspektíva szembenállása is feloldható, hiszen míg az RK képzésben „belülről” reflektálunk ezekre a kulturális formákra és hagyományokra, addig a Kovászbán „kívülről” tesszük ezt.

Ez a „külső” pozíció persze nem azt jelenti, hogy a Kovász közösség tagjai felekezeten kívüliek lennének vagy felekezetek fölöttiként gondolnánk el saját nézőpontunkat. Úgy tűnik, hogy felekezeteken kívüli keresztyénség nem létezik, hiszen a keresztyénség lényege a krisztusi tanítás megélése egy adott szociokulturális kontextusban. Az utóbbi pedig hatással van az előbbire: minden keresztyén közösség reflektál arra a társadalmi környezetre, melyben él és jelentős részben annak kulturális formái segítségével alakítja ki a saját működését.

A következőkben, miközben néhány alapfogalom tisztázására is kísérletet teszek, itt is ezt a megközelítést fogom alkalmazni, vagyis először a pataki képzésről, majd a Kovász koncepcióiról fogok írni.

1. Református közösség-szervező képzés Sárospatakon

Az SRTA 2010-ben akkreditálta a Református közösség-szervező alapképzési szakot. A szakot eredetileg az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem alapította, s ezt a struktúráját vette át, és – a MAB által engedélyezett keretek között – alakította protestáns meghatározottságok alapján az intézmény. Hitéleti, de nem egyházi alkalmazotti képzésről van szó, ami praktikusán azt jelenti, hogy a szak képzési és kimeneti követelményeit (KKK) az állam csak alapvonalaiban határozza meg, s a részletek szabályozásában a fenntartónak tág mozgásteret biztosít, ugyanakkor a diploma nem csak egyházi közegben használható.

A szak megnevezése némileg félrevezető, ami abból következik, hogy indítása idején volt még némi zavar a közösségi munka különböző irányainak megnevezésében. Értelmezésünkben a ma már egyértelműen közösségfejlesztésnek (community development) nevezett tevékenység áll a képzés fókuszában, vagyis elsősorban települések, térségek, szomszédságok – és esetünkben kimondottan: egyházközségek és egyházi közösségek – közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztésére készítjük fel a hallgatókat.^[2] Fontos ugyanakkor, hogy a mai értelemben vett közösség-szervezés (community organizing) – vagyis „az a folyamat, amely során az egymás közelében élő vagy azonos önértékkel rendelkező emberek csoportot alapítanak, hogy változást érjenek el a közösség számára fontos ügyekben”^[3] – mint perspektíva szintén jelen van a képzésben, noha nem ez a hangsúlyos. Ennek három oka van.

- Az egyik ok elméleti: a közösség-szervezés a -fejlesztésre épül. Ahhoz, hogy változások elérésére képes csoportok jöjjenek létre a társadalomban, először arra van szükség, hogy egy-egy szomszédság alkotói felismerjék egymásrautaltságukat, helyzetelemző, problémafelismerő kompetenciáik fejlődjenek, s így erősödjön kezdeményező- és cselekvőképességük is. A két tevékenységi forma tehát egy folyamatot alkot, amit nem kezdhetünk a végén, különösen olyan közösségekben, melyek hosszú ideje elszoktak attól, hogy cselekvő részesei legyenek saját életük, sorsuk alakításának.
- Ez fokozottan érvényes az egyházi közösségekre. Nem, vagy legalábbis nem csupán azért, mert az egyházak – még a sokszor demokratikus berendezkedésűnek tekintett protestáns felekezetek – működése jelentős mértékben épít a tekintély különböző formáira. A helyzetnek történeti okai is vannak, hiszen az egyházi közösségek a kommunista diktatúra hosszú évtizedein keresztül arra szocializálódtak, hogy lemondjanak önkormányzatiságukról – s ez különösen érvényes a protestáns egyházakra, melyeket a rendszer épp a közösségi identitásukban jelentős szerepet játszó demokratikus hagyományaik miatt, első számú ellenségnek tekintett. Mondhatnánk, persze, hogy a rendszerváltás után harminc évvel a kommunizmusra hivatkozni nem kimondottan elegáns. A helyzet azonban az, hogy különösen abban a vidéki társadalomban, melyre az SRTA képzései is építenek, az elmúlt három évtized közéleti, politikai folyamatai nem a

diktatúra hatásainak gyógyulását, hanem újratermelődését és elmélyülését eredményezték.

- A harmadik ok egy összetett teológiai probléma, mely egyrészt legalább annyira hozzájárul ahhoz, hogy a protestáns egyházak a közösségszervezéssel szemben a közösségfejlesztést részesítik előnyben, mint ahhoz, hogy a közösségfejlesztésről mégis a közösségszervezés perspektívájában gondolkodnak. Ez a probléma ráadásul a hitalapú közösségszervezés összefüggésében is fontos, így érdemes röviden tárgyalni. A keresztyénség általában összetett módon látja a keresztyén ember társadalmi helyzetét és viszonyát a hatalomhoz. Keresztyénként két „birodalom” polgárai vagyunk egyszerre: az egyik az Isten országa, a másik viszont az a konkrét földi társadalom, melybe születünk illetve tartozunk. Utóbbi természetesen, előbbire Krisztushoz tartozásunkon keresztül teszünk szert. A keresztyén embernek mindig Istennek kell inkább engedni, mint az embernek, vagyis „mennyei polgárjoga” és ebből eredő „kötelezettségei” erősebbek, mint földi polgárjoga. Ugyanakkor a keresztyénség egyöntetű bibliaértelmezése szerint a földi hatalmak nem függetlenek Isten hatalmától, sőt minden evilági hatalom Istentől van, mégpedig azért, hogy az isteni törvényt érvényesítse ebben a világban azokkal a sajátos eszközökkel, melyek csak számára elérhetőek. A kérdés az, hogy mikor, milyen körülmények között lehet ellenállni a hatalomnak? A válasz – és ennek részletezésében az egyes felekezetek eltérnek – az, hogy abban az esetben van lehetőség a hatalommal szembeni engedetlenségnek, ellenállásnak vagy érdekérvényesítésnek, ha a hatalom egyértelmű jelét adja annak, hogy semmibe veszi Isten törvényét, sőt, Isten helyére óhajtja helyezni magát. Az ellenállás azonban sosem lehet öncélú, vagyis nem egyszerűen a közösségi érdeken alapszik, hanem annak felismerésén, hogy a hatalom eltér az Isten által számára kirendelt működési módtól és alapelvektől, s a cél ennek helyreállítása. A keresztyénség tehát ebben az összefüggésben inkább járul hozzá a hatalmi struktúrák konzerválásához, mint a megváltoztatásukhoz, s ezért is van az, hogy a közösségszervezésben megnyilvánuló társadalmi aktivizmus nem igazán rokonszenves az egyházak számára. Fontos ugyanakkor, hogy ebből a teológiai alapállásból az is következik, hogy a keresztyén egyházaknak folyamatos és aktív társadalom- és hatalomkritikai tevékenységet kell folytatniuk. Folyamatosan őrködniük kell azon, hogy a hatalom nem helyezi-e magát Isten helyébe, s a társadalom működése nem tér-e le az Isten törvényében – s ezalatt éppenúgy értendő a tízparancsolat és az abból következő szemlélet, mint az „evangélium törvénye” vagyis a krisztusi szeretet gyakorlása – kijelölt útról. A református teológia ezen a ponton különösen tágas teret nyit az egyéni kezdeményezés számára – no nem a lázadás, hanem az egyéni és közösségi cselekvés összefüggésében. A református ember életének célja ugyanis az Isten dicsőségének szolgálata. Ez roppant elvont és életidegen fogalomnak hangzik, de a valóságban egyáltalán nem az. Isten dicsősége ugyanis úgy szolgálható, ha az Ő akaratának, törvényének érvényesülését segítjük elő az élet minden területén, hiszen ezzel dicsőítjük őt leginkább, ezzel nyilvánítjuk ki ugyanis, hogy Ő a legfőbb úr a világban. Ebből az alapelvekből következik, hogy a református emberek és közösségek a 16. századtól kezdve a gazdaságtól a szociális szférán keresztül a kultúrán át egészen a politikáig (gondoljunk a reformátusság összefonódására a szabadelvűséggel vagy a Bocskai szabadságharcra, de gondolhatunk a számos szociális intézmény és szervezet létrehozására és működtetésére úgy országos, mint helyi szinteken) a társadalmi változások, a nyugati modernitás irányába történő fejlődés aktív munkálói voltak. Az, hogy mindebből ma mi látható, már más kérdés, ahogy az is, hogy a reformátusok által is szorgalmazott modernizációs folyamatoknak nem csak pozitív hatásai voltak. Az azonban nagyon fontos, hogy ebből a teológiai alapelvekből az is következik, hogy a közösség érdeke, céljai, elgondolása arról, hogy mi jó neki, önmagában nem érték és az ebből fakadó érdekek érvényesítése nem cél vagy ügy. Úgy lesz érték, cél és ügy, ha egybeesik az isteni célokkal.

Ezekből az okokból érthetően következnek a református közösségszervező képzés hangsúlyai – melyeket egyéb, például a felekezeti közösség történeti identitásában gyökerező okok is kiegészítenek, de ezek részletezésére itt nincs lehetőségünk – ugyanakkor ezek a szempontok jelentősen befolyásolják azt is, hogy miként gondolható el a hazai egyházi-társadalmi környezetben a hitalapú közösségszervezés alkalmazása. Erre a későbbiekben még visszatérek.

Az elmúlt tizenkét évben az RK szak az intézmény talán legnépszerűbb képzésévé vált, az utóbbi években az első évfolyamok harminc fő fölötti létszámmal indulnak. Ennek egyik oka minden bizonnyal a hitéleti képzésre való felvétel viszonylag kedvező feltételeiben jelölhető meg, ugyanakkor a – minőségbiztosítás keretében rendszeresen végzett felméréseken alapuló – visszajelzések szerint kétségtelen, hogy a végzett hallgatók úgy érzik, a képzés során hasznos tudásokhoz jutottak, és a diploma megszerzése nem csak karrierszempontból vált hasznukra, de szakmai előmenetelüket is előmozdította. A szak hallgatói nagyon különböző munkaterületekről és motivációkkal érkeznek. Vannak, akik már tulajdonképpen közösségfejlesztő munkát végeznek, kulturális esetleg szociális intézményeknél, önkormányzatokban, egyházaknál vagy civil szervezeteknél dolgoznak, és a munkájukat szeretnék szakmailag megalapozottabbá tenni. Ebben a csoportban különösen fontosak számunkra azok a hallgatók, akik hátrányos helyzetű településekről érkeznek, ahol gyakorlatilag egyszemélyes intézményként próbálják menteni a menthetőt, összefogni a helyi közösséget. Minden évfolyamban jelentős azoknak a száma, akik elsősorban karrierjük előmozdítása érdekében szeretnék diplomához jutni, ugyanakkor egyre jellemzőbb az is, hogy ez a szempont ötvöződik a munkavégzés szakmai megalapozásának szempontjával. Ebben a hallgatói csoportban visszatérő tapasztalatunk, hogy míg a képzés elején sokan nem mutatnak túl nagy érdeklődést a képzés tartalma iránt, úgy kezelik az anyagot, mint az előrelépés érdekében leküzdendő „szükséges rosszat”, addig a képzés végére érve megérinti őket a közösségfejlesztés mögött álló szellemiség, fontosakká válnak számukra azok a szempontok – alapvetően a közösségiség –, melyet a képzés során sokszor és sokféleképpen hangsúlyozunk. A hallgatók többsége ebbe a két nagy csoportba sorolható. Rajtuk kívül vannak olyanok, akik egy-egy válságos élethelyzetből való kilábalás során igyekeznek újat kezdeni: munkanélküliség, GYES, betegség vagy épp nyugdíjba vonulás után keresik a helyüket és ezt a közösségért végzett munkában látják. Végül vannak olyanok is, akik alapvetően nem tudnak mit kezdeni magukkal, közvetlenül érettségi után nem látják, hogy merre vezet az útjuk, és „szerencsét próbálni” jönnek a szakra.

Amint fentebb írtam, a szak felépítésében a felekezetiiségre úgy tekintünk, mint a krisztusi tanítás sajátos hagyományok által közvetített kulturális formákban történő megjelenítésére. Jóllehet a szak elnevezésében református közösségszervező képzésről van szó, gyakorlatban a képzés inkább ökumenikus, vagyis azzal együtt, hogy valóban érvényesül egyfajta protestáns szemlélet, más hazai felekezetek szempontjaira, hagyományaira és kulturális tudására is építünk. A képzés tartalmának kialakításában ugyanakkor az is fontos, hogy nem egyházi alkalmazottakat képezünk, tehát azok is megtalálják a helyüket a képzésben, akik nem keresztyének vagy egyáltalán nem vallásosak. A hallgatók olyan tudásokra tehetnek ugyanis szert a vallás működésével, társadalmi szerepével kapcsolatosan, melyek minden olyan közösség összefüggésében használhatóak, melyek esetében a vallás nem mellőzhető szempont. Ez a koncepció szerencsésen illeszkedik a hallgatók felekezeti vagy vallásosság szerinti megoszlásához: az évfolyamok közel fele általában református vallású, a másik fele többségében római vagy görög katolikus, evangélikus, ortodox és unitárius, illetve minden évfolyamban vannak hallgatók, akik felekezeten kívüliek vagy nem vallásosak.

Ebből a koncepcióból következően a képzés tartalmának egyik jelentős területét a vallások, s közelebbről a keresztyénség középpontjában álló krisztusi tanítás, illetve annak társadalmi vonatkozásai elméleti kibontása áll. A második nagy területet azok a hagyományok, és az ezeket közvetítő kulturális formák jelentik, melyeken keresztül a krisztusi tanítás társadalmi hatása megragadható és megvalósítható. Társadalomtörténeti okokból ezekre a hagyományokra és kulturális formákra lehetséges problémafelismerő és -megoldó felkészültségekként tekinthetünk. Ahhoz, hogy ténylegesen azzá válhassanak, egyrészt a leendő közösségfejlesztőknek

általánosságban ismernie kell ezeket, másrészt képesnek kell lennie arra, hogy a lokális közösségekben a maguk konkrét voltában – ugyanakkor a közösség történeti tudatába ágyazott formákban – tudja ezeket azonosítani, felszínre hozni, és aktivizálni. Ennek következtében e terület tartalmának fontos részét képezi a különböző történeti jellegű tudások – egyház és művelődéstörténet illetve néprajz, felekezeti- és vallásismeret – reflexív, a közösségfejlesztés szempontrendszerét előtérbe helyező közvetítése. A képzés harmadik nagy területét a közösségfejlesztés szakmai ismeretei jelentik, ideértve a kultúrákövetítés elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó területeket is, a pszichológiától és konfliktuskezeléstől a kutatásmódszertanig.

A hallgatók az alapozó ismeretek és a szakmai törzsmódul elvégzését követően három specializáció közül választhatnak. Az *Egyházi művelődésszervező* specializáció tárgyai a művelődés, életmód, kultúrákövetítés problémakörei köré szerveződnek, és a hallgatóknak ezen a területen kell szakmai gyakorlatot is teljesíteniük. A specializáció megnevezése itt is azt jelenti, hogy a hallgatók olyan speciális ismereteket kapnak, mely segíti őket abban, hogy egyházi környezetben, egyházi közösségekben azok speciális körülményeit és igényeit is figyelembe véve boldoguljanak, ugyanakkor olyan általános művelődésszervezési ismeretekkel is felvértezhetik magukat, melyek segítségével nem egyházi környezetben is helytállhatnak. A *Diakónia specializáció* a szociális szféra közösségi feladatait állítja a középpontba. A diakónia az egyház tevékenységének egyik alapterülete, magyarul többnyire a „szeretetszolgálat” kifejezéssel fordítható, nagyvonalakban a szociális munka párhuzamának tekinthető. Tartalma szerint leginkább úgy írhatjuk le, mint „gyakorlati igehirdetést” – vagyis, ha az igehirdetés, a prédikáció az a tevékenység, melynek során az egyház Isten szavát mondja tovább az emberek felé, akkor a diakónia az a tevékenység, melynek során ezeknek a szavaknak tettekké kell válni, azaz tettekben megmutatkozó igehirdetésről, az Isten cselekedeteinek tovább-cselekvéséről van szó. A diakónia látható tartama, legalábbis a többnyire látható intézményes szinteken az egyházban folyó idősgondozással, gyermekjóléti és -védelmi szolgálattal, fogyatékkal élők, szenvedélybetegek, hajléktalanok között végzett szolgálattal írható le. Fontos azonban, hogy az intézményes szinten végzett diakónia nem meríti ki az egyház diakóniai szolgálatát, hiszen minden keresztyén közösségnek feladata a látókörében, felelősségi körében élő elesettekért, a társadalom periferiájára szoruló emberekért végzett szolgálat. Az elv és a gyakorlat persze sajnos itt sem fedti tökéletesen egymást. Az intézményi szinteken megvalósuló diakónia mellett az egyházközségi szinten zajló diakónia például jóval kevesebb – anyagi és humán – erőforrásból gazdálkodik, és az egyháztagság társadalmi, szociális vagy életkori struktúrájából következően ez a tevékenység jelentős mértékben egyfajta közösségi öngondoskodást jelent, vagyis az egyházközségeknek sokszor saját elesett tagjaikról kell gondoskodniuk. A *Diakónia specializáció* anyaga mindkét szintre koncentrál, és a szeretetszolgálattal kapcsolatos sajátos ismereteket és attitűdöket kapcsolja össze a közösségfejlesztés módszereivel és gyakorlatával. A *Roma közösség-szervező specializáció* szakmai anyagának jelentős részét a romológiai ismeretek, illetve a segítő intézmények rendszerével, az oktatással és a médiával kapcsolatos ismeretek alkotják. Utóbbiak esetében különösen fontos szempontként érvényesül egyrészt az integráció előmozdítása, másrészt a szegregációhoz, megkülönböztetéshez, rasszizmushoz vezető tényezők felismerése.

Mire lehet menni egy egyházi közösségszervező diplomával? A választ, legalábbis részben a beiskolázás kapcsán mondtak rejtik: jóllehet vannak, akik továbbtanulnak valamilyen mesterképzési szakon, illetve szűkebb értelemben vett közösségszervező feladatokat ellátó munkakörben helyezkednek el, hallgatóink többsége nem „professzionális” közösségszervező vagy -fejlesztő akar lenni, nem ebbe az irányba indul el a diplomájával, hanem meglévő munkahelyén, intézményében, közösségében hasznosítja a megszerzett tudást. A harmadik év végére elkészülő szakdolgozatok különösen jó képet adnak arról, hogy miként változik meg a hallgatók szemlélete, valóságérzékelése, helyzetértelmezése és hogyan keresik saját közösségük kitörésének vagy egyáltalán: túlélésének útját; hogyan értelmezik helyzetüket és azt, hogy milyen erőforrásokkal bírnak és azokat hogyan használhatják.

Ahogy az eddigiekből is érezhető, az RK szak képzése meghatározó módon intézmény-orientált, és jelentős mértékben épít arra, hogy az egyes felekezetek történeti tapasztalataiban és tradícióiban rögzített tudások, attitűdök tudatosításukon és az aktuális helyzetek összefüggésében való újrafogalmazásukon keresztül, az egyes közösségek számára problémafelismerő- és megoldó felkészültségekké válhatnak. Ezek a tradíciók és tapasztalatok ugyanakkor ellentétes módon is működhetnek. A múlt önmagában nem bír jelentéssel, tapasztalattá a reflexión keresztül válik. Ugyanígy a tradíció is – mint adott körülmények közt intézményesült és rutinná vált felkészültségek kulturális mintázata –, ha fenntartása a körülmények változása ellenére önértékként rögzül, és reflektálatlanul épül be például a közösségek identitásába, inkább akadályozza, mint segíti a közösségek problémafelismerő és -megoldó képességeit. Jóllehet a képzés céljával kapcsolatos elképzeléseink fontos része az, hogy az egyház intézményeit életre keltő munkásokon, az ő mentalitásukon, szakmai hozzáértésükön és közösségi elköteleződésükön keresztül legyen szorosabb és feszesebb az a társadalmi háló, ami a társadalom periferiáján élőket védi, ám be kell látnunk, hogy már az is eredmény, ha az egymásra utaltság tudata és az egymásért való felelősség érzése az intézményeken, közösségeken belül felébred, és ezen az alapon tudjuk szélesíteni az érzékenység körét az intézményeken, egyházközösségeken túlra. Elsősorban a hallgatók reflexiós képességeinek növelésén keresztül.

2. Kovász közösség reflexivitása

A Kovász közösség létrejöttének és működésének egyik meghatározó motívuma viszont éppen ez a reflexió. A közösség – mely néhány hónapja ugyan hivatalosan már egyesületként folytatja tevékenységét de nevében is és szellemiségében is inkább közösségként tekint magára – két éve alakult meg, a szervezés intézményi hátterét a Civil Kollégium Alapítvány nyújtotta. Tagjaink jellemzően a történelminek nevezett keresztény felekezetek köréből érkeznek, de nyitottak vagyunk az összes felekezettel való együttműködésre.

Ahogy honlapunkon is olvasható: „Hidakat építünk, ökumenikus, lelki, integratív alapokon, hogy akik eddig ellenségnek látták egymást, megtalálják a közös értékeket és ügyeket, amelyeken el tudnak kezdeni együtt dolgozni.”^[4] A hídépítés metaforáját különösen fontosnak tartjuk, hiszen aki hidat akar építeni, annak számára egyrészt realitás mindannak létezése, valósága, amit át akar hidalni. Ahol törés, szakadék van az egymáshoz vezető utakon, és ezek akadályozzák Isten (társadalmi) akaratának érvényesülését, ott a keresztény hídépítőnek dolga van. Fontos ugyanakkor, hogy ezeken a helyeken van dolga, így érzékenységének nem csak az ilyen helyek megtalálására, hanem a „fantomszakadékok” konstruálásának elkerülésére is ki kell terjednie. Másrészt a hídépítő számára nem csupán az áthidalásra váró mélységek, de a „partok” alapos ismerete és elfogadása is fontos. A part: adottság, ami a hídfő lehetőségét rejtje magában. A hídépítő-közösségfejlesztő szerepe abban van, hogy ebből a lehetőségből valóság legyen, s ez többnyire nem a partok leértékelésében vagy lerombolásában nyilvánulhat meg.

A közösség ökumenikus karakterét szintén a reflexivitas határozza meg. Az ökumenizmus – vagyis a különböző keresztény felekezetek közeledése és bizonyos ügyekben megmutatkozó együttműködése, ami a közös liturgiában csúcsosodik ki – ma már nem számít újdonságnak vagy különlegességnek, szinte mindegyik nagyobb felekezet életének része. Az ökumenizmus alapját az a nyilvánvaló tény jelenti, hogy minden különbség ellenére a megannyi keresztény felekezetek életének, működésének alapját mégis az egy Krisztus tanítása, életpéldája és áldozata jelenti, aki ráadásul követőinek egységét, és az erre való törekvésüket a követés részévé emelte. Az ökumenizmus gyakorlatában azonban az egység sokszor inkább egyfajta kompromisszumot jelent, melynek lényege az, hogy „nem azt nézzük, ami szétválaszt, hanem azt, ami összeköt” a többiről pedig inkább hallgatunk vagy egy olyan „felekezeti határokon felülemelkedő” magatartáshoz vezet, ami a különbségeket el- vagy összemosva akarja megvalósítani az egységet. A Kovász közösségben mindannyiunknak fontos a saját felekezeti tradíciója, akkor is, ha kritikusan szemléljük egyiket vagy másikat, de úgy véljük, hogy ezek kölcsönös megismerése és megértése nem elválaszt bennünket egymástól, hanem gazdagítja azt, ahogyan Istenről és a világról gondolkodhatunk. Úgy gondoljuk, hogy csak a valós – vagyis nem elhallgatásokkal vagy

összemosásokkal megértett – evangéliumi alapértékek talajáról tudjuk elindítani, magunkon kezdve, a szétszakadt és gyakran mesterségesen különválasztott csoportok: civilek és egyházak, vezetők és laikusok, bal- és jobboldal, szegények és gazdagok, vidékiek és fővárosiak, cigányok és magyarok vagy épp a különböző felekezetek közötti párbeszédet. Mindezt a Kovász közösség alakulását követően a közösen vallott értékeinkkel kapcsolatosan megfogalmazott dokumentum a következőképpen foglalja össze:

„A Kovász közösség közös értékeiről való beszélgetés során az értékeinket első sorban nem elvont fogalmakban határoztuk meg, hanem cselekvéseken és viszonyokon keresztül. Ez összhangban áll azzal a vágyunkkal, hogy »Olyan világot építünk, ahol a keresztények az életükkel hirdetik az evangéliumot.« Hitünk szerint az evangélium hirdetésére Krisztus missziói parancsa hív el és hatalmaz fel bennünket. Az evangélium tartalma az az örömmézenet, hogy Krisztus meggyőzte a világot^[5], ami azt jelenti, hogy – bár ezt most még nem látjuk, nem fedezzük fel mindenben és a saját életünk és társadalmi létünk nyomorúságai is ellene mondani látszanak, de – minden az Ő lábai alá vettetett.^[6] Jézus arra hívja és küldi el tanítványait, hogy ennek legyenek tanúi, tanúságtevői szűkebb és tágabb környezetükben, és Szentlélek által fel is hatalmazza őket^[7], részesíti őket az Ő győzelmének erejében, hogy ezzel az erővel végezzék tanúságtételüket akár szóban, akár cselekedetekben.^[8] Az evangélium hirdetése – annak hirdetése, hogy Krisztus meggyőzte a világot –, annak hirdetése, hogy eljött, köztünk van Isten országa.^[9] Ezt a „köztünk léte”, ennek az erőit és lehetőségeit teszi nyilvánvalóvá – el nem rejtetté – bennünk és köztünk Isten Szent Lelke.^[10] Azt, hogy Isten országa köztünk van, meghatározó módon jelenti Isten és az ember, illetve az emberek egymás közötti kapcsolatának az Isten törvénye és akarata szerinti helyreállítását. Amikor tehát a Kovász alapértékeiről beszélünk és azokat különböző cselekvéseken és viszonyokon keresztül gondoljuk kifejezhetőnek, akkor olyan cselekvéseket és olyan viszonyokat állítunk a közösség fókuszába, melyeken keresztül ez a helyreállítás bennünk, közöttünk és rajtunk keresztül megvalósulhat. Ez a két dolog – az, hogy Isten mindent Krisztusnak vetett alá, s az, hogy Krisztus ennek életes hirdetésére küldi az övéit – a missziói parancsban is egyértelműen összetartozik. A missziói parancsként^[11] hivatkozott szavait Krisztus azzal a kijelentéssel kezdi, hogy „Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön.”^[12] Jézus itt a hatalom alatt nem egy hierarchiában elfoglalt helyről beszél, és nem is arról, hogy neki lehetősége lenne az akaratát rákényszeríteni bárkire, annak beleegyezése nélkül. Jézus arról a hatalomról beszél, ami abból következik, hogy az Atya mindenk fölé helyezte őt, tehát ő kontrolál mindent, a cselekvés lehetősége és szabadsága minden összefüggésben az övé, s ebből következik a tanítványok elküldésének ténye és tartalma („elmenvén azért”^[13]). Mindazokat pedig, akik Őt követik, akik hisznek benne, Lelke által felszabadítja a világ kötöttségei alól, és a cselekvés – a megbékéltetés szolgálatának^[14] – lehetőségét adja meg számukra. Krisztus részelteti övéit, küldötteit a neki adatott lehetőségéből, és övéinek az a feladata, hogy ők maguk is ennek a részesedésnek a lehetőségét hirdessék, adják tovább másoknak és segítsék másokban. Az evangéliumhirdetés formája a tanítvánnyá tétel, ami egy olyan egymás mellé rendelő kapcsolat, mely ezt a részesedést munkálja (»megkeresztelvén őket...«, »tanítván őket.«^[15])”^[16]

Ennek a dokumentumnak a tartalma azért is nagyon fontos számunkra, mert a Kovász egy, a hitalapú közösségszervezés gondolata köré szerveződött közösség, melynek esetében fontos tisztázni, hogy mit is értünk „hit” alatt? A hitalapú közösségszervezés történetére és hátterére itt nincsen mód kitérnünk. A mozgalom és/vagy gyakorlat az USA-ból indulva érkezett el Magyarországra, a Kovász közösség munkája – ahogy a jelen írás is – a magyarországi implementációs kísérlet része. Ebben a kísérletben viszont fontosnak érezzük, hogy a helyi egyházi és kulturális tradíciókra és társadalmi környezetre tekintettel tisztázzunk néhány alapvető fogalmat, kivált azért, mert az ilyen fogalomtisztázás általában nem tűnik a hitalapú közösségszervezés erős oldalának. Úgy tűnik, hogy a mozgalom alapvető művei,^[17] vagy éppen a közelmúltban magyarul megjelent *Hitalapú közösségszervezés szöveggyűjtemény* nem szentelnek különösebb figyelmet e sajátos gyakorlat vagy megközelítés alapját jelentő hit-fogalom meghatározásának. Ehelyett adottnak veszik annak értelmezését, és a hitalapúságot az egyházi élet gyakorlatával azonosítják, vagyis a „gyülekezeti” vagy „egyházi közösségi” kifejezések

szinonimájaként kezelik. Ebben az összefüggésben a hitalapú közösségszervezés a társadalmi szolidaritás és igazságosság irányába ható változások munkálásának egy olyan gyakorlatát jelenti, melyben a változtatásra irányuló igyekezet alapja és mozgatórugója az adott közösség – történetesen keresztyén vallásos – értékrendje (ebbe beleértve azokat a fentebb már említett kulturális mintázatokat is, melyeket az adott felekezeti közösség értéként határoz meg). Ez a megközelítés annyiban praktikus, hogy vallásilag semleges, hiszen szinte mindegyik nagy vallásban megtalálható a társadalmi igazságosság és szolidaritás mint érték, s a közösségszervezőknek lényegében semmi más dolguk nincsen, mint hogy a cselekvési program legitimációjához megfelelő vallási hivatkozásokat összegyűjtsék, és ezek segítségével érveljenek a változások és az azokat célzó gyakorlatok mellett.

Ezzel a megközelítéssel azonban – több egyéb mellett – az a probléma, hogy jóllehet a hit az életmódon, a gyakorlati életen keresztül artikulálódik, mégsem azonos csak ezekkel, hanem többnyire van egy „meggyőződésenként” azonosítható gondolati alapja. A keresztyén hitfogalom alapja az újszövetség hitfogalma, ami nem egy kognitív hanem sokkal inkább affektív hozzáállást jelent valamihez, vagy valakihez. Hinni elsősorban nem azt jelenti, hogy racionálisan belátom valaminek az igazságát, vagy meg vagyok győződve valamiről. A hit: bizalom, a teljes egzisztenciát érintő ráhagyatkozás valakire vagy valamire, elsősorban Istenre. Ebből következik azután a hit kognitív összetevője, vagyis az, hogy ez a bizalom abban is megnyilvánul, hogy a hívő ember elfogadja és igaznak tartja mindazt, amit Isten mondott, tett, kijelentett. Ennek pedig egyrészt a tartalma, másrészt az alapja is a fentebb idézett dokumentumban kifejtett evangélium. A hívők közössége ezért bizalom-közösség. Egyrészt az Istenre egzisztenciálisan ráhagyatkozó – ebből következően például az erőszak vagy a diktatúra minden formáját elvető, a lét biztonságának garanciáját nem az anyagi javak korlátlan felhalmozásában látó, stb. – emberek közössége, akik felismerték és tudatosan vállalják Istenre-utaltságukat. Másfelől az egymást bizalmukkal megajándékozó, egymásra ráhagyatkozó – s ebből következően egymással szolidáris, együtt-érzésre képes és hajlandó – emberek közössége, akik felismerték egymásra-utaltságukat, pontosabban azt, hogy Isten egymás gondjára bízta őket. Az egymásra-utaltság és az Istenre-utaltság szoros kapcsolatban áll. Jézus azt mondta tanítványainak: „amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.”^[18] A szeretet itt használt szava görög „agapé”, ami a görögök számára a szeretet legmagasabb formáját jelentette: tudatos, feltétel nélküli, önzetlen és cselekvésre, önfeláldozásra ösztönző szeretetet (vagy is nem valami romantikus érzelmet). Ez a szeretet, ami Jézus önként vállalt halála mögött áll, és ez az a szeretet, amit az első keresztyének az asztalközösséggel, vagyis az egymásrautaltság szimbolikus formájával fejeztek ki.

Ebből a gondolatmenetből talán első olvasásra az vehető ki, hogy a Kovász céljai nagyon „vallásiak” vagy spirituálisak ugyanakkor éppen ezért nagyon társadalmiak is: szándékunk a keresztyénség évezredes alapszándéka, az imitatio Christi, vagyis Krisztus utánzása, az ő cselekedeteinek cselekvése. Ezek a cselekvések azonban – ahogyan az evangéliumokban látjuk – a világra irányultak, így mi is, magunkon elkezdve a szomszédságainkon, gyülekezeteinken, környezetünkön át az egész teremtettség felé fordulunk. Ennek jegyében a Kovász közösség munkája jelenleg három munkacsoportban folyik.

Az elvi háttér átgondolásának feladata a teológiai munkacsoporté. A csoport célja egy olyan teológiai keretrendszer kidolgozása, mely segít kijelölni a gondolkodás, diskurzus és cselekvés fókuszait, ugyanakkor nem csupán közösségünk, hanem az egyházaink tagjainak aktivizálásához is teológiai keretet és alapot biztosít. Ennek a munkának számos buktatója van, vagy lehet, hiszen – ahogy arra a történelemben rengeteg példát találhatunk – a Bibliára, Krisztus egy-egy tanítására, esetleg néhány teológiai igazságra való hivatkozás könnyen válhat egy-egy társadalmi mozgalom vagy politikai párt ideológiai alapjává vagy legitimációs eszközévé. Ezt tudatosan igyekszünk elkerülni. Nem az a célunk, hogy egy általunk fontosnak vélt cél igazolására gyűjtsünk bibliai hivatkozásokat, hanem arra törekszünk, hogy ezt a helyzetet megfordítsuk. Munkánkban tehát nagyon fontos az, hogy keressük és megértsük a Biblia (illetve különféle egyházi dokumentumok, hitvallások, az egyházak társadalmi tanítását kifejtő nyilatkozatok) tanításait arra vonatkozóan, hogy mi az Isten akarata a társadalom működésével, a hatalommal, a politikai és közéleti vagy

gazdasági viszonyokkal kapcsolatosan, s ezek alapján értelmezve a körülöttünk zajló társadalmi jelenségeket megpróbáljunk olyan kérdéseket feltenni és szempontokat megfogalmazni, melyek más hazai keresztyén közösségeknek is segíthetnek abban, hogy reflektáljanak saját társadalmi környezetükre, helyzetükre, és megtalálják azt, hogy hol és miben van az ő feladatuk az Isten akaratának cselekvésében.

Fontosnak tartjuk, hogy tapasztalatainkat és meglátásainkat közérthető formában az érdeklődők számára minél szélesebb körben és minél könnyebben elérhetővé tegyük, s az általunk megfogalmazott kérdésekről és szempontokról diskurzusokat kezdeményezzünk. Ennek kitüntetett eszköze a Kovász blog.

A Kovász második munkacsoportjának tevékenysége a gyakorlati keresztyén környezetvédelem problémái köré épül. A munkacsoport kidolgozott egy workshop-sorozatot, mely eszközöket ad a résztvevők kezébe ahhoz, hogy társakat gyűjtve maguk köré, lelki alapon inspirálják a közösségeiket a környezeti és társadalmi felelősségvállalásra.

A harmadik, integratív gyülekezeti munkacsoport a társadalom periferiáján élő csoportok, elsősorban a cigánység keresztyén gyülekezeteken/közösségeken keresztül megvalósítható társadalmi integrációjának kérdéseivel foglalkozik, s ilyen céllal indított konkrét projektet is.

A Kovász persze még „gyermekcipőben jár”, de ezekkel a tipegő léptekkel is egy olyan társadalom felé igyekszünk, melyben a keresztyének az életükkel hirdetik az evangéliumot. Ez praktikusán azt jelenti, hogy saját szűkebb-tágabb értelemben vett felekezeti közösségeinket helyi és osztársadalmi kérdésekben együtt gondolkodásra, összefogásra és aktivitásra buzdítjuk. Az első két év tapasztalatai nagyon vegyesek, voltak sikereink és kudarcaink is bőven. Az alaptapasztalatunk ugyanakkor az, hogy a hitalapú közösségszervezés kétirányú tevékenységként végezhető ma Magyarországon. Az egyik – talán a nehezebben járható – út a meglévő, sokszor stagnáló vagy leépülő egyházi közösségek megerősítése. Ezért helyben a gyülekezetek tagjait felelősségvállalásra, a szolidaritás és az irgalom aktív cselekedeteire hívjuk. Ez a hívás azonban „kívülről” nehezen megy vagy sehogysen. A tapasztalataink azt mutatják, hogy az egyházi közösségek valósága többnyire messze áll a hitnek, mint kölcsönös bizalomnak attól a valóságától, melyet korábban felvázoltam. A történelminek nevezett egyházak – joggal – bizalmatlanok azon társadalmi mozgalmak iránt, melyek kívülről, valamilyen jól látható ideológiai vagy politikai magaslatról akarják megmondani, hogy mit jelent keresztyénnek lenni, ugyanakkor ki vannak szolgáltatva annak a politikai hatalomnak, mely azonos érdekekre és értékekre hivatkozva az egyházak támogatásáért cserébe az egyházi legitimitációt várja. Ez a helyzet csak belülről oldható meg, elsősorban az egyházakat alkotó közösségek felől és csak a fentebb kifejtett evangélium hirdetésével. Az egyházi közösség csak az evangélium által fejleszthető. Ennek eszközei pedig a közösségek olyan tagjai lehetnek, akik elsajátították a közösségi szemléletet és a közösségfejlesztés eszköztárát, ugyanakkor készek annak a hitnek a megélésére is, melyről fentebb írtam. A másik út viszont a közösségek – ismét elsősorban egyéneken keresztül megvalósuló – hálózatos összekapcsolása. Ebben a különböző lokális közösségekből jövő emberek személyes találkozásain és intenzív diskurzusain túl különösen fontos szerepet töltenek be a kommunikációs médiumok, melyeken keresztül olyan nagyobb, a lokális közösségeken túlmutató ugyanakkor rájuk is ható problémák megtárgyalásába lehet bevonni a helyi közösségek tagjait, mint például a társadalmi és környezeti igazságosság. A média különösen alkalmas nem csupán egy közös probléma-horizont kijelölésére, de egy közös nyelv, közös fogalmi és gondolkodási keretrendszer diszkurzív kidolgozására is. Ezen a két úton pedig a felekezeti közösségfejlesztők képzése és a Kovász közösség hitalapú közösségszervező munkája – logikailag legalábbis – szorosan összekapcsolódik.

Végjegyzetek:

[\[1\]](#) Máté evangéliuma 11. rész, 29. vers: „Vegyétek föl magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelid és alázatos szívű vagyok: és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek.”

^[2] Lásd: Vercseg Ilona: *Közösség és részvétel. A közösségfejlesztés és a közösségi munka gyakorlatának elmélete*. Budapest, 2020, ELTE Társadalomtudományi Kar, Közösségi és civil tanulmányok mesterszak, 29. p.

^[3] Vercseg: i.m., uo.

^[4] <https://kovaszkozosseg.hu/>

^[5] Jn 16,33

^[6] Zsid 2,8

^[7] Jn 20,22; ApCsel 1,8

^[8] Jn 20,23; Mk 16,15-20

^[9] Lk 17,20-21

^[10] 1Kor 4,20

^[11] Ezek Jézus utolsó szavai a tanítványaihoz, melyekkel kijelöli követői feladatát.

^[12] Mt 28,18

^[13] Mt 28,19

^[14] 2Kor 5,20

^[15] Mt 28,20

^[16] Értékeink — a KOVÁSZ mozgalom bevezető összefoglalója. In *Hitalapú közösség-szervezés szöveggyűjtemény*. URL: <https://www.cka.hu/wp-content/uploads/2021/12/1-12.pdf> utolsó letöltés: 2022. 06. 27.

^[17] Például Gregory F. Augustine Pierce: *Activism that Make Sense* (Chicago, 1984, Acta Publications) vagy Gordon Whitman: *Stand Up!* Oakland, 2018, Berrett-Koehler Publishers.

^[18] Jn 13,34

Szerző:

Nagy Károly Zsolt – református teológus, kulturális antropológus, kommunikációtudományból doktorált, s e három diszciplínát összekapcsolva végzi kutatásait, melyek elsősorban a vallási identitás működésére, változásaira vonatkoznak. Jelenleg a Sárospataki Református Teológiai akadémia docense. A Kovász teológiai munkacsoportjának vezetője.

Az egyház társadalmi súlya nem az egyháztagok és az intézmények számától függ

2022/2

Egyházfinanszírozás – tévhitek, lehetőségek, elhívás és kötelesség címmel szervezett kerekasztal-beszélgetést a Kovász Közösség. Az online alkalmon Szilágyi Bernadett jogász, a Debreceni Egyetem kutatója; Kelemen Anna, az Evangélikus Diakónia osztályvezetője; Laborczi Géza, a nyíregyházi Oltalom Szeretetszolgálat intézményvezetője; és Nagy Károly Zsolt, a Sárospataki Református Teológia docense, a Kovász teológiai munkacsoportjának vezetője Neulinger Ágnes moderálása mellett arra keresték a választ, milyen összetevői lehetnek az egyházfinanszírozás kérdéseinek, illetve ezek miként kapcsolódnak az egyház küldetéséhez.

Szilágyi Bernadett, az egyházfinanszírozás kutatója a beszélgetés kezdetén jogi és jogszabályi fogalmak segítségével vázolta fel az egyházfinanszírozás szerteágazó területét. Mint mondta, ha arra keressük a választ, kinek és miért kell finanszíroznia az egyház működését, először az alkotmányjogi alapokat érdemes megvizsgálni: a legtöbb államban az alkotmány deklarálja az állam és az egyház működését, majd ezt árnyalják tovább a különböző jogszabályok. Emellett a finanszírozás működése az, amely valós képet fest az adott egyházak és az állam viszonyáról, mivel minden államban létezik valamiféle egyházfinanszírozási modell. „Maga a magyar modell is többélelemből áll össze, többcsatornás a finanszírozási rendszer. Az Alaptörvény 7. cikkelye szabályozza az állam és a vallási közösségek elválasztott működését, de ez szól arról is, hogy a közösségi célok elérése érdekében mégis van együttműködés” – magyarázta a jogász. Erről az együttműködéstről hazánkban az országgyűlés dönt, a részletszabályozást sarkalatos törvények tartalmazzák.

Ezek mellett kiemelkedően fontos megállapodás az úgynevezett Vatikáni megállapodás, amelyet a magyar állam 1997-ben kötött az apostoli szentszékkal. Ez a megállapodás lényegében egy konkordátum, olyan nemzetközi szerződés, amely a katolikus egyházra vonatkozóan tartalmazza a finanszírozási kérdéseket, és bár a felek kapcsolatát nem részletezi teljes egészében, a közszolgálati és hitéleti tevékenységek támogatását, az adójogi kérdéseket, és az állami feladatokat

átvállalása esetén keletkező támogatások rendszerét érinti. Mivel ez a megállapodás nemzetközi jellegéből fakadóan a jogforrási hierarchia csúcsán áll, ezzel ellentétes szabályozás nem születhet a magyar jogrendszerben.

Ezzel párhuzamosan, szintén 1997-ben állították fel az egyházi finanszírozás struktúráját, a magyar állam azóta is ennek alapján szabályozza az egyházi ingatlanok kérdését, a közszolgálati tevékenységek ellátásra vonatkozó kiegészítő támogatások rendszerét, az állami hozzájárulást a hitoktatáshoz, valamint azt is, hogy az egyházi szervek önálló vagyona tehetnek. Mindezt tovább bővítik a különböző ágazatok saját törvényei, az adójogszabályok, a számviteli törvény és az egyházi jogi személyek működéséről szóló kormányrendelet.

Szilágyi Bernadett hozzátette: az utóbbi évtizedekben a kormány további megállapodásokat kötött a Magyarországi Evangélikus Egyházzal, a Magyarországi Református Egyházzal, a Magyar Baptista Egyházzal, a zsidó hitközségekkel, valamint a Budai Szerb Ortodox Egyházmegyével. Ezek a megállapodások vagyoni és nem anyagi kérdéseket is tisztáznak, illetve a Vatikáni megállapodás mintájára készültek, de az egyházak jellegéből fakadóan nem nemzetközi szerződések. Ezek alapján is látható, hogy az egyházak bevételei egyrészt származhatnak például vállalkozási tevékenységből, adományokból, hitellel összefüggő szolgáltatásból, másrészt pedig az állami költségvetésből, normatív és kiegészítő támogatásból, adó egyszázalékból, a lelkipásztorok jövedelempótlékából, illetve céltámogatásból.

Új logikára lenne szükség

A tisztán finanszírozási kereteket Nagy Károly Zsolt, a Sárospataki Református Teológiai Akadémia (SRTA) docense árnyalta tovább a protestáns alapelvek segítségével. A lelkipásztor felhívta a figyelmet, hogy ez egyház nem tekinthető kizárólag társadalmi tényezőként, a hitéleti és közfeladatok ellátása során sem választható el szakrális mivoltától – ez elválaszthatatlanul összefügg Krisztus kettős természetével is. „Az egyház közfeladatai is hitben gyökereznek, ennek kiemelt területei a szociális szféra és az oktatás – folytatta. – A szociális tevékenységre a diakónia kifejezést használjuk, de ez a szó mást is jelent: a szabadítás evangéliumának meghirdetését.” A protestáns értelmezés szerint az egyház szociális tevékenységében valósággá válik az, amikor Krisztus úgy fogalmazott, a legkisebbekben ő jön el.

Az egyházfinanszírozás kérdésében fontos beszélni a sáfárság gondolatáról is, amely a más anyagi javairól való gondoskodást jelenti. Ennek egyházi értelmezésében a keresztyén ember vagy szervezet azért kapja a gazdagságot, hogy azzal segítsen. Ebből fakad az Isten dicsőségére való adakozás, amikor a hívő ember tudatosítja, hogy mindent Istentől kapott, ezért hálaából tesz felajánlást. Ez fontos alapját képezte évszázadokon keresztül a protestáns egyházfinanszírozásnak, mint az áldozaton alapuló közösségi finanszírozás.

Az oktatás területe különbözik a szociális szférától, Nagy Károly Zsolt arra is emlékeztetett, hogy az oktatás lényege Isten kijelentésének megismertetése – erre alapul a protestáns iskolarendszer. Ennek gyökere az az életeszemlény, hogy a keresztyén ember Isten dicsőségére él, az ő akaratát szeretné megismerni és megismertetni, valamint hirdetni az evangéliumot, bizonyos esetekben az ítéletet. Ezekből nőttek ki az olyan „másodlagos programok”, mint a társadalom felemelése.

„Sokáig ott voltak intézmények, ahol erőforrás is, amely néha a fejedelmektől érkezett, de leggyakrabban a hívek támogatásából. Ez a helyzet drasztikusan megváltozott az 1945-öt követő társadalmi átrendeződés következtében, onnantól az egyház létezésének legitimációjához vált szükségessé a szociális területen való megjelenés” – tette hozzá Nagy Károly Zsolt. A diktatúra a templom falai közé szorította a vallási életet, ezért az egyházszervezet az oktatás és a szociális terepen tudott látható maradni. Az önkéntes egyházfenntartói járulék lehetősége ugyan megmaradt a hívek számára, de közülük sokan a téveszesítés áldozataivá váltak, így nem volt miből adakozniuk.

1948-tól államsegélyt biztosítottak az egyházaknak, amellyel eredetileg 1968-ig tartották volna „pórázon” ezeket a közösségeket, de végül tovább is érvényben maradt: az állam úgynevezett

kongruát biztosított a lelkészeknek, valamint támogatást az egyházi iskoláknak és intézményeknek, de ez leginkább a függőségi viszonyt erősítette. Ilyen helyzetben érte a rendszerváltás az egyházakat, amelyek a földjeiket nem tudták visszaigényelni, az állam nem támogatta a független egyházak létrejöttét, és maguk az egyházak is komoly kihívással néztek szembe, mert nem tudták megszólítani a már nem vallásos miliőben felnőtt generációkat.

Az SRTA docense hangsúlyozta, hogy a hazai körülmények között nehéz elképzelni egy állami támogatás nélkül működő egyházat, ugyanakkor a diktatúrából megmaradt logikát fontos lenne megszakítani: „Az állam ezeket a funkciókat társadalmi vagy kulturális jelentőségük miatt támogassa, ne azért, hogy az egyház e tevékenységeken túl ideológiailag támogassa az államot.” Ez ugyanis zsarolás, mert a hatalom tudja, hogy az egyház nem fog lemondani szolgálatairól, ezeket küldetéseként éli meg. Hozzátette: azzal nincs gond, ha az egyház saját értékrendjével és küldetésével harmóniában álló szolgálatot vállal át az államtól, de ez ne váljon megbonthatatlan egységgé. Nagy Károly Zsolt összefoglalásul elmondta, hogy az egyház társadalmi súlya nem az egyháztagok és az intézmények számától függ, „hanem az egyháztagok Krisztushoz való hűségétől”. Jézus sem azt ígérte, hogy többségben lesznek a tanítványai, és nem is a többség megnyerésére küldött el, hanem olyan közösségekbe, amelyek a közös leszármazás tudatából merítik erejüket és ebből a tudatból lesznek szolidárisak. „Az ilyen közösségek megnyerése és építése az a cél, ami felé érdemes lehet elindulnunk” – zárta gondolatait a teológus.

A kiegészítő támogatás valósága

Kelemen Anna, az Evangélikus Diakónia osztályvezetője az intézményes szociális ellátás területével kapcsolódott be a beszélgetésbe. Röviden összefoglalta, hogy a bevett egyházak az önkormányzati és állami fenntartókkal azonos támogatást kell kapjanak az azonos feladatok ellátása során – így normatív alapon jár a kiegészítés is. Ennek a folyamata bonyolult, de lényege, hogy az alapnormatíva felett a költségek átszámolása alapján kapnak korrekciót az egyházak – amely a tárgyévét követően érkezik meg. Az egyházi fenntartóknak ez nem plusz pénzt jelent, sőt, bizonyos esetben visszafizetést is eredményezhet.

Az alapnormatívát teljes egészében az adott intézmény célfeladataira kell fordítani, az egyházi kiegészítő támogatás azonban nem ennyire konkrét, szabály szerint a fenntartó a saját humán forrásaira kell költse. Ez ad bizonyos fokú szabadságot és ennek felhasználásában lehetnek különbségek az egyházak között. „A Magyarországi Evangélikus Egyház a szociális- és gyermekjóléti intézmények esetében diakóniai alapot hozott létre. Az egyházi kiegészítő támogatás tíz százaléka kerül ebbe az alapba, amiből például fejlesztésre lehet pályázni” – számolt be az osztályvezető a jó gyakorlatról. Mint mondta, a fenntartó arra törekszik, hogy ez az alap lényegében üres legyen, az intézmények pedig helyben használják fel a támogatást és helyben takarékoskodjanak is. Ehhez az intézményvezetők nagyfokú szabadságot kapnak, amely lehetőségeket és felelősséget is jelent.

Kelemen Anna hozzátette: az intézményátvételek kérdése jelenleg nehezíti a helyzetet, az állam arra törekszik, hogy a kevesebb kötöttségű egyházi fenntartók minél több intézménnyel rendelkezzenek, ugyanakkor ezeket az intézményeket sok esetben már nem sikerül fejleszteni, nincs elegendő forrás a felújításra.

Megszólító üzenetek

„Luther Márton is arra hívta fel a figyelmet, hogy Isten két mandátummal van jelen a világban: a világi hatalom az, amely kormányoz, az egyház pedig hirdeti a szeretet hatalmát. Ez az alapja az állam és az egyház modern kori szétválasztásának is, amely a funkciók alapján választ el, és így egyik terület sem kerekedik a másik fölé” – emlékeztetett Laborczi Géza evangélikus lelképásztor, a nyíregyházi Oltalom Szeretetszolgálat intézményvezetője. Mint mondta, ha abból indulunk ki, hogy az egyház feladata más, mint az államé, akkor könnyebb megérteni, hogy az egyháznak

vannak sajátos feladatai. Efelől nézve egy gyülekezet nem mondhat le arról, hogy önfenntartó legyen, ez egy átháríthatatlan feladat.

Az intézményvezető jó gyakorlatként megemlítette, hogy az evangélikus egyház zsinata programot indított, és egy munkacsoportot bízott meg arra, hogy kidolgozzák az önfenntartó gyülekezetek modelljét. Hozzátette: saját tapasztalatból is ismeri a helyzet nehézségét, látta, hogy Nyíregyháza környékén a hívek a nehézségek ellenére is mennyire fontosnak tartották az egyházfenntartást, azonban ez a lelkesedés csökkent a generációváltással. „Jelenleg krízisben van az egyház, ezért nélkülözhetetlen megtalálnunk a megszólító üzeneteket” – fogalmazott Laborczi Géza.

Meghívás a gyógyító közösségbe

A beszélgetés résztvevői arra a kérdésre is megpróbálták választ keresni, előfordulhat-e, hogy az egyház egy idő után csak intézményfenntartó lesz és a vallásos élet háttérbe szorul. Nagy Károly Zsolt szerint ez nem várható, ha a 2012 előtti intézményfenntartói tendenciát nézzük, a református közösségekben jellemzően a régi hódoltság területén vették át a legtöbb intézményt – ott, ahol kihívást jelentett reformátusnak lenni és emiatt szerették volna felmutatni a társadalmi felelősségvállalást.

Kelemen Anna az evangélikus egyház gyakorlatát ismertette: ez alapján ott vesznek át intézményt, ahol már van evangélikus közösség, de megvizsgálják azt is, hogy az intézménye átvétele fel tudja-e lendíteni a közösség életét – ez már a közösségszervezés területét is érinti. „Nem attól lesz egy intézmény evangélikus, hogy rákerül a Luther-rózsa – tette hozzá Laborczi Géza. – Mi a saját területünkön az intézménytől a legmagasabb szakmai szolgáltatást várjuk el, de emögött lelkileg ott áll a gyülekezeti közösség. A legfontosabb a közösségi integráció: elérünk olyan embereket is, akikkel egyébként nem találkoznánk, így őket is meghívjuk a közösségünkbe. Élhetnek ezzel a lehetőséggel, de a szolgáltatást természetesen akkor is megkapják, ha nem jönnek el. Azonban éppen az a többlet, hogy nem csak szolgáltatást kapnak, hanem gyógyító közösségbe hívjuk őket.”

A beszélgetés teljes terjedelmében megtekinthető itt:

<https://www.facebook.com/kovaszkozosseg/videos/957364181588152/>

Lejegyezte: Farkas Zsuzsanna

Szerző:

Szilágyi Bernadett jogász, a Debreceni Egyetem kutatója; Kelemen Anna, az Evangélikus Diakónia osztályvezetője; Laborczi Géza, a nyíregyházi Oltalom Szeretetszolgálat intézményvezetője; Nagy Károly Zsolt, a Sárospataki Református Teológia docense, Neulinger Ágnes, a Kovász teológiai munkacsoportjának vezetője

Hitalapú közösségszervezés Salvadorban

2022/2

Közösségszervezők és közösségi vezetők a salvadori katolikus egyház égisze alatt dolgoznak a társadalmi igazságosságért. Közép-amerikai példa a hitalapú közösségszervezésre.

Öt napos tanulmányúton vehettem részt a Faith In Action International hitalapú közösségszervező szervezet szervezésében. A nagy utazás előtt tartottam a salvadori szükségállapottól és volt bennem egy csepp félelem is, de a kíváncsiságom ennél sokkal nagyobb volt. A delegáció tagjai között európai, afrikai, haiti, közép-amerikai és az Egyesült Államok több államából jöttek közösségszervezők. A Faith in Action (Cselekvő Hit), első nevén PICO (Pacific Institute for Community Organization) szervezetet 1972-ben alapította John Bauman jezsuita szerzetespap, aki paptársával együtt a II. Vatikáni Zsinat eredményeit szeretne volna átültetni a gyakorlatba, és a 60-as években Saul Alinskyval való találkozása után szomszédsági közösségszervező, közösségfejlesztő programokat indítottak Oaklandben, Kaliforniában.

John Bauman

A kezdetek óta sokat változott a szomszédsági közösségszervezésből kiinduló modell. A nemzetközi szervezetépítés feladatát ma Gordon Whitman végzi. A Salvadorban tapasztalható országos szervezés számomra felszabadító erejű volt, a hétköznapi átlagembert érintő, valós problémák, elérhető megoldások, értékközösség, hit, remény és szeretet jellemezte. Ráadásul alkalmasnak tűnik a magyar demokrácia újraszervezésére is.. Alberto Velazquez a COFOA (Hívő Közösségek Közösen Cselekszenek) szervezet vezetője, aki a II Vatikáni Zsinatban megfogalmazott négy alappillérre építi a mozgalmat: 1. emberi méltóság 2. közösség 3. szolidaritás 4. szubszidiaritás. A szervezet jelmondata: *Mi vagyunk a COFOA*. A 1300 helyi kiscsoportjuk rendszeresen találkozó tagjait vezetőkné nevezik, folyamatosan képzik őket, akik maguk is vezetőként mutatkoznak be. A helyi közösségi vezetők folyamatos képzést kapnak, a COFOA 15 éves működése alatt 42 képzési anyagot dolgozott ki számukra.

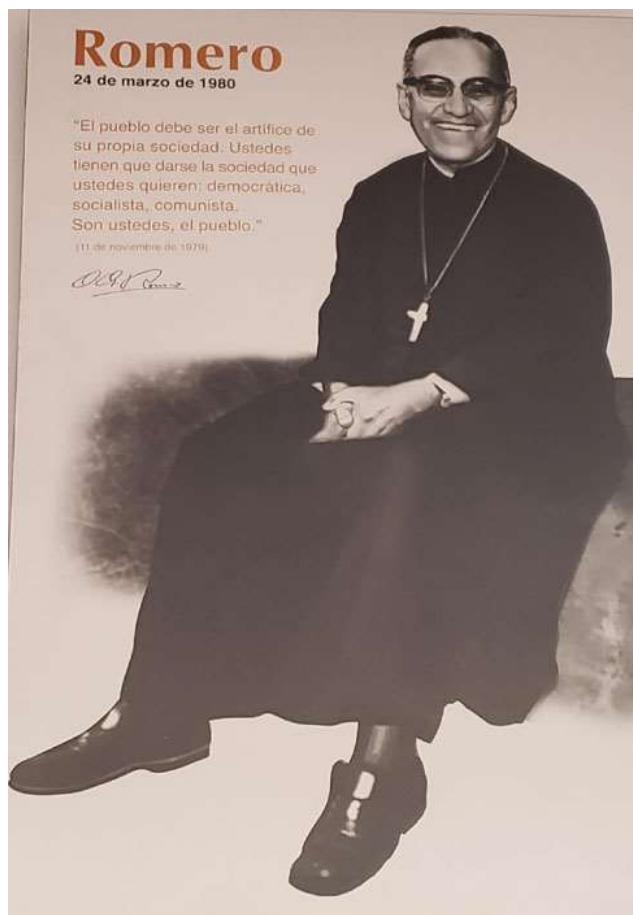
Közösségi vezetők

A képzéseken túl, rendszeres terepen való jelenléttel 24 közösségszervező, az őket segítő területi vezetők és a központi iroda munkatársai támogatják munkájukat.

Többségben nők a szervezők

Tizenöt éve kezdték el ezt a munkát, a Katolikus Egyházon belül Oscar Romero 2019-ben szentté avatott mártír püspök szellemi öröksége adja a szervezet legitimitációját. Amikor a klérus támogatását kérik, akkor valójában egy-egy bátor püspök áll igazán melléjük, Bolegnos püspök írja alá a beadványaikat, s ez sokat jelent szervezet tagjainak. A szervezői találkozók a Jezsuita Egyetem nagyelődőjében, és egyházi helyiségekben valósulnak meg. A legtöbb helyi gyülekezet úgy járul hozzá a szervezet működéséhez, hogy helyet biztosít a rendszeres találkozási alkalmaknak és tagságuk között átfedés van, valamint osztoznak a vízió, mely a katolikus egyház társadalmi tanítására épül. A helyi papok időnként részt vesznek a találkozók, a kezdő imákat és énekeket legtöbb esetben a közösségi vezetők vezetik. A klérus bevonásának eszköze lehet, ha az énekekbe, imákba áldó misékbe, vagy miséken a könyörgések alatt a klérus papi szerepében, funkciójában támogathatja a szervezetet.

Oscar Romero a püspök, aki a néppel járt

Salvador hívó közösségei otlétem alatt a kormány egyik közigazgatási épülete előtt tartottak békés gyűlést. Az önkormányzatok hivatalnokai és tisztségviselői azzal utasítják el a szükségleteiket (ivóvíz, iskolaépítés, útkarbantartás) hogy a központosított források miatt nincs rá pénzük. Ezért szerte az országból 1300 kisközösségből küldöttek érkeztek a fővárosba, hogy követeljék a források elosztását a helyi önkormányzatok felé, hogy az adóbevétel valóban az állampolgárok javát szolgálja. Az hivatal munkatársai szünnapot rendeltek el, nem nyitottak ajtót. A közösség tagjai várják a kormány reakcióját. Másnap minden országos napilap címlapján a COFOA megmozdulása volt a vezércikk.

Címlapon a COFOA

Szent Oscar Romero mártír püspökről elnevezett híres katedrálisban vettünk részt szentmisén Zacatecolucaban, La Paz térségében, ahol a COFOA 2008. június 21-én megszületett. Nagyon tetszett, hogy a magyar szokásokhoz képest egy kicsit fesztelenebbül tudtak mozogni az emberek mise közben a katedrálisban, ráadásul erős hangosítás volt, így a kisgyerekek jelenléte nem volt zavaró. Mise után a szervezetet patronáló Bolaños püspök vendégei voltunk, a Caritas központjában találkoztunk.

A püspök úr arról beszélt, hogy 300 év gyarmati múlt után fel kell szabadítani az emberek lelkét, mert magukévá tették az elnyomók által rájuk kényszerített magatartásmintákat. Még mindig van feladat abban, hogy a katolikus egyház társadalmi tanításával megismerkedjenek az emberek és komolyan vegyék, hogy minden ember Isten képére teremtett, hogy az emberi méltóság együtt jár a méltó lakáskörülményekkel és a tiszta vízhez való hozzáféréshez való joggal. Az embereknek vannak állampolgári jogaik, és ha egy közösség együttműködő és jól szervezett tagjaiként lépnek fel, akkor a hatóságokkal és a hivatali személyekkel, a választott vezetőkkel szemben nem koldusokként állnak, hanem jogaikkal tisztában levő választópolgárokként, akik számon kérhetik a vezetőiket, ha nem dolgoznak a közösség javán. A püspök úr többször hivatkozott a Laudato si' enciklikára és a szinodális útra, ahogy a pápa a laikus jelenléte az egyházban erősíteni kívánja. Úgy fogalmazott, a COFOA Ferenc pápa megvalósult álma.

Bolaños püspök írja alá a COFOA helyi szervezeteinek összes levelét a helyi közösségek képviselőitől, amit az önkormányzati vezetőknek címeznek a helyi kérdésekben

A COFOA központ udvarán

A püspökkel való beszélgetés után a La Paz régió szervezői és csoportvezetői számoltak be eredményeikről: az egyik csoport elérte, hogy hidat építsenek, a másik iskolát építtetett. A képen látható felszólaló a COFOA arca, egy fiatal édesanya, aki a gyermekei számára akar jobb jövőt építeni.

A COFOA egyik arca

Egy Galilea nevű kisvárosba is elutaztunk, ahol a helyi csoportvezetők elmondták a földtulajdon jog visszaszerzésének a történetét. A Hondurasi háború után 30 évvel ezelőtt földosztás történt. Az emberek kölcsönt vettek fel, vagy egy-egy család összeszedett földtulajdonra való summát, 10-20.000 amerikai dollárt. Az összeget odaadták a vételárként a földmérő, településfejlesztő cégeknek, de nem kapták meg a tulajdoni lapot. Harminc évvel később, a COFOA közösség-szervező módszerével tudták egyesíteni az azonos sérelmet hordozó falubelieket és együtt mentek el a kormánytisztviselőkhöz, hogy végre megkapják a tulajdoni lapokat. Végül mintegy 300.000 család kapta meg jogos jussát.

Közben Haiti, Dél-Afrika, Ruanda, Nigéria, Szlovákia, Guatemala és az USA keresztény közösségeinek szervezővel találkozhattam. A Jezsuita Egyetem nagyelődójában folytatódott a napunk, ahol a COFOA csoportvezetői találkoztak. Régióként beszámoltak arról, hogy milyen ügyekben folyik a közösség-szervezői munka: ivóvíz, úthálózat, közvilágítás, földtulajdonlás és földbérlet a fő területek majdnem minden településen. Megtudtuk, hogy egy hónapban egyszer osztanak ballonokban ivóvizet, a lakosság hatvan százaléka, a többiek maguk gondoskodnak vízről, több „barkács” cég tisztított esővizet árul, aminek nem ellenőrzött a minősége. A COFOA kiscsoportjai egyházi közösségi termekben találkoznak hetente egyszer, jól szervezett közösségeik több ezer fős gyűléseket szerveznek püspökeik áldásával. A szervezet napról napra nő és nagyobb cselekvőképességre, hatalomra tesz szert, ezekben a fontos kérdésekben előrelépések, sikertörténeteik vannak, aktívak a közösség-szervezők rendszeres képzéseiben. Napunk a COFOA irodájában folytatódott, ahol a szervezett fizetett munkatársai mutatták be víziójukat és munkakörüket. Nekem az tetszett a legjobban, ahogy vidéki asszonyokat és földműveseket, egyszerű embereket vezetőnek tekintenek és megadják nekik a tiszteletet és a rendszeres képzési lehetőséget.

Jó példa erre, hogy az irodai takarító munkatárs is kedvet kapott ahhoz, hogy szervező legyen, most munka és család mellett szociális munkás képzésben vesz részt a salvadori Jezsuita Egyetemen.

Kérdeztük, hogy mi a helyzet a bandaháborúval és a kihirdetett szükségállapottal. A közösség-szervezők elmondták, nem érzik magukat veszélyben, egy fiatal közösség-szervező lány pedig ezt mondta, „nem félünk, mert jó ügyet képviselünk, az emberek velünk vannak és az egyház véd bennünket.”

Megtisztelő, hogy megismerhettem azt a munkát, amit szerte a világban emberek szabad elhatározásukból közösségekbe szerveződve együtt egy igazságosabb, békésebb világ érdekében tesznek.

Szerző:

Bolba Márta, Budapesten él, evangélikus lelkészként dolgozik Józsefvárosban, A Mandák-ház vezetője. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem Doktor Iskolájában doktorandusz, Jézus társadalmi víziójával foglalkozik. Közösség-szervezőként a Józsefvárosi bérlői érdekvédelmi közösséggel kísérletezi ki a hit alapú közösség-szervezés magyarországi lehetséges útjait. Részt vesz a menekültekkel való szolidaritási civil és egyházi munkában. 2017-ben képviselői kampányában a helyi képviseleti demokráciát beágyazottabbá tevő civil kampányban jelöltként vett részt. Három gyermek édesanyja.

Keresztény-aktivizmus know-how, avagy hogyan legyünk cselekvők gyülekezeteinkben?

2022/2

A hazai hívők számára a Civil Kollégium Alapítvány (CKA) két új kiadványa nyújt segítséget közösségi cselekvéshez, az aktivizmushoz, illetve a közösségszervezéshez.

A CKA két kiadványt is megjelentetett a közelmúltban, amelyek a hit és a közösségszervezés témájával foglalkoznak. A [Hitalapú közösségszervezés Szöveggyűjtemény](#) és az [Ésszerű aktivizmus, a gyülekezet és a közösségszervezés](#) címmel megjelent olvasmányok eltérő műfajt képviselve, de ugyanazt a cél szolgálják, a hívők és gyülekezeteik világába hozzák el a közösségi cselekvés, az aktivizmus ismeretét. „[Nem létezik fotelból végzett evangelizálás](#)” – mondja Ferenc pápa és aki hallgatna a hívásra, de nem tudja miként álljon neki ennek, az először vegye (virtuális) kezébe ezeket a műveket. Mindkét kiadvány online jelent meg, bárki számára elérhető, hozzáférhető.

A közösségszervezés egy szakma, ami az Ésszerű aktivizmus című kötet szavaival élve „*átível a liberális, mérsékelt és konzervatív értékeken*”. Mint minden szakmát ezt is lehet felkészülten és szakszerűen végezni vagy kontár módon. A mai individualista, egyéni érdekeket előtérbe helyező [társadalmunkban](#) – ami az egyházi közösségeket sem kerülheti el – különösen fontos az a tudás, amelynek segítségével az egyéni érdekek közösségbe szervezhetőek és amely segít eljutni az egyéni hasznoktól a közösség hasznáig. A szolidaritás, mások segítése és a közösen megélt hit alapvető értékek a keresztények körében, mégsem vehető természetesnek, hogy egy gyülekezet meg tudja szervezni önmagát, valamint képes érdekeinek megfogalmazására és érvényesítésére.

A közösség papjától, lelkészétől pedig nem várható el, hogy ennek is ő legyen egyedüli felelőse és motorja.

Az *Ésszerű aktivizmus, a gyülekezet és a közösségszervezés* című könyv Gregory F. Augustine Pierce munkája eredetileg 1984-ben jelent meg, a most kiadott magyar nyelvű kötet Kalmár-Nagy Éva fordításában került közlésre. A könyv fő üzenetének is tekinthető az első oldalak egyikén megjelenő gondolat, miszerint „*a közösségszervezés pusztá léte minden gyülekezetnek nagy szolgálattal tesz*”. Miért bíznánk a véletlenre, hogy lesz-e a közösségben valaki, aki közösségi eseményeket képes és tud szervezni, aki magától érzi mi a közösség érdeke és mozgósítani tud annak elérésére? A feladatra nyitott emberek felkészítése révén a siker közelebb kerülhet és ennek a sikeres szervezői munkának az elérését segíti Pierce könyve. A kötet hét fejezete egy központi gondolat köré épül és annak kapcsolódó kérdéseit tárgyalja. Eszerint együtt, közösségben többet érünk, mint egyedül és ha fontos ügyekben egymás mellé állunk – akkor is ha az saját ügyünkhöz vagy mások sérelméhez, más kitűzött céljának eléréséhez kapcsolódik a közösségünkön belül – akkor inkább számíthatunk sikerre, mintha mindenki a saját ügyeivel egyedül küzdene meg. Pierce felveti azt a nagyon fontos dilemmát, hogy az egyháznak reagálnia kell-e a világ igazságtalanságaira segítségnyújtással és a hiányosságok kiegyenlítésével vagy az okokra fókuszálva azok megszüntetését kellene inkább célul tűznie? Egy konkrét példával élve a szegényeket folyamatosan csak segíteni kell vagy a szegénység csökkentésére (megszüntetésére) kell megkeresni a megoldást? Továbbá elegendő-e a problémák megoldására, ha az egyéni felelősséget hangsúlyozzuk, egyházi nyilatkozatokat adunk ki vagy pártok mellett köteleződünk el? Pierce válasza egyértelmű ezekre a kérdésekre: minden más megoldás rövidtávú, fenntarthatatlan vagy akár kontraproduktív is lehet, így egyedül a közösségi aktivizmus, a közösség közös érdekérvényesítése a valós megoldás, azzal együtt, hogy ennek „*mindenképpen annak a környezetnek a tradíciójában, kultúrájában, gazdaságában, politikájában és a vallási sokféleségében kell gyökereznie, ahol kipróbálásra kerül.*”

Gregory Pierce könyve nagyon gyakorlatias, történetekkel teli, magával ragadó olvasmány. Mindaz, amiről ír – például a gyülekezeteken belüli apátia és önzés, a szavakban erős, de tettekben gyenge hívek jelenléte, az állammal való kapcsolat ellentmondásossága, a gyülekezeti vezetők leterheltsége – a hazai hívő számára is ismerős és releváns lehet. Ez a kötet nem egy elméleti filozofikus mű – noha tele van mély gondolatokkal – hanem egy, a mindennapi gyülekezeti gyakorlatban is könnyen értelmezhető olvasmány, tele olyan eszközökkel és gyakorlati tanácsokkal, amelyek a gyülekezeteken belüli közös célok elérését is segíthetik, úgymint egy kérdés érintettjeinek hatalmi elemzése, a szövetségesek megtalálásának módja, a konfliktusok természetének megértése, érdekérvényesítési taktikák, és az önkénteskérdés kezelése. A közösségszervezés a gyülekezeteknek „*kényelmetlen szükségyszerűség*” – írja Pierce. Kényelmetlen, mert állásfoglalásra kényszerít ellentmondásos, nehéz helyzetekben és szükségyszerű, mert ez a hatékony útja a bibliai küldetés beteljesítésének. Az a gyülekezet, amelyben működik az aktivizmus, az a másokkal való együttműködés révén lehetőséget ad tagjainak, hogy megéljék a krisztusi szeretetet és szolidaritást, a másik elfogadását, a különbözőség tiszteletét.

A másik hitalapú közösségszervezéssel foglalkozó olvasmány egy szöveggyűjtemény, amely a Budapest-Józsefvárosi Evangélikus Egyházközség, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség Józsefvárosi Gyülekezete, és a Civil Kollégium Alapítvány koalíciójának munkatársaival készült. A szövegeket Bálint Mónika, Bolba Márta, Kertai-Szabó Ildikó, Lakatos Kinga, Giczey Péter, Péterfi Ferenc válogatta össze, az angol nyelvű szövegeket Lőrincz Borbála fordította le. A három fő részből álló gyűjtemény a közösségszervezés bibliai kapcsolódásával, a közösségszervezés elméletével és gyakorlatával, valamint a hit alapú közösségszervezői munka jellemzőivel és módszertanával foglalkozik. A sokszínű válogatás nagyon jól illeszkedik a Gregory Pierce könyvében is felmerült témákhoz. Érdemes abban a sorrendben olvasni ezeket, hogy először Pierce művét ismerje meg a témával ismerkedő olvasó a teljes kép és az alapfogalmak felrajzolásához, továbbá az eseteken keresztüli megértéséhez, majd a Szöveggyűjteményt, amelynek minden egyes írása jól kapcsolódik az előző könyvben már felvetett kérdésekhez tovább

mélyítve és magyarázva az egyes témaköröket, valamint kiegészítve azokat a hazai kontextussal. A hazai gyakorlatra vonatkozó tapasztalatok különösen értékesek lehetnek akár kezdő, akár gyakorlott gyülekezeti közösség-szervezőknek, miszerint a szöveggyűjteményben megtalálható többek között a CKA közösség-szervezési folyamata és közösség-szervezési sikerei, valamint konkrét jógyakorlatok.

Ahogy Pierce könyve jelzi a közösség-szervező munkához olyan jellemzők kapcsolódnak – olykor negatív értelemben – mint agitátor, radikális, tükör, stratégiai tervező, taktikus, vezető, szakember. Eszerint, ha a közösség-szervezés megjelenik egy közösség életében képes felbolygatni azt. Ez problémákkal is járhat és visszatarthat egy gyülekezetet attól, hogy együtt a cselekvő krisztusi útra lépjen, de *„a lehetséges pozitívumok mégis óriásiak, és minden kockázat megéri a gyülekezetnek, ami észszerű aktivizmusba akarja vágni a fejszékét”* – vallja Pierce.

Szerző:

Dr. Neulinger Ágnes közgazdász, fogyasztói magatartás szakértő, a fenntartható fogyasztói viselkedés kutatója. Több mint 20 éves szakmai tapasztalattal rendelkezik a felsőoktatás és kutatás területén, számos tudományos közlemény szerzője. A Kovász Közösség tagja.

Út a polgármesterséghez - Beszélgetés Polgár Róberttel, Murakeresztúr polgármesterével

2022/2

Papból lett polgármester. Célja, hogy a közösséget építsen, az együttműködéseket, a részvételt erősítse. Hogyan készült fel az új feladatra, és hogyan boldogul a “belülállókkal” meg a “kívülállókkal”?

Több mint 10 éve annak, hogy az akkor induló integrált közösségi és szolgáltató terek (IKSZT) egyik szakmai egyeztetésén megismerkedtem egy fiatal pappal. Ez a találkozás azért is különleges volt, mert egy zalai településen a katolikus plébánia lett IKSZT címbirtokos. Ugyanakkor megragadt bennem néhány mondat, amikor a plébános arról beszélt, hogy az olaszországi tanulmányai során igazi élményt adott számára az ottani falusi plébániák közösségi működése. Azt látta, hogy a plébánia az emberek napi életében is részt vesz olyan dolgokkal, ügyekkel is, amelyek közvetlenül nem köthetők a hitélethez. Kertet művelnek, állatokat tartanak, közös rendezvényeket szerveznek, sportolnak és versenyeket szerveznek, tanulnak és tanítanak, figyelnek egymásra, nyitottak az új kezdeményezésekre, érzékenyen reagálnak a körülöttük zajló eseményekre, különös figyelemmel a környezet védelmére. Éppen ezért vagy emiatt élő, nyüzsgő hely a templom, a plébánia. Igazi közösségteremtő erő van mindezekben, sok önkéntessel és segítővel. Elmondta, hogy ez az élmény és tapasztalat vezette akkor is, amikor Murakeresztúr plébánosa lett. Azzal, hogy IKSZT címbirtokos a plébánia, nagy lehetőséget kapott a közösség. Néhány év múlva elkészült a ház, remek szálláshelyekkel, kiváló közösségi terekkel, vonzó programokkal. Szép udvar, gondozott kert, a kerítésen belül birkák legelnek, szelektíven gyűjtik a szemetet, a kamrában befőttek és télire elrakott savanyúság. Van már egy remek szervező, közösségépítő szakember és sok önkéntes segítő is, vannak közös ügyek és közös élmények, épülő közösségek.

Most 2022 májusában járunk. Murakeresztúrra vettem az irányt. Nagy vasutas hagyományokkal rendelkező, 1600 lelkes település Nagykanizsától délre, közel a horvát határhoz. Különleges adottságait a Mura folyó is meghatározza. Polgár Róbert polgármesterrel beszélgetek.

Polgár Róbert (Forrás: Murakeresztúr község honlapja (murakeresztur.hu))

Hosszú ideje szolgálod Murakeresztúr közösségét. Most polgármesterként, de korábban egy egészen más szerepben kötődöttél ide.

Igen, kilenc évig papként szolgáltam a közösséget. 2016-ban kiléptem a papi kötelékből, és 2019-től a falu polgármestere vagyok.

Mi indított el arra az útra, hogy polgármester legyél?

Mindig is szívesen vettem részt a közösség, a helyi társadalom életében. Nemcsak lelkipásztori munkát végeztem, hanem rengeteg olyan közösségi programot szerveztünk, aminek talán nincs is köze a papi feladatokhoz. Szelektív hulladékgyűjtést és komposztálást megismertető falunapot szerveztünk. Egy másik program Murakeresztúr és a szomszédos falu, Fityeház zöldhulladék-komposztálásának mintaprojektje volt. Aztán a sportegyesület elnöke lettem – még a papság mellett. 2016-ban, amikor kiléptem a papi kötelékből, a sportegyesületről nem mondtam le. Ugyanúgy csináltam tovább, ily módon továbbra is részt vettem a falu életében.

De visszatérve az eredeti kérdésre: onnan indult a gondolat, hogy a barátaim közül nagyon sokan fölvetették, mi lenne, ha indulnék polgármesternek. Papként is voltak olyan visszajelzések, hogy te jobb lennél polgármesternek... Meg kell jegyeznem, az elődömmel nem volt gondom. Ugyanakkor azt gondolom, ha valakit megválasztanak, és az jó a közösségnek, ezt el kell fogadni. Hiszem azt, hogy aki ilyen szerepet vállal, az a legjobb tudása, tehetsége szerint teszi és végzi a munkáját.

A polgármesteri karrierem tehát ezzel a gondolattal, felkéréssel indult. Miután kiléptem, hiányzott a közösség, a közösséggel való foglalkozás, a vezetői munka. Nem akarok álságos lenni, kimondom, hogy élvezem a feladataimat a vezetői pozícióban, szeretem azokat, akikkel dolgozom. Ez nem azt jelenti, hogy minden rózsás, és azt sem jelenti, hogy jó vagyok mindenben. Ez egy összetett, sokszereplős munka – szeretem azt, amit csinálok.

Hogyan készültél fel a választási időszakra, a kampányra?

A választások előtt egy évvel és egy hónappal kezdett el a gondolat élni bennem. Októberben voltak a választások, de konkrétan emlékszem, hogy 2018 szeptemberében hoztam egy belső döntést, hogy na, ezzel megpróbálkozom.

Onnantól folyamatosan – tehát még nem volt kampány – gondolatban, lélekben terveztem, hogy mit csinálnék. Nyitott szemmel jártam, gondolkodtam, mit tennék másképp, figyeltem, hogy milyen lehetőségek lesznek, kik azok az emberek, akikkel együtt tudok majd dolgozni. Ekkor már

elkezdtem a csapatomat építeni. Megkerestem a településen azokat, akikről azt gondoltam, többletet tudnak hozzá tenni ahhoz a munkámhoz, amire én készülök – a közösség fejlesztéséhez, mert valójában nemcsak falufejlesztést, a falu rendben tartását tekintem fontosnak, hanem a közösségek bevonását és együttműködését is.

Több embert is megkerestem. Volt, aki nemet mondott, volt, aki azt mondta, hogy neki még eszébe sem jutott, messze vannak a választások...

A következő év áprilisában aztán nyilvános Facebook-kampányt indítottam, tehát gyakorlatilag bejelentettem a tervemet. Mindenki fölkapta a fejét – mit akar ez az ember ilyen korán?

Miként viszonyultak a falubeliek ehhez a szándékodhoz?

Az indulásom tervezéséhez, a dilemmák feloldásához a tanulmányaim, a papi életem jó alapokat adtak. A papi hivatásra hat évig készülünk a szemináriumban. De beszélhetnék az orvosi hivatásról vagy a mérnökökről. Azt gondolom, hogy a polgármesteri feladatkör sem kevesebb, arra is készülni kell. Készítettem egy rövid életrajzot, leírtam, honnan jövök, mik a terveim. Nagyon sokan ismertek a településen, de nyilván szembesítenem kellett magamat, a közösséget azzal, hogy igen, előtte plébános voltam, most pedig polgármesternek indulok.

A bejelentés sok embernek új volt. Akik kezdetektől támogattak, mert megszerettek, azt mondták: igen, de jó, hogy így döntöttél!

Voltak, akik ellenezték, akik nem tudták ezt a helyzetet megemésztetni, de ez így volt rendjén. Vártam, szerettem volna a velem kapcsolatos dolgokat nyilvánosságra hozni, beszélgetni, megbeszélni, elmondani, hogy én is egy ember vagyok, aki nem tökéletes, akinek volt egy ilyen múltja, aki szembenéz a múltjával, ha valamiért bocsánatot kell kérni, bocsánatot kér. Nyilván el kellett fogadnom azt is, hogy vannak, akik nem tudják ezt a helyzetet elfogadni, és máig nem emésztették meg. De végül is nem lehet az ember lelkébe betörni azzal, hogy márpedig fogadd el teljesen, hogy én ilyen vagyok. Nekem ezt úgy kellett feldolgozni, elfogadni, hogy ha mégis megnyerem a választást, akkor én őérte is felelek mint polgármester. Ugyanúgy kell szeretnem vagy ugyanúgy kell segítenem, mint azt, aki támogatott.

Dolgozom ezen nap mint nap, hogy ne legyen különbségtétel az emberek között, hogy te kedvesebb vagy, ezért jobban segítelek, te nem támogattál, ezért úgy gondolom, hogy kevésbé érdemled meg a segítségemet. Nap mint nap ezzel a gondolattal foglalkozom.

Papként és polgármesterként is hiszem, hogy egy közösségben mindenki azt a segítséget kapja meg, ami jár neki. Alapvetően jogász is vagyok, egyházjogász. A jog első alapszabálya, hogy meg kell adni az embernek, ami az övé, akárki is legyen ott a másik oldalon. Ezen felül van rengeteg dolog, ami jár az embernek, és meg kell adni, függetlenül attól, hogy ő hogyan viszonyul hozzám.

Ha nem végeztem volna teológiát, akkor most elvégezném. Megtanultam, hogy Isten feltétlenül szeret, függetlenül attól, hogy milyen vagyok. Ha mindezt át tudom élni, akkor jobban tudok viszonyulni más emberekhez, képes vagyok viszonzni ezt a szeretetet. A fő parancs így szól: Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes elmédből és minden erődből. A kérdés az, hogyan tudom Istent szeretni. Úgy, hogy szeretem az ő teremtményét, az embert. Ez jelenti azt, amit mindenki tud: szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Szent János írja: aki azt mondja, hogy szereti az Istent, de gyűlöli embertársát, az hazudik. Nem feladatomban nekem bárkit is megítélni.

Nos, ezzel a gondolati háttérrel próbálok nap mint nap dolgozni. Ha ez tökéletesen sikerülne, akkor valószínű tökéletes lennék. De pont az a feladata az embernek, hogy ezeket a dolgokat úgy csiszolja, úgy alakítsa, hogy minél kevesebb sérüljön abból a munkából, abból az emberből, akivel találkozik és dolgozik.

Októberben megválasztottak polgármesternek. Mi jött ezután?

A választásokat megelőzve nyilvánosságra hoztam a szándékot. Elkezdtem a munkálkodást azzal, hogy rendezem a múltamat, a jelent összekapcsoljam a jövőmmel. Előző év szeptemberétől, tehát csaknem egy évvel a választások előtt megkezdtem a csapatépítést, a tervezést. Abból indultam ki, hogy a közösségépítéshez lehet jönni nagyon sok saját ötlettel, és nagyon jó, ha az embernek vannak ötletei. Első körben azonban a közösséget kell megkérdezni, szondázni, hogy mi az ő igénye.

Már megvolt a csapatom, és mindezt meg kellett értetnem velük – azt mondtam: emberek, hogyha megnyerjük a választásokat – márpedig arra készülünk, hogy megnyerjük –, addigra már kész tervekkel, programmal kell rendelkezniük. Nem utána kell gondolkodni, hogy mit csináljunk, abból kapkodás lesz, ahogy esik, úgy puffan – szoktuk mondani.

Végig jártuk a falut, bekopogtattunk minden házhoz, beszélgettünk, kérdeztünk, aztán egyeztettünk, megvitattuk, terveztünk, programot írtunk. Ebből készítettünk egy kiadványt, ennek tartalma most is ott van a honlapunkon.

MURAKERESZTÚR hivatalos oldala

Kezdőlap A faluról Pályázatok Hírdetmények Ügyintézés Önkormányzat Intézmények Kapcsolat

Murakeresztúr minden lakójával, a helyben működő vállalkozókkal és a környező települések polgármestereivel.

- Nem Murakeresztúr van értünk, hanem mi vagyunk Murakeresztúrért és a közösségért
- Havi rendszerességgel nyomtatott és online magazint fogunk kiadni.
- Ebben tájékoztatjuk az embereket az elévült és az elűltünk álló feladatokról, a pályázati és fejlesztési lehetőségeikről.
- Külön rovatot indítunk az újságban, amelyben lehetőséget biztosítunk az itt működés vállalkozásainak a bemutatkozására.
- Szoros együttműködést alakítunk ki a vasúttársasággal.
- Létrehozzuk a Mura menti települések érdeklövetségét, hogy közös programokkal és tervekkel pályázzunk vidékünk fejlesztésére.
- Erdőszőlők kulturális, oktatási és gazdasági kapcsolatokat Horvátországgal.

Mit kíván Murakeresztúr?
"Legyen béke, együttműködés és fejlődés!"

Az a célunk, hogy Murakeresztúr olyan falu legyen, ahol mindenki jóléti és boldogan élhet. Ahol biztonságban és otthon érzik magukat az emberek. Szeretnénk, hogy minden murakeresztúri büszké lehessen településünkre. A programunk és terveink megvalósításához fiatal, lendületes, céltudatos és kreatív csapatunk van. Olyan emberek vagyunk, akik a világon sokfelé jártunk más, de mindannyian itt szeretünk a fejjelben élni. Hiszen ez a mi közösségünk, ez az otthonunk. Helyben, országosan és nemzetközileg is kiváló kapcsolatunk vannak, amelyeket falunk szolgálatába kívánunk állítani. Tapasztalatunkat, tudásunkat arra fordítjuk, hogy Murakeresztúrt szebbé és gazdagabbá tegyünk. A rendelkezésre álló forrásokból és az elérhető pályázatokból együtt fogjuk fellendíteni Murakeresztúr gazdaságát és kulturális életét. Fejlesztési fogjuk az egészségügyi ellátást és az oktatást. Minden adott hozzá, hogy a kampány és a fórumok során közösen kijelölt céljainkat valóra váltsuk. Szeretnénk

2. Felújítjuk útjainkat és járdáinkat, fejlesztjük közlekedésünket és a falu infrastruktúráját.

- Kijavítjuk kátyús útjainkat. Leaszfaltozunk földes és kavicsos utcáinkat.
- Felújítjuk és fejlesztjük a falu csapadék elvezető csatorna rendszerét, hogy útjaink biztonságos legyen a közlekedés.
- Gondoskodunk róla, hogy járdáinkat, köztérünket és utcáinkat ne verje fel a gaz.
- Bővítjük a helyi társasági közlekedést.
- Megújítjuk a Murakeresztúr-Batfalu összekötő utat.

Tervek a jövőre (Forrás: Murakeresztúr község honlapja (murakeresztur.hu))

Tíz pontban fogalmaztuk meg a céljainkat, amiket azóta is szisztematikusan követünk. Szeretnék az ötéves ciklust követően odamenni a polgárokhoz, együtt áttekinteni mindazt, amit megcsináltunk, lehessen pipálni: ez megvan, megvan! Lássuk, mi az, amin még munkálkodni kell! A terveink között van olyan, ami nem ötéves program, hanem túlnyúlik a cikluson. A világban történt változások, a pandémia, az Ukrajnában dúló háború okozta helyzetek módosítják a terveinket, elképzeléseinket. Így van ez most az idősök otthonával. Nyilván nem mondhatunk le erről a tervünkről. A pandémia tapasztalatai, a kényszerű bezártság is megerősített abban, hogy az idősök otthonával egy nyitott, családias miliót alakítsunk majd ki, ahol az idős ember nem a magányt, a leépülést éli meg. A családja könnyedén oda tud menni, látogatni, beszélgetni, kertészkedni, aktív, minőségi élet és együttléte tere lesz a mi idősök otthonunk.

Elkészült a programunk, és mindenki kézbe kapta. Volt egy füzetem, amelybe lejegyeztük a szükségleteket, javaslatokat, szakemberekkel összeültünk, témák szerint csoportokba soroltuk az elképzeléseket, így egy átlátható rendszert szerkesztettünk. Felállítottuk a sorrendet, meghatároztuk milyen irányba induljunk el – kezdve a turisztikától, a helyi gazdaság fejlesztésének lépéseitől, a megújuló energián keresztül a közösségfejlesztésen át az infrastrukturális fejlesztésekig. Megterveztük a gondoskodás és a jóllét, a közjó növelésének irányait.

Nyilvánvalóan figyeltük a politika szándékait. Abban az időben jelent meg a Magyar Falu Program, láttuk, mi várható az EU-s pályázatokon. Alapvetően ezekre építettünk, mindezt egy kis kiadványban összegeztük. Nagyon sok elképzelésünk megvalósult már.

Így készültünk tehát – a csapattal közösen, szakemberekkel, a falu lakóinak megkérdezésével.

Amikor kiderült, hogy megválasztottak minket, akkor már tudtuk, mi a feladatunk.

Hogyan teremtettétek meg mindennek a nyilvánosságát, miként alakulnak ezek a fórumok mostanában? Mert van a Facebook, no de nincs mindenki ott a Facebookon. Hogy csináljátok ezt?

Azt gondoltuk, először legyen egy helyi újság, amit mi magunk önállóan elindítunk. Ebből tájékozódhatnak az emberek arról a munkáról, amit nap mint nap végzünk. Jó kapcsolatban vagyunk a megyei önkormányzattal, a megyei közgyűlés elnökével. Említettem neki, hogy szeretnénk egy magunk által szerkesztett helyi újságot. Az elnök azzal javaslattal élt, hogy itt a Dél-Zala, ami rendszeresen eljut a településekre. Kapcsolódjunk ehhez az újsághoz. Ezzel a szomszédos falvak, a térség településeinek a hírei, újdonságai is megismerhetők lesznek az itt élők számára. Most is élünk ezzel a lehetőséggel.

Zala megye fejlesztéséről tartottak konferenciát

Csak a régióval összefogva lehet fejlődni

November 15-én Polgár Róbert, murakeresztúri polgármester is részt vett a kormány gazdasági konferenciáján Nagykanizsán, ahol számos fontos információ hangzott el a Zala megyét érintő innovációs lehetőségekről, a jövőben elérhető uniós támogatásokról, a járvány utáni kellendőségről és az adópolitika aktuális irányáról.

A kormányt a konferencián: – Cserecsenyés Péter, kereskedelem- és fogyasztó-

Vezető politikusok részvételével rendeztek konferenciát Nagykanizsán.

Mura Info:
Riportok, tudósítások, hírek a térségből
Ha elolvasta, adja tovább!

védlemért felelős államtitkár, Novacsák Tibor, az Fidesz-Nyugat-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos, Palotkócs László innovációs és technológiai miniszter, György László gazdaságstratégiaért és szubhízyáért felelős államtitkár,

Izer Norbert adóügyekért felelős államtitkár, Rákosty Balázs európai uniós források felhasználásáért felelős államtitkár, és Birkenner Zoltán, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal elnöke képviselte.

Polgár Róbert a találkozóraival kapcsolatban elmondta:

„Murakeresztúr csak a régióval összefogásban és együttműködésben tud fejlődni. Ezért fontos, hogy minden alkalmat megragadjunk, amikor a környező településekkel közösen tervezhetünk, együtt alakíthatjuk ki gazdaságfejlesztési koncepcióinkat.”

Mura Info: Riportok, tudósítások, hírek a térségből (Forrás: Murakeresztúr község honlapja (murakeresztur.hu))

Az újság kiválóan dokumentálja az itteni fejlesztéseket, látjuk, hogy haladnak a térség falvai. Gyakorlatilag az újság fele a miénk. Igyekezünk megtalálni és használni minden lehetőséget. Ha kell, szórólapozunk, vannak faliújságjaink szerte a faluban. Van az önkormányzatnak is Facebook oldala, tehát azt is követhetik, de a saját polgármesteri Facebook oldalam is nap mint nap frissül.

Mindezek a fórumok egyirányúak – tájékoztatnak. A vélemények, javaslatok hol és hogyan jutnak el hozzád?

Természetesen történnek visszacsatolások. Sokat járom a falut, megállítanak az emberek, igyekszem személyes kontaktusokat kialakítani, az itt élők véleményét, javaslatait megismerni. A Facebookon bátrabban üzennek. A keresztúriak közössége oldal egész nyíltan mond véleményt.

Figyelem a visszajelzéseket. Akármilyen furcsa, a lájkok számából is látom azt, hogy jó-e az az irány, amit csinálunk, vagy valamit másképp kell csinálni. Ez nekem rengeteg visszajelzést ad. Ilyen téma volt a horvát-magyar táblák kérdése. A múlt év egyik nagy feladata az önkormányzat hivatalának felújítása volt. Az épület elkészült új táblákat és feliratokat is felhelyeztük. Ekkor érkezett éppen a Horvát Nemzetiségi Önkormányzat részéről a közösségi oldalon egy megjegyzés, hogy szép-szép, de kár, hogy nincs kinn horvátul is...

Amikor a testületben beszéltünk arról, hogy készülnek a táblák, a feliratok, senki nem említette, hogy mindezt horvátul is meg kellene tenni. Aztán megbeszéltük a Horvát Nemzetiségi Önkormányzattal, hogy ez egy olyan helyzet, amit lehet orvosolni, de eddig nem volt fókuszban. Rögtön ezután felvettem a kapcsolatot Koósz Attila, Horvátország tiszteletbeli konzuljával is. Kiderült, nála panaszkodtak a horvát felirat miatt. Azóta az önkormányzat épületére is felkerült a horvát felirat, elkészültek a horvát nyelvű utcatáblák is – Horvátország támogatásával.

Ez a helyzet új partnerségeket, együttműködéseket hozott. Remek tervek és együttműködések formálódnak a Konzul Úrral. Mindannyian érzékeljük, hogy a helyi partnerség, a kicsinyes dolgokon való felülemelkedés és az ügyek melletti elköteleződés szükséges ahhoz, hogy itt helyben a partnerség kialakuljon, és a feszültség oldódjon, ebben a konzul a támogatásáról biztosított.

A képviselők programjában mindjárt az első pont a partnerség – úgy tűnik ez a legnehezebb.

Igen, ez a legnehezebb, mert emberekkel dolgozunk. Azt gondolom, hogy a jó partnerséghez és jó közösségépítéshez nem elég csak az egyoldalú nyitottság, tudni kell a saját problémáinkon felülemelkedni. Azt szoktam mondani, nem kell ölelkezve szeretnünk egymást, Jézus nem várja el tőlünk.

Ha valaki valamit mond, igyekszem megtalálni, mi van a háttérben. Vajon miért mondja? Tényleg annyira fáj neki ez a dolog? Tényleg ez a probléma, vagy van egy háttérprobléma? Mert ha ez a probléma, azon tudunk segíteni. Azokkal az emberekkel tudok együttműködni és működni együtt, akik valós problémákat hoznak föl, így valós problémákat tudunk megoldani. Aki nem, hát nem...

A településen számos civil szervezet, közösség van. Van-e szándék, forma, keret a velük való együttműködésre?

Az idei év januárjában találkoztunk, közösen elkészítettük a falu éves programtervét, nagyjából azt, mire is készülünk. Itt volt a plébános, iskolaigazgató, az egyesületek vezetői és mindazok, akik nyilván részt akarnak venni. Most délután lesz egy egyeztetésünk a kultúrházban. A gyereknapot beszéljük meg. Nézzük meg, ki mit tud hozzátenni. Azt próbálom elérni, hogy mindenki vegyen részt a tervezésben, hogy ne csinálja külön az iskola, az önkormányzat és az óvoda.

Zrínyi Miklós Általános Művelődési Központ (Forrás: Murakeresztúr község honlapja (murakeresztur.hu))

A cél az, hogy a közösséget építsük, az együttműködéseket, a részvételt erősítsük, mert akkor megy el a rendezvényre, ha neki, magának köze van hozzá már az elejétől, a szervezéstől fogva. Legyen élmény, kikapcsolódás az a rendezvény, adjon boldog pillanatokot, rángasson ki a mindennapok szorításából, küzdelmeiből. Most ne kelljen azon gondolkodni, hogy mennyibe kerül vajon.

Most a polgármesteri ciklus felénél tartunk. Mi az, amin változtatnál?

Év eleje óta azon gondolkodom, hogy ismét végiglátogatom a falut, elmegyek a családokhoz. Több időt kéne kérni valahonnan... Egy felmérést csinálnék, hogy értékeljük, lássuk, jó irányba haladunk-e? Tudom, hogy nagyon nehéz helyzetben vagyunk. Rengeteg probléma, feladat van, ami megoldásra vár, mind pénz igényes: utak, járdák. Azt próbálom megértetni az emberekkel, hogy nagyon sok időt, több évet kell behoznunk. Nem lehet egyik pillanatról a másikra mindent megoldani. Minden egyből kellene, de nem megy. A falu életében többszörösen igaz ez. Most a legnagyobb kihívás a fűnyírás meg a kutyák helyzete. Nincs ember, aki ezt elvégezze, aki ezekkel az ügyekkel foglalkozzon. A közmunkás csapatom nem bír el vele. Ez egyrészt örömhír, mert azt jelenti, hogy mindenkinek van munkahelye, aki a magánszektorban vagy a közszférában nem talál magának egyéb munkát, közmunkásként foglalkoztatjuk. A többség, a jobban képzett munkaerő viszont több pénzért dolgozik valahol máshol. A közmunka program jó irány, mert olyan embereket is a munka világába terel, akik számára sokáig ez önhibájukból vagy más okokból elérhetetlen volt. De fontos lenne az ő fizetésüket is fejleszteni, extra motivációt beépíteni, hogy nekik és családjuknak is biztonságot teremtsen. Egy mentorprogramot tudnék elképzelni ennek a helyzetnek a kezelésére, megoldására.

Az állampolgári szerepvállalás helyi szintere az önkormányzat – mit gondolsz erről?

Számomra ez azt jelenti, hogy mindannyian felelősek vagyunk a környezetünkért. Igen, az önkormányzat mi vagyunk, de én azt látom és tapasztalom, hogy mindent valamilyen szinten az önkormányzattól várnak el. Gyakran kívülállónak tartják magukat az itt élők. Annyiban „belülálló”, hogy jogában áll szólni, követelni. Viszont, ha a portája előtti fű lenyírására szólítjuk fel, akkor jogszabályra kell hivatkoznom – ez a helyi rendelet. Ez nagyon nagy probléma. Az önkormányzat – úgy képelem el – partner, mert a miénk, a mi közösségünk. Egyfajta segítség-többlet azokban a célokban, amit a magánember nem tud elérni, megoldani.

Nagyon sok tere van a civil közösségeknek. Az egyik ilyen a fiatalokkal, az ifjúsággal kapcsolatos. Véleményükre, a javaslataik megismerésére nagyon nagy szükség lenne, de még nem tudom hogyan. Mi az, amire vágnak, mik azok az ügyek, témák, amik foglalkoztatják őket, és azokban közös megoldásokat lehetne keresni.

Az utad most a polgármesteri munkád kiteljesítése, aztán folytatása...

Van egy jelmondatom, ami a papi jelmondatom volt. Az Istent szeretőknek minden a javukra válik. Szent Pál mondja, a Római levél 8. fejezet, 28. versben. Azt gondolom, ha az Istent szeretem és helyesen tudom szeretni, akkor még a nehézség is, még a kereszt is erőt ad. Megélem és

tapasztalom a polgármesteri munkámon keresztül is. Bármilyen nehézségbe ütközöm a feladattal, nem azt nézem, hogy mit kell küzdenem azért, hogy ezen túl legyek, hanem azt, hogy ennek milyen jó eredménye lesz, lelkesedést és erőt ad. Azt kívánom mindenkinek, hogy az előttünk álló feladatokat ne problémaként nézzük, hanem egy reménybeli sikerként.

Szerző:

Szeder-Kummer Mária eredetileg tanár, később programszervezőként dolgozott, majd egy zalai kistelepülés művelődési házának igazgatója is volt. Innen pályázott át Zalaegerszegre és lett a Zalai Falvakért Egyesület titkára, később elnöke. A kistelepülés ügye, a falugondnoki szolgálat, az önkéntesség, a közösségi alapú vidékfejlesztés, a nők közéleti szerepvállalását, foglalkoztatását elősegítő programok, nemzetközi kapcsolatok, a közösségi támogató hálózat – az egyesület munkája révén meghatározója lett a mindennapjainak, hite és szándéka szerint kistelepülés életképességének, a zalai civil közéletnek. Képezte magát szociális területen, civil és közösségi tanulmányokban. Tagja a Közösségfejlesztők Egyesületének, a Parola szerkesztőségében 2022. január óta vállal feladatot.

JÖVŐT FORMÁLÓ FIATALOK – közösségi művészetek és közösségszervezés összekapcsolása baranyai ifjúsági közösségekben

2022/2

A festés alatt még egy 97 éves néni is kijött az utcára, aki évek óta nem lépte át a háza kapuját, s megnézte, mit festenek a fiatalok. A szokatlan, életteli történés még őt is kicsalogatta. Olyan gyerekek között születtek barátságok, akik közt a társadalmi különbségek okozta távolság miatt azelőtt elképzelhetetlen volt, hogy akárcsak beszélgessenek egymással.

2007 óta, amikor Nicaraguában megismertem a közösségi falfestést, és elkezdtem hátrányos helyzetű csoportokkal foglalkozni, a legfőbb motivációm az volt, hogy olyan mélyreható élményhez juttassam a gyerekeket – s később minden korosztályt –, ami kiindulópontja lehet a megerősödésüknek, magukra ébredésüknek, a kibontakozásuknak. Amihez vissza lehet nyúlni erőt és ihletet meríteni, aminek a közösségi ereje s a közösen feltárt személyes erőforrások az élet más közegeibe is továbbvihetők. A Murál Morál Egyesülettel az elmúlt 15 évben közel 100 közösségben apránként épült-szépült a „Módszer” – ami mára a Murál Morál Módszer nevet viseli (komplex személyiség-és közösségfejlesztő módszer) –, amely az említett célokat szolgálja. Mindig is meghatározó vezérelv volt a csoportmunkáinkban, hogy mindenkinek lehetőséget adjunk, hogy a részvétel korlátoktól mentes, szabad legyen. Az is fontos alapértékünk, hogy a résztvevők a folyamat minden lépésében részt vegyenek, ami azt jelenti, hogy képessé válnak a belőlük fakadó,

csoportdöntéseken alapuló, önálló alkotásra, a teljes felelősségvállalásra (és még sok minden másra is). Ezek az alkotások (akár közösségi festésről, akár részvételi színházról vagy fotóról, filmről van szó) legtöbbször a közösségről és elsősorban a helyi közösségnek szólnak. Többen kérdezték már tőlünk, hogy szerepel-e a céljaink közt, illetve, hogy miért nem akarjuk használni a művészeti eszközöket aktuális társadalmi problémákra, helyzetekre való reflektálásra, társadalomkritikára – hisz a művészetnek akkora ereje van. A válaszom mindig az volt, hogy fontosabb számunkra az a befelé (saját maguk és a csoporttársak felé) és a helyi közösség felé ható intimitás, amit azáltal tudunk megteremteni, hogy az egyének és a közösség értékeit, kapcsolódásaikat, vízióikat tárjuk fel, s ezáltal az identitásukat erősítjük. Ha ezt nem tennénk és kifelé tekintenénk, nem tudna megszületni az a mélység, ami a magukra tekintésből adódik, és pl. a falfestményeken vagy a színházi munkákban is érezhető.

2016-ban lehetőségem nyílt részt venni a Civil Kollégium Alapítványon keresztül elérhető, amerikai GLC Professional (Legislative) Fellows elnevezésű 6 hetes ösztöndíjprogramon, amelynek célja az volt, hogy rövid idő alatt nagyon intenzív elméleti és gyakorlati tapasztalatot szerezzünk a közösségszervezésről (community organizing), vagyis a közösségekkel végzett érdekvédelmi munkáról. Az ösztöndíjról hazatérve pécsbányai nőkkel létrehoztuk a Nők Összefogása Pécsbányáért Csoportot, és az Ökotárs Alapítvány KÖZ-SZER-VEZ programjának részeként a következő két évben számos sikert értünk el közterek és közintézmények fejlesztése terén az amerikai módszertan alkalmazásával, nyomásgyakorlással. Ezek a tapasztalatok és az új tudás alapvetően tágította ki a látásmódot, és jelentett beavatást a közügyekbe – amihez nem nagyon volt korábban kapcsolódásom.

És ez hozta a fordulatot a közösségi művészeti munkánkban is.

Az Ökotárs Alapítvány programja

2020-ban indult az Ökotárs Alapítvány Reclaim our Civic Spaces (ROCS) c. nemzetközi projektje (2020-2023), amibe meghívtak térségi koordinátornak. Az akkor féléves gyermekem mellett nem igazán tudtam elképzelni, hogy érdemlegesen be tudnék kapcsolódni a projektbe. Aztán kiderült, hogy egy egészen rugalmas, sok kreativitást és szabadságot megengedő programról van szó, és az Ökotárs Alapítványnak is az a legfőbb célja, hogy sokféle eszközzel formálódjanak és erősödjenek a közösségek, és a közösségépítés és fejlesztés mellett jelenjen meg a közösségszervezés is a velük való munkában. Ennek a szabadságnak és az Alapítvány nyitottságának köszönhetően készítettem el saját 3 éves tervemet, ami most már látom, hogy nagyon fontos mérföldkő a Murál Morál Egyesület történetében is: természetesen belefoglaltam a tervbe közösségi művészeti módszerek alkalmazását is. Ebben a projektben megvalósul a befelé és a kifelé irányulás is, és egyszerre válik a helyi közösség identitásának formálójává és a társadalmi problémákhoz való kapcsolódás eszközévé.

Egyesületünk a kezdetek óta főleg gyerekekkel és fiatalokkal foglalkozik, az elmúlt három évben viszont a felnőttképzés került előtérbe módszertani tapasztalataink átadásával. A térségi projekt tervezésekor erős vágyat éreztem arra, hogy visszatérjek a gyerekekhez és fiatalokhoz, így olyan szervezetekben, ismerős szakemberekben kezdtem el gondolkodni partnerként, akik régóta foglalkoznak fiatalokkal, és Baranyában tevékenykednek (az Ökotárs Alapítvánnyal a megyében állapodtunk meg földrajzi határként). Így lett a projekt egyik tagja a Control Stúdió Filmegyesület által működtetett Dunaszekcsői Webtévé csapata, a másik a kölkei 14-15 éves fiatalok csoportja (akikkel 2019-ben egy nagy közösségi hatású falfestő tábort valósítottunk meg), a harmadik pedig a pécsi Bártfa Utcai Általános Iskola, ahol Rumann Anita – korábbi képzéseink egyik legmotiváltabb résztvevője – iskolai szociális munkásként dolgozik, és már több családsegítő napközis táborban is alkalmazta a módszereinket.

A projekt név nélkül indult el, a keresztelőt a csoportvezetőkkel együtt tartottuk az első képzésükön. Mivel a csoportmunka egyik vezérfonala mindhárom helyen a gyerekek álmainak, vágyainak kibontása s az általuk jobbá álmódott dolgok megvalósítása, így a projekt a „Baranyai jövőképek” nevet kapta.

A Baranyai jövőképek projekt céljai

Projektünk célja pedig – hasonlóan a Murál Morál Módszer céljaihoz – olyan élmények nyújtása, melyek során a gyerekek megtapasztalhatják saját erejüket, a bennük rejlő értékeket, csiszolgathatják meglévő készségeiket és képességeiket, és újakat is szerezhhetnek, s nem utolsósorban lényeges tudásuk lesz arról, hogy mit jelent valamit összefogással elérni. Tehát címszavakban: képességfejlesztés, közösségfejlesztés, hálózatépítés, vagyis a csoportok közti kapcsolatépítés.

És amivel ez a projekt több mint egy „sima” közösségi művészeti folyamat, azt éppen a közösségszervezés által hozzáadott színek adják. Magyarországon még nincs arra gyakorlat, hogy az az amerikai módszertan, amit a Civil Kollégium Alapítvány által képzett közösségszervezők 18 éven felüli fiatal felnőttek, illetve felnőttek közösségeiben alkalmaznak, hogyan működtethető a 11-16 éves korosztállyal. Ebben a projektben kipróbáljuk, hogyan lehetséges. A Magyarországon még amúgy is szokatlan, partneri kapcsolatokon, párbeszédén, átláthatóságon, jogérvényesítésen alapuló kultúra kereteit szeretnénk kitágítani és a gyerekeket is bevonni ebbe a körbe.

Szeretnénk, hogy a projekt végére az általuk megfogalmazott vágyakat projektekké tudják formálni, és meg is tudják valósítani őket. Művészeti és egyéb akciók során ki tudják fejezni érzéseiket, gondolataikat, melyek számukra fontos témákhoz kapcsolódnak, akár a személyes életükben, akár a helyi közösségben vagy a szélesebb társadalmi térben.

Célunk továbbá, hogy meg tudjanak fogalmazni változásra érett közösségi problémákat, amiknek a megoldásához különböző megoldási utakat ismernek meg és eszközöket sajátítanak el a gyakorlatban. Mindeközben megtanulnak együttműködni a helyi önkormányzatok vezetőivel, az iskolavezetőséggel, megtanulnak az ügyüknek támogatókat is megnyerni.

Ez a projekt egy módszertani kísérlet is: közösségi művészetek és közösségszervezés összekapcsolása, a közösségszervezés amerikai módszertanának 11-16 éves korosztályra való adaptálása. Tervezzük, hogy módszertani tapasztalatainkat egy kis módszertani füzetben foglaljuk majd össze a projekt végén.

A projekttevékenységek

A fiatalokkal való munkát intenzív közösségi művészeti alkalmakkal kezdtük: Pécsen és Dunaszekcsőn közösségi festéssel, Kölkeden pedig közös filmkészítéssel, ami rövid idő alatt összekovácsolta a csoportokat, lehetőséget adott az értékek, az egyéni és települési jövőkép témájának feldolgozására, a kreativitásuk kibontakoztatására, véleményformálásra, közös alkotások létrehozására. A csoportvezetők már ezekbe a foglalkozásokba is igyekeztek becsempészni olyan gyakorlatokat, amelyek a közösségszervezés, érdekvédelem témáját készítik elő. Összeállítottam egy módszertani segédletet, melyben az 1. emberi jogok, 2. hatalom, elnyomás, 3. részvétel, 4. közösségszervezés témákat bevezető gyakorlatokat, kisfilmeket szedtem össze részben a Kompas, a Kiskompasz, a T-Kit füzetek anyagaiból, a FOTEL nevű fórum színház kézikönyvből és a saját módszereinkből (Murál Morál Módszer és egyéb közösségi művészeti módszerek), melyeket már többször sikerrel használtunk csoportmunkában.

A közösségi művészeti előhangolás, a jövőképek alkotásokban való „megfogalmazása” után nagyjából egyszerre érkeztek a csoportok ahhoz a ponthoz, amikor listázzák azokat a dolgokat, amiken változtatnának a közösség életében (közösségi problémákat), és ezekből szavazással kiválasztanak néhányat, amivel a legszívesebben kezdenek el foglalkozni, amiért a leginkább tennének is. Most itt tartunk a csoportokkal: mindenhol kiválasztották ezeket az ügyeket, és van, ahol már a stratégiaalkotás is elkezdődött. (A csoportok sajátosságait a későbbiekben még részletezem.)

A fiatalok közösségszervezésbe való bevezetésében fontos szerepet játszanak a csoportvezetők, akik számára a legnagyobb kihívás az lesz, hogy a háttérben tudjanak maradni, és valóban a fiatalok tudják megtenni azokat a fontos lépéseket, amikről lehet, hogy most még nem tudjuk, hogyan fog működni, vagy hogy szabad-e ilyen mély vízbe dobni ilyen korú gyerekeket.

Az én vízióm az, hogy sikerülni fog, és jól fog működni.

A gyerekek gyerekségükből adódóan nagyon megnyerőek tudnak lenni, egész máshogy hangzik egy kérés, egy fontos gondolat egy gyerek szájából. Szóval, ha sikerül néhány alapvető ismeretet elsajátítaniuk – kommunikációról, üzenetalkotásról, projekttervezésről, a sajtóval, döntéshozókkal és támogatókkal való együttműködésről –, és persze közben sikerül megerősíteniük őket a képességeikben, s bátorságot és magabiztosságot nyernek, akkor képesek lesznek a párbeszédre, céljaik elérésére bárkivel.

A másik nagy kihívás, hogy a közösségszervezés a csoportvezetőknek is új terület, és az ő fejlesztésük és fejlődésük is a gyerekekkel való munkával nagyjából párhuzamosan zajlik, vagy csak néhány lépéssel előzzük meg azt. Először még abban gondolkodtunk az Ökotárs Alapítvánnyal, hogy az országos képzésekre delegáljuk őket Kunbábonyba, aztán amikor ez több tényező miatt nem volt lehetséges, új utat kerestünk. Mivel a célcsoport és a módszertan szempontjából is járatlan utakon járunk, ezért úgy láttuk legjobbnak, ha kimondottan ezekre a csoportokra és a projekttervhez illeszkedő képzéssorozatot kínálunk nekik.

A csoportvezetők képzése

2021 szeptemberében, a csoportmunka megkezdése előtt tartottuk Peták Péterrel az első képzést, ahol a közösségszervezéssel kapcsolatos alapismereteket igyekeztünk átadni nekik sok személyes tapasztalaton keresztül, és közösen gondolkodni a módszertan gyerekekkel és fiatalokkal való alkalmazásának specifikumairól.

2022. május 20-22-én került sor a következő képzésre, ahol a kommunikáció és a támogatásszerzés volt a fókuszban olyan gyakorlatokkal, melyek segítettek átgondolni az üzenetet stratégiai szempontból, felépíteni a kommunikációs vagy támogatásszerzős stratégiánkat egy-egy ügy kapcsán, megtervezni, modellezni a döntéshozóval/támogatóval való tárgyalást és persze mindezekről a gyerekekre való adaptálás szempontjából beszélgetni. Emellett olyan egyszerűen használható digitális médiaeszközöket és vizuális művészeti eszközöket (pl. plakátalkotás, üzenetformálás) ismerhettek meg a csoportvezetők, melyek jó eszközei lehetnek a bázisépítésnek, egy-egy akciónak, vagy épp a döntéshozókkal való sikeres tárgyalásban játszhatnak szerepet.

A csoportvezetőket folyamatos mentorálással is segítem, és a folyamat mérőföldkő alkalmain (pl. az első ilyen a közösségszervezés bevezetése és az ügyválasztás volt) csoportvezetőként is jelen lenni. Szerencsére nekem is van egy mentorom, aki kísér ebben a kísérleti folyamatban, így igazán összetett, többszintű szakmai támogatással működhet a projekt.

A csoportok közti kapcsolat épülését több programmal is segítjük, melyek még egyelőre előttünk állnak. 2022 nyarára Dunaszekcsőn az iskolaudvarban és Pécsen a Bártfa Utcai Általános Iskola udvarán készülünk közösségi falfestésre, melyeken a hazai csapat minden tagja és néhány (csoportonként 4-5 fő) „vendégalkotó” is részt venne a másik két csoportból. A kölkedi filmes műhelyben már nagyon jól működött a dunaszekcsői webtvés gyerekek kortárs segítőként való közreműködése, rengeteget tanulhattak tőlük a kölkedi fiatalok. A falfestések esetében pedig éppen a kölkediek kerülhetnek segítő szerepbe, hiszen ők már tapasztalt falfestők, ismerik az egész folyamatot. Ezek a falfestmények a gyerekek által a jövőbe átmentendő értékekről, az iskolájukhoz, a településükhöz kapcsolódó vízióikról szólnak majd.

2022 szeptemberére tervezzük azt a 3 napos találkozót, ahol végre a három csoport teljes létszámban találkozhat össze. A filmes műhely megmutatta, hogy Kölked több szempontból is nagyon jó helyszíne lehet akár nagyobb létszámú találkozóknak, táboroknak is. Tavaly szeptemberben a szekcsői résztvevők és csoportvezetők a Református Egyház közösségi házában (régén paplak) tudtak megszállni teljesen térítésmentesen, amit nagyvonalú gesztusnak éreztünk a református egyháztól. A programokat pedig a helyi önkormányzat által üzemeltetett Kultúrházban és a helyi civil csoportoknak helyet adó Közösségek Házában valósíthattuk meg.

Ez a találkozó több okból is fontos állomása a projektnek: 1. a személyes találkozás reményeink szerint elindítja a csoportok közti kommunikációt, ami a hálózatépítés alapja is lesz. A gyerekekkel közösen szeretnénk megtalálni azt a csatornát, amin keresztül hírt tudnak adni egymásnak a csoportmunka aktualitásairól, ahol a találkozások közti időben is ötletekkel, információkkal, építő véleményekkel segíthetik egymást a három csoport tagjai és csoportvezetői. (2021 szeptemberében a kölkedi filmes műhely után létrehoztunk ugyan egy zárt Facebook-csoportot a csoporttagoknak és a csoportvezetőknek, de ez eddig több okból nem tudott élővé válni. Az egyik ok az, hogy a 11-12 éves gyerekeknek az iskola és a szülők közti közös megegyezés alapján nem lehet Facebook-profiljuk, így számukra a Facebook mint kommunikációs felület nem jöhet szóba. (A szociális segítő az internet veszélyeiről több alkalommal tartott prevenciós foglalkozásokat, melynek fontos eleme volt, hogy milyen életkorokhoz kötött egy-egy alkalmazás használata: a Facebook esetében ez a 13. életév). Gondoltuk, hogy az aktivitásuk a csoportvezető által tudna mégis megvalósulni ebben a csoportban úgy, hogy a gyerekek által készített fotókat és rövid leírásokat a foglalkozásokról ő posztolja a Facebook-csoportba a szerző gyerek nevében. A többi csoport beszámolóit pedig a csoportvezető számítógépén tudnák a foglalkozások elején vagy végén közösen megnézni. (A csoportvezetőn keresztüli kommunikáció elsősorban azért nem tudott eddig megvalósulni, mert a tematika bevezetése, az azzal való aktív-élményalapú foglalkozások megvalósítása élvezett prioritást.)

A találkozók többi fontos célja: 2. a három csoport CSAPATÉrzésének megteremtése olyan személyes, érzelmeken és együttműködésen alapuló élmények által, melyek képesek rövid idő alatt mélyen összekapcsolni a résztvevőket, 3. egy olyan társadalmi probléma választása és közösségi művészeti eszközökkel való feldolgozása, aminek a megoldását mindhárom csoport fontosnak tartja. A hétvégi műhely során a digitális média, a fórumszínház és a közösségi festés módszereivel alkotnak majd ugyanarról a témáról, ami a találkozó után az a közös ügyük lesz, amiért közösen kampányolnak majd, 4. a műhely másik fontos céljaként megtanulnak projektet tervezni, ötleteiket projektformába önteni, és 5. minden csoport választ egyet a csoporttagok projektötletei közül, amit a találkozó utáni félévben megvalósítanak. Ezek a projektek lehetnek akár a tágabban értelmezett közösségi munkával megvalósuló projektek is, melyeknek egy részében jelenik meg közvetlenül a közösségszervezés. A lényeg, hogy legyen arról tapasztalatuk, hogy milyen tényezőket kell átgondolni, mire van szükség egy ötlet valóra váltásához. Fontos része lesz ennek a folyamatnak a forrásteremtés is, mert ugyan a csoportok kapnak majd némi indulótőkét, de azt úgy fogjuk megállapítani, hogy maximum a kis projektek költségeinek a felét fedezzék, és nekik is kelljen azon dolgozni, hogy más forrásokból, más úton-módon szerezzenek még támogatást.

Azok a kisprojekt-ötletek pedig, amik nem kerülnek a találkozón kiválasztásra, sem „vesznek kárba”, ugyanis 2023 márciusától kezdve a projekt egy igen izgalmas állomásához érkezünk, amikor kipróbáljuk a csoportokkal és a helyi közösségek bevonásával a közösségi (részvételi) költségtervezés folyamatát.

A találkozóval kapcsolatban már most kihívásként jelentkezik néhány szülő gyermekét féltő hozzáállása, amivel sokszor találkoztunk már bentlakásos táboraink esetében. Csak remélni tudjuk, hogy addig sikerül megteremtünk azokat a támogató tényezőket és olyan bizalmat építeni a szülőkkel, hogy bátran elengedjék velünk a gyermekeiket három napra. És két éjszakára! Mert ez szokott lenni a szűk keresztmetszet (elcsámborognak-e a táborból, eleget alszanak-e, kapnak-e megfelelő ételt, nehogy igitanak alkoholt s drogozzanak, nehogy valaki bántsa őket, a nyiladozó szexuális érdeklődésről nem is beszélve...).

A közösségi költségtervezés mint újdonság (gyakran közösségi- vagy részvételi költségvetés néven is írunk ugyanerről a módszerről. a szerk.)

Az írásom elején említett amerikai ösztöndíj alatt a 4 hetes gyakorlati időmet a New York-i Community Voices Heard nevű szervezetnél töltöttem, ahol az egyik legfontosabb s engem leginkább felvillanyozó módszertani tapasztalat a közösségi költségtervezés (participatory budgeting) gyakorlata volt, ami a szervezet egyik jól működő specialitása. Ők el tudták érni egyes városrészekben, hogy a kerületi képviselők a saját rendelkezésű pénzalapjukat teljességében vagy részben közösségi tervezésen és döntésen alapuló, a közösséget szolgáló projektekre fordítsák. Már akkor nagyon szimpatikus volt számomra ez az elgondolás, és hirtelen érthetetlennek tűnt, hogy miért nem magától értetődő az, hogy a közösségekre szánt pénzt az érintett közösségek tagjaival közösen, a szükségleteiknek megfelelően használják fel. Persze nyilvánvaló, hogy ez egy macerásabb, kényelmetlenebb út a politikusoknak – legalábbis elsőre úgy tűnik. A CVH annyira jól csinálta a politikusokkal való együttműködést, hogy ezek a képviselők dicsőségnek érezhették a közösségekkel való együttműködést, és biztos vagyok benne, hogy rengeteg szavazatot is jelentett nekik a következő adandó választáson.

Szóval, amikor ezt az ifjúsági projektet terveztem, hirtelen eszembe jutott, hogy milyen jó lenne Magyarországon is elindulni ebbe az irányba – szerencsére ebben nem vagyunk teljesen úttörők: számunkra is hasznos budapesti [\[1\]](#) és debreceni [\[2\]](#) tapasztalatokra már támaszkodhatunk majd. Viszont a korosztályt tekintve járatlan utakra lépünk.

2022 őszén egy másfél napos képzés keretében szeretném bevezetni a csoportvezetőket a közösségi költségtervezés módszerébe részben az amerikai minta ismertetésével, másrészt pedig a magyarországi tapasztalatok megismerésével – lehetőség szerint Sain Mátyás és/vagy Molnár Ágnes meghívásával. Fontos lesz a pénzalap megteremtésének átgondolása is, amit a

településen/iskolában a gyerekek projektjeinek megvalósítására lehet fordítani. Terveink szerint még ebben az évben elkezdjük az önkormányzatokkal (Kölked, Dunaszekcső) és a tankerülettel (Pécs) az erről való egyeztetést – lehetőség szerint a gyerekeket is bevonva a tárgyalás egyes pontjaiba. Célunk, hogy elérjük, hogy az önkormányzatok és a tankerület vagy az iskolai alapítvány különítsen el egy alapot – már az is nagy szó lenne, ha először csak a 2023- as folyamatra –, idővel hosszabb távra, amiről minden évben a gyerekek közössége szavazhat, hogy mire szeretné költeni. Az még kérdés számunkra is, hogy a tanárokat is bevonjuk-e a szavazásba. Mivel ők is az iskolai közösség fontos tagjai, a részvételükkel erősödhetne a közösség iránti elköteleződésük, ami mindenképp a bevonásuk mellett szól. Ugyanez a kérdés a két kistépelés esetében is, hogy a felnőtt lakosság is részt vehessen-e vagy a fiatalokra korlátozódjon a szavazók köre.

Szóval, ha minden jól megy, akkor 2022 őszén a csoportvezetők, a fiatalok és a döntéshozók is megismerik a módszert és a céljainkat ezzel kapcsolatban, és elindul a pénzalap megteremtésének folyamata. A fiatalok a kisprojektjeiket 2023. március-áprilisában dolgozzák majd ki, és hozzák olyan formába, hogy a leendő szavazóknak is könnyen érthető és átlátható legyen az ötlet. Alapvetően plakátszerű alkotásokban gondolkodunk, amik akár vizuális művészeti (fotó, videó, festés, rajz stb.) elemekkel kiegészítve a projekt legfontosabb információit tartalmazzák. Köztük a költségeket is, ami lényeges elem lesz a szavazás szempontjából, ugyanis a szavazók is tudni fogják, hogy mekkora az a pénzalap, ami a projektekre költhető, és aszerint kell projekte(ke)t választaniuk, hogy összességében ne lépjenek túl a rendelkezésre álló keretet. A kiállítást, vagyis a kidolgozott projektötletekről szóló plakátokat legalább egyhetes időtartamban tekinthetik majd meg a helyi közösség tagjai 2023 májusában, és adhatják le a szavazataikat az általuk preferált ötletekre.

A közösség által megszavazott projektek megvalósítása 2023 júniusától kezdve folyamatosan zajlik majd az év során. 2023 őszére a projekt utolsó programelemeként a tapasztalatátadást, jó gyakorlataink terjesztését tervezzük oly módon, hogy minden csoport legalább 2-3 másik közösséggel felveszi majd a kapcsolatot, és előadás, szakmai műhely keretében megosztja a tapasztalatait. Ezeket az alkalmakat a néhány résztvevő gyerek és a csoportvezető közösen tartják.

Az eddigi csoportmunka sajátosságai, tapasztalatai, tanulságai

Kölked

Kölked egy Mohácstól 5 km-re fekvő dunamenti kis falu 971 lakossal. Nemzetiségileg is igen sokszínű: magyar, cigány, horvát és német gyökerű lakosok lakják. A településen működik óvoda és általános iskola is, valamint két kisebbségi önkormányzat és civil szervezetek is.

A 2019-es falfestő tábor nemcsak a résztvevő gyerekekre és a helyi közösségre volt nagy hatással, hanem ránk, csoportvezetőkre is. Addig még nem tapasztalt összefogást láthattunk a faluban a tábor előtt és alatt. A tábor teljes költségét a helyi önkormányzatok és civil szervezetek adták össze, nem állt a háttérben pályázati támogatás. Ez már önmagában példaértékű együttműködés volt a helyi szervezetek részéről. Minden nap más vállalta a táborozókra való főzést – még a polgármester is készített egy finom babgulyást nekünk. S délutánra az idősebb asszonyok hozták a maguk sült kalácsokat, finomságokat. Mindenki kapcsolódni akart, része akart lenni ennek a nem mindennapi egy hétnek. Ők tették különlegessé. A festés alatt még egy 97 éves néni is kijött az utcára, aki évek óta nem lépte át a háza kapuját, s megnézte, mit festenek a fiatalok. A szokatlan, életteli történés még őt is kicsalogatta. Olyan gyerekek között születtek barátságok, akik közt a társadalmi különbségek okozta távolság miatt azelőtt elképzelhetetlen volt, hogy akárcsak beszélgessenek egymással. Az avatón a polgármester szavaiból is érződött a meghatottság és a meglepetés, hisz' ő sem gondolta, hogy ilyen nagy hatása lesz ennek a tábornak, hogy a falfestményre is büszke tud majd lenni.

Igaz, már két év is eltelt a falfestő tábor óta, amikor 2021 nyarán újra megkerestük a kölkedi fiatalokat, de a természetes nyitottságuknak és az előzetes közös élménynek köszönhetően lelkesen fogadták az újabb lehetőséget. Az első találkozásunkat a 2021. szeptemberi közösségi

filmes hétvége jelentette, ahol a dunaszekcsői csoportvezetők is ámulva tapasztalták, hogy olyan csapatba csöppentek, ahol érezhető a két évvel ezelőtti tábor közösségépítő hatása: a fiatalok az első perctől kezdve egységet alkotva voltak jelen, és nyitottan, aktívan vettek részt a webtévések teremtette nemformális tanulási környezetben.

Munkában a kölkedi filmes műhely

A két és fél nap folyamán alapvető filmes ismereteket szerezhettek, kipróbálhatták magukat különböző „filmes” szerepekben: lehettek operatőrök, hangmérnökök, rendezők, riporterek, interjúalanyok és a csapó kezelői. A két és fél nap alatt készült egy egysznites videoklip, amihez ők választottak zenét, és ahhoz ők építettek fel egy jelenetet, amiben mindenki szerepelt.

Díszletépítők munkában

Immár avatott kezekben a kamera

Ennél összetettebb, több munkát igénylő alkotások lettek azok a kisfilmek, melyekben kiscsoportokban kiválasztottak egy olyan helyet, ami kedves számukra a faluban, és ott vettek fel interjúbeszélgetéseket arról, hogy ők min változtatnának a falu életében. A következő dolgokat említették a három kisfilmben: romos a buszváróterem, ki van törve a rács, jó lenne felújítani, hogy váróteremként lehessen használni; minden padot fel kellene újítani, a kukák többségét gyakrabban kellene üríteni, kicserélni, ami lyukas; több szelektív gyűjtőedény kellene; lehetnének jobb utak is; a romos házakat fel lehetne újítani; a fiataloknak jó lenne egy saját hely, ahol zenét hallgathatnak, beszélgethetnek, csocsózhatnak, biliárdozhatnak; piacot; emlékművet készíteni, ami több turistát vonzana a faluba; gördeszka- és görkoripályát; a csatornarendszert felújítani; a focipályára állandó hálót; több boltot, ami hosszabban van nyitva. A hétvége zárásaként egy helyiek számára nyilvános filmbemutatót szerveztünk, ahova leginkább a gyerekek hozzátartozói jöttek el. A fiatalok beszéltek a filmekről, és egy fórumbeszélgetés keretében lehetett tőlük kérdezni az élményeikről. A szülők aktívan kérdeztek, a gyerekek pedig bátran válaszoltak. Jó volt érezni a szülők büszkeségét, amit néhányan szavakba is öntöttek – Máté anyukája fogalmazta meg, hogy a vele szemben ülő csillogó szempárok mindennél többet mondanak. Lotti apukája pedig arról beszélt, hogy nem ilyenek ismerte eddig a lányát – most egy nyitott, bátor, értékes gondolatokat megosztó nagylányt látott itt.

A csoportfoglalkozásokat az ősszel terveztük beindítani, de a lendületünket megtörte a vírushelyzet: annak ellenére, hogy központi rendelkezés nem született arról, hogy a közösségi tereket be kell zárni, a falu vezetői úgy döntöttek, nem kockáztatnak, és egy darabig nem használhatják az emberek a falu közösségi tereit. Ez számunkra is nehézséget okozott, ugyanis a Kultúrház kistermét szemeltük ki a foglalkozásaink megtartására. Az első nagy kihívás tehát az volt, hogy egyáltalán legyen helyünk, ahol összejöhetünk a fiatalokkal. Gacza Gábor, a kölkedi csoport közösség-szervezője kezdett tárgyalásba a helyi önkormányzattal, és a polgármesterrel való telefonos és e-mailes egyeztetések után 2021 decemberében részt vett a képviselő-testület ülésén, ahol bemutathatta a projektünket, és kifejezhette a helyiség iránti igényünket. A képviselők többsége megszavazta, hogy használhassuk a kistermet, és az egész lakosságnak újra elérhetővé tették a közösségi tereket, hogy ne kivételezzenek velünk. Nagy sikernek éreztük, hogy Gábornak sikerült elérnie ezt a döntést, és jó volt tapasztalni, hogy a képviselő-testület értékeli a munkánkat: amit korábban csináltunk, és amit most készülünk megvalósítani a gyerekekkel.

Egy hosszabb egyeztetési folyamat eredményeként végül, a helyi civil csoportoknak is helyet adó Közösségek Házban ajánlottak teret. Végül elfogadtuk ezt a lehetőséget, és február közepe óta ez a terem lett a programhoz átmenetileg az otthonunk.

Úgy éreztük, hogy a gyerekek és a döntéshozók későbbi együttműködése szempontjából fontos, hogy ebben a helyzetben kompromisszumkézsékes legyünk, hogy az önkormányzat egyre inkább partnernek tudjon minket tekinteni. (Lehet, hogy a helykérdés nehézsége, annak megélése, hogy a fiatalok közösségének nincs a faluban egy olyan helye, ahol rendszeresen találkozhatnak, hozta azt, hogy az ügyválasztáskor hangsúlyosan került elő ez a probléma, és végül ennek a megoldása kapta a legtöbb szavazatot.)

2022. január végétől Gacza Gáborral közösen eddig 15 foglalkozást tartottunk a gyerekeknek (hetente, 2-2,5 órás időtartamban), melyet a korábban is említett témákra fűztünk fel: emberi jogok – gyermekjogok, hatalom, elnyomás, részvétel, közösségszervezés.

Közösségszervezés tanulása Kölkeden

Ezek a témák szolgálták a közösségszervező folyamat megalapozására, az érdekvédelembe való bevezetésükre. Célunk az volt, hogy ezeket az elsősre távolinak, megfoghatatlannak tűnő témákat interaktív feladatokon keresztül, kapcsolódó személyes tapasztalataikat, élményeiket előhívva, játékosan dolgozzuk fel. Igyekeztünk nekik először teret adni saját gondolataik kifejezésére ötletroham formájában, és olyan gyakorlatokon keresztül, melyekben aktívan véleményt formálhattak. Két kisfilmet is levetítettünk nekik a hatalom és a közösségszervezés témájához kapcsolódóan: a Mindenki című, Oscar-díjas magyar rövidfilmet és az Ökotárs Alapítvány KÖZ-SZER-VEZ programjának 2016/2017-es közösségi sikereit összefoglaló kisfilmjét. A foglalkozásoknak fontos részévé vált a kezdőkör, amikor megoszthatják, milyen számukra fontos dolgok történtek velük az előző találkozásunk óta, valamint olyan csapatépítő játékok, melyek segítik az egymáshoz való kapcsolódást, együttműködést, illetve önismereti játékok, melyekben saját magukról gondolkodhatnak és oszthatnak meg egyre mélyebb és mélyebb dolgokat, és fogalmazhatják meg társaikról is pozitív visszajelzések formájában, hogy milyennek látják őket. E bevezető rész után tértünk rá minden esetben az aktuális témákra, vagy az utóbbi alkalmakkor az „ügyezésre”.

A kölkedi fiatalok a három csoport közül a legidősebbek (14-15 évesek), ami a feldolgozás és együttműködés érettebb szintjét teszi lehetővé, mint ahogyan a 11-12 éves gyerekekkel tudunk ezekkel a témákkal foglalkozni.

Összességében azt látjuk, hogy a kölkedi fiatalok nagyon lelkesek, fűti őket a tettvágy, tele vannak jobbnál jobb ötletekkel a falu életének újraálmódását illetően. Rendkívül nyitottak és bátran mennek bele az akár lelki szempontból is nehezebb, felkavaró témák feldolgozásába is. A fórumszínházak gyakorlatok alkalmazása jóformán terápiásan működött: volt, aki az elnyomással kapcsolatos saját élményre kisiskoláskori emlékét hozta, amit azóta is cipelt, és hála a gyakorlatnak és a körülötte lévő szülői és csoportvezetői támogatásnak újra tudta értelmezni ezt a nehéz élményt. Egy másik lány a szülei válási időszakából őrzött nehéz pillanatokat, ami ugyancsak tudott benne oldódni a gyakorlatok és az azt követő támogatás által.

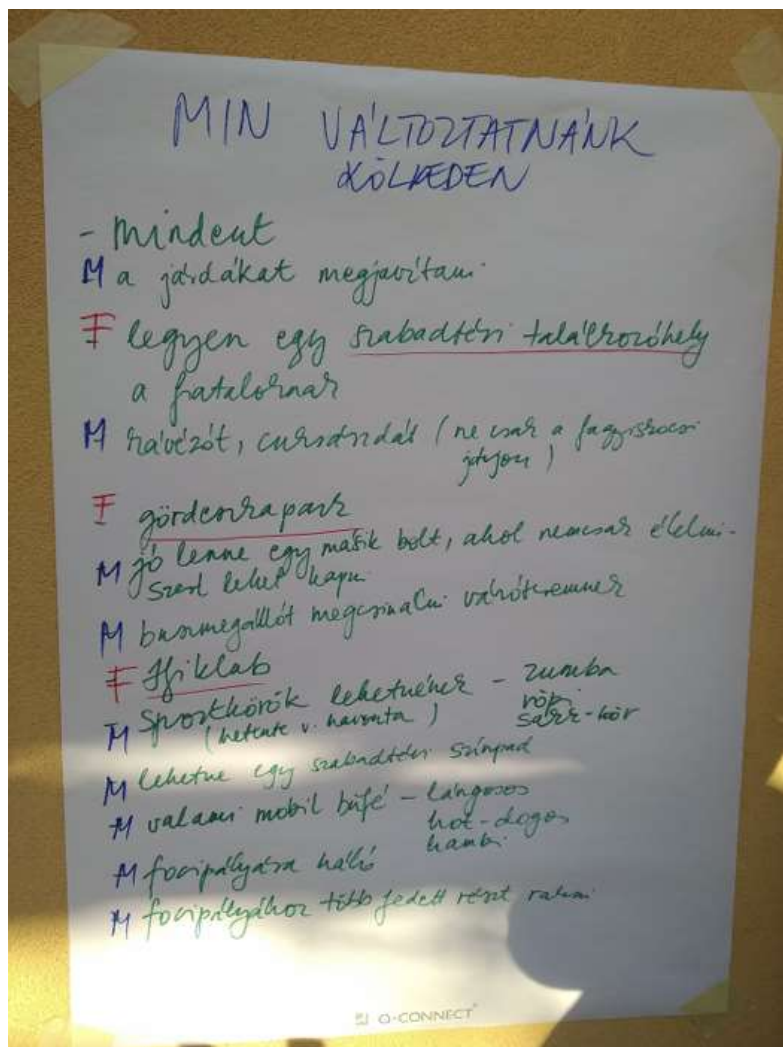
Emlékezetes maradt számunkra az a fórumszínházak gyakorlat is, amikor három széket kellett elhelyezniük úgy, hogy egyértelműen látszon, melyiknél van a hatalom. Kimeríthetetlennek tűnt az ötleteik tára, és egy idő után már egymás szavához kapcsolódva, kérdésünk nélkül kezdtek el példákat mondani a saját életükből a vázolt elnyomás-helyzetekre. Amikor megkérdeztem tőlük, hogy szerintük hogy nézne ki az az eset, amikor valakinél hatalom van, de a másik kettőt nem nyomja el, akkor Kinga megcsinálta azt a beállítást, ami a vezetés magas szintű megvalósulása: amikor a vezető az erejével, tudásával szolgálja, megtartja a hozzá kapcsolódókat (a hatalmi pozícióban lévő 'szék' alul volt és rajta a másik kettő).

Kinga a vezetésről

Jó volt látni azt is, ahogy a Mindenki c. film megérintette őket (és minket csoportvezetőket is), és tapasztalni, hogy az ökotársas kisfilm mennyire elindította a fantáziájukat a közösségszervezéssel kapcsolatban: megértették a folyamat célját, és csak sorolták azokat az eszközöket, amivel sikerre vihető egy ügy.

Ezután következett a probléma megragadása, vagyis azoknak a dolgoknak az összegyűjtése, amin szeretnének változtatni.

Amin a kölkedi fiatalok változtatnának

Figyelemre méltó az a lista, amit összeállítottak. (Ennek a java részét már az őszi filmes hétvégén a kisfilmekben is megfogalmazták.) A következők szerepelnek rajta: a járdákat megjavítani; legyen egy szabadtéri találkozóhely a fiataloknak; kávézót, cukrászdát (ne csak a fagyis kocsin járjon); gördeszkaparkot; jó lenne egy másik bolt, ahol nemcsak élelmiszert lehet kapni; a buszmegálló lepukkant épületét megcsinálni váróteremnek (ennek a külső falaira festették a falfestményt); Ifiklubot; sportköröket, amiket ők tartanak az érdeklődőknek (zumba, röplabda, sakk); sakkot tanítani a Nyugdíjasklub tagjainak; lehetne egy szabadtéri színpad; mobil büfét (hot dog, hamburger, lángos); a focipályán hálót rakni a kapukra és több fedett részt a nézőtérre; a padokat megjavítani a „Jurassic-parkban” (a mára kiszáradt tó körüli zöld terület – ami vályoghányó volt, régen innen termelték ki az agyagot a vályogvetéshez, amit aztán feltöltöttek); a tavat feltölteni vízzel, hidat építeni rá, több fát ültetni köré. Ebből a listából átgondoltuk, hogy mi az, ami mindenkit (a fiatalokon kívül a felnőtt lakosságot is) érint, és mi az, ami elsősorban a fiatalokat. A két csoportra külön-külön szavaztak, így nem versenyeztettük a fiataloknak szóló dolgokat a többivel. A „mindenkinek” listából a sportkörök indítása kapta a legtöbb szavazatot, a fiataloknak

szólóból pedig az Ifiklub létrehozása. Ami még kapott szavazatot: a kávézó, cukrászda, a másik bolt és a buszmegálló rendbehozása. Még ezt a szavazást megelőzően felmerült bennünk, hogy abban a bizonyos buszmegálló épületben is kialakíthatnánk az Ifiklubot – hiszen oda már a falfestés által van kötődésük a fiataloknak. Amikor erről beszéltünk, képzeletben már az épülettel szemben egy pergolás szabadtéri találkozóhelyet alakítottak ki, a tavat feltöltötték, s szabadtéri színpadot terveztek köré. Vagyis egy új ifjúsági és kulturális teret álmodtak a falunak ebbe a központtá is fejleszthető részébe. Egy következő alkalmon a közösségszervezés folyamatának lépéseit kellett sorba rakniuk. Jól esett a sok tisztázó kérdésük: meg akarták érteni, hogy mit takarnak az olyan kifejezések, mint az 'interjúmaraton', a 'kutatás és stratégiaalkotás' vagy az 'akciók'. Már az interjúról való beszélgetésnél felmerült bennünk, hogy milyen jó lenne, ha tudnának névjegykártyát adni az interjúalanyoknak és szórólapot is a csoportról, aminek akkor jó lenne mihamarabb nevet is adni. Rögtön indultak volna interjúzni, toborozni, támogatást szerezni. Bámulatatos volt, hogy milyen rövid idő alatt megértették a lépések lényegét, és milyen éles logikával tették aztán sorba őket. Megnéztük velük, hogy mi hol tartunk ebben a folyamatban, melyik lépés következik, és az Ifiklub létrehozásával kapcsolatban megfogalmaztuk az első teendőket. A kutatás fázisába léptünk, s most az a feladata a csoporttagoknak, hogy utánajárjanak, hogy milyen lehetséges ingatlanok vannak a településen, amelyek alkalmasak lennének az Ifiklub kialakítására, tartós, felügyelettel való használatra. Készülünk a kapcsolatépítő beszélgetések elkezdésére is: a gyerekek névlistát készítenek azokról a 11- 16 éves falubeli fiatalokról, akiket be lehetne vonni a csoportba vagy az Ifiklub létrehozásába és használatába.

A következő hónapokban, amikor már összegyűjtöttük a szükséges információkat, és a fiatalokat felkészítettük a falu vezetőségével való tárgyalásra, meghívjuk az egyik csoportfoglalkozásunkra a polgármestert és a képviselőket.

Eddigi foglalkozásaink egyetlen fájó pontja számunkra, hogy a kezdetben velünk tartó cigány srácok néhány alkalom után elszállingóztak, és mostanra kikoptak a csoportból. Azért szomorú ez, mert amikor részt vettek a foglalkozásokon, a közös ügyet aktívan, értékes jelenlétükkel tudták szolgálni. Kreatívan működtek a közösségi művészeti alkotófolyamatokban is, tehát az alkotásalapú tevékenységek mindenképp jó eszközök lennének a visszacsalogatásukra. Az a tervünk, hogy a nyári falfestős és egyéb közösségi programokba meghívjuk őket, és ezeken a közös élményeken keresztül próbáljuk újraépíteni velük a kapcsolatot.

Dunaszekcső

A dunaszekcsői webtvés csapat bevonásával régi álmunk vált valóra, ugyanis közösségi művészeti munkánk annyira hasonló alapokon nyugszik, hogy azt éreztük, gyümölcsöző lenne ezekre a közös alapokra valamit együtt építeni. Már néhány éve kerestük az együttműködési lehetőséget, és ezt a projektet ideálisnak éreztük a közös munkára.

Dunaszekcső egy Duna-menti, közel 2000 lélekszámú falu, több helyben működő civil szervezettel, színes kulturális élettel, általános iskolával és óvodával, 3 ciklusban újraválasztott polgármesterrel.

A Control Stúdió Egyesület 6 éve működteti a Dunaszekcsői Webtvét, melynek célja, hogy helyi gyerekekkel készítsenek kisfilmeket, tudósításokat helyi vonatkozású témákról, amit elsősorban a dunaszekcsői lakosokhoz juttatnak el helyi híradásként – róluk és nekik szól a gyerekek szemszögéből. Ehhez hoztak létre egy webes felületet, ahol az anyagaik a szélesebb közönség számára is elérhetőek. A gyerekek azon kívül, hogy megtanulják a filmkészítés technikai fogásait, az interjúkészítést is gyakorolhatják, ami a generációk közti kapcsolatépítés egyik fontos eszköze is.

Az kezdettől fogva világos volt, hogy a projektünkbe a Webtvé fiataljait fogjuk bevonni, és a projekt foglalkozásait a webtvés foglalkozásokba építjük majd be. A 2021/2022-es tanév elején a webtvés csapat megújulás előtt állt: mivel néhány korábbi oszlopos tag más városba ment tanulni, vagy más okból lazult a kapcsolata a Webtvével, ezért a tanév elején új tagokat

toboroztak a helyi suliból. Ennek a frissítésnek köszönhetően a korosztály a 11-12 évesek felé tolódott, és kiegészült a néhány megmaradt 14-16 éves fiatallal. A csoport most 9 főből áll.

A csoportfoglalkozásokat Gubik Viktória közösségfejlesztő és Csatic Renátó filmes szakember vezetik, és a webtvés foglalkozásokba oly módon építik be, hogy két egymást követő alkalmon a filmezésen-fotózáson van a hangsúly, és minden harmadik alkalommal foglalkoznak a projektünkhöz kapcsolódó témákkal. Az eddigi tapasztalatok alapján az látszik, hogy a fotó és a filmezés a közösség-szervezésnek nagyon jól szolgálatába állítható, így már idáig is előfordultak olyan alkalmak, amikor pl. a választott ügyekhez kapcsolódóan tettek falubejáró sétát, és a választott ügyekhez készítettek fotókat.

Mindhárom helyen az volt a cél, hogy intenzív közösségi művészeti munkával segítsük a csapatépítést és a jövőképek előhívását. A szekcsőiek első bevetése a kölkedi filmes műhelyen történt 2021 szeptemberében, de ott csak hárman vettek részt kortárs segítőként a kölkediek alkotófolyamatában. Mivel a szekcsőieknek még nem volt előzetes élményük a közösségi festés terén, ezért számukra ezt választottuk csapatépítő módszernek, és 2021 novemberében egy 2,5 napos közösségi festőműhelyt tartottunk nekik Rumann Anitával (a pécsi csoportvezetővel) és Gacza Gáborral, akik már járatosak a Murál Morál Módszer alkalmazásában. A települési jövőképről szóló foglalkozásrészt 2022 januárjában valósítottuk meg, így még egy fél napot élvezhették a közös festést és az együtt alkotást a szekcsői fiatalok.

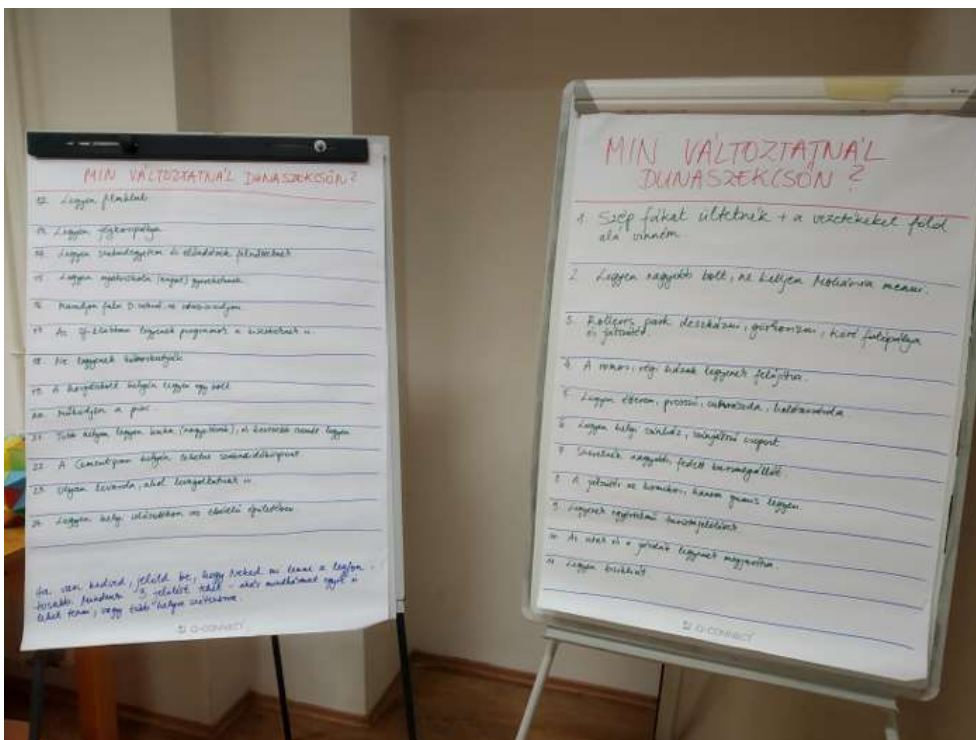
A közösségi festés eredménye

A novemberi alkalmon két értéklistát is készítettünk: az egyik a saját személyes életükben számukra legfontosabb/legértékesebb dolgokat foglalta össze, a másik pedig azokat a dolgokat, amit a településükkel kapcsolatban gondolnak értéknek. Az előbbire a következőket mondták: barátok, család, Balaton, türelem, fotózás-filmezés (webtvé), lovak-kutyusok, Duna, sátrazás, szerelem, játék, telefon, iskola-tanulás – az eddigiek kaptak szavazatot is, és ezeken kívül még a következők álltak a listán: kisállatok, jó jegyek, izgalom, természetvédelem, szórakozás, számítógép. A szavazatot kapott dolgok közül a számukra legfontosabbat foglalták bele egy szalagképbe, amit az összes csoporttag közösen alkotott meg. Az egyéni jövőképen tovább gondolkodhattak egy olyan gyakorlat során, melyben megalkothatták képzeletbeli álmokarakterüket. Egy A/3-as papírra rajzolt embersziluetbe írták bele, hogy hol élnének, mit csinálnának, hogy néznének ki, milyen fontos tulajdonságaik lennének. Az álmokaraktert

emhernagságban festhették meg egy nagy csomagolópapírra. Először festettek egyedül egy ilyen nagy felületre, ami nagy feladatnak bizonyult. Mivel azt láttuk, hogy bennük van az igény arra, hogy teljesen kitöltsék a papírt, és megfessék mindazt, amit terveztek, a következő nap elején még rászántunk néhány órát a részletes kidolgozásra. Mindennek eredményeként mindenki elégedett volt a művével, és az elképzelt figurák lélegzetelállítóak lettek.

Ezután Dunaszekcső erősségeiről gondolkodhattak (Miért ajánlanák másoknak a falut? Mi ért lehet vonzó másoknak? Mi az, amit ők értéknek látnak a faluban, amit jó lenne megőrizni?). A következőket gyűjtötték össze: Tamagocsi-temető, nagy a határ – jókat lehet biciklizni, sok bolt van, és közel vannak egymáshoz, itt a Duna – át lehet menni Dunafalvára, ahol homokos a part, a faluban jó helyek vannak biciklizésre (szépek, jó lejtők), kacsató, szekcsői visszhang, benzinkút és Timcsi – presszós hot-dog és hamburger, történelem: római kori neve Lugio, Marcus Aurelius fejszobra innen való, Dunafalván római kori várrom van, Lugio-tábor, lovarda – fogathajtás-oktatás és verseny, a nagyobbaknak van Ifiklub – csocsó, bulik, biliárd, néptáncsoportok – magyar és német, az iskola kastély volt – szép az épület, és gyönyörű parkja is van, újrahasznosított anyagokból készült játékok az iskola udvarán, vályogkunyhó, Örökségház (Magtár, Fegyvertár régen), szálláshelyek is vannak, nyaralóházak – lehet itt nyaralni, médiatábor – webtévé, Teeló. A szavazás után a következő témák maradtak versenyben, melyek közül kiscsoportonként kettőt választottak, és hárman készítettek a választott erősségről, attrakcióról egy figyelemfelkeltő plakátot. Így plakát készült a Médiatábor-Teeló párosról és az Ifiklub-nagy a határ, jókat lehet biciklizni párosról. A gyerekek kreatívan, összeszedetten, jó csapatmunkában alkották meg a képeket, és jól elfáradtak a végére. Mint mindig, itt volt dolgunk a gátlások oldásával: akadt olyan kislány, aki sokáig csak nézte a csapattársait, és inkább rájuk bízta a festést, nem mert hozzátenni egy ecsetvonást sem, nehogy elrontsa. Aztán megtaláltuk neki azt a legkisebb feladatot, amibe bele mert vágni, és utána még feliratot is készített.

A januári folytatás alkalmával az álomlakóhelyet képzelhették el, írhatták körül és alkothatták meg egy szalagképben a fiatalok. Az alkotás előtt azt a kérdést tettem fel nekik, hogy 'Min változtatnánk a lakóhelyükön? Milyennek képzelik el az álomlakóhelyüket?'

Amin a szekcsői fiatalok változtatnának

A lista figyelemreméltó, tele megvalósítható, akár a falu vezetőségének is megfontolandó válaszokkal: szép fákat ültetni; legyen állatkert; nagyobb bolt (ne kelljen Mohácsra menni);

görkoris park, ahol lehet deszkázni, görkorizni és köré futópálya és felnőtt játszótér; a romos, régi házak legyenek felújítva; legyen étterem, presszó, cukrászda, halászcserda; nagyobb, fedett buszmegálló; a játszótér ne homokos, hanem gumis legyen; egyértelmű turistajelölések; az utak és járdák legyenek megjavítva; legyen bicikliút, legyen filmklub; legyen jégkoripálya; az Ifiklubban legyenek programok a kisebbeknek is; ne legyenek kóbor kutyák; több helyen legyen kuka (nagyobbak) – kevesebb szemét; a Cementipari helyén lehetne szabadidőközpont; olyan lovarda, ahol lovagolni is lehet; legyen helyi idősothton az ebédlő épületében. Ezekből az ötletekből is megjelölhették a számukra legfontosabbakat, és páronként azokból választottak kettőt, amit összefűztek egy tervben. Így készült egy kis terv az idősothton-szép fák párosról, a görkoriparkról és a bicikliútról, valamint a lovarda-utak, járdák legyenek javítva párosról. A kis páros terveket aztán egy szalagképben összefűzték. Nagy kitartást igénylő, igénybe vevő feladat volt ez számukra – hiszen egy 6 méter hosszú, 1,2 méter széles közös festményt kellett megalkotniuk úgy, hogy tartják magukat a közös tervhez. Nehéz volt végigcsinálniuk, de kitartottak, és gyönyörű, sokat mondó festmény lett belőle. Gubik Viki a műhely után az álmokhely-listát és a szalagképfestésről készült fotókat is posztolta a facebook-on, amire a felnőtt lakosságtól érkeztek olyan pozitív kommentek, melyekben kifejezték, hogy ezek szerintük is nagyon fontos dolgok, támogatják a megvalósításukat, illetve csupa biztató szó: 'Csak így tovább! Hajrá!'. (Érkezett néhány olyan megjegyzés is, hogy ezek nem lehettek a gyerekek gondolatai. Egyesek szerint mi adjuk a gyerekek szájába a listán szereplő dolgokat.) A kommentelők aktivitásán felbuzdulva találtuk ki, hogy a festmények 2022 márciusára tervezett kiállításába belefoglalhatnánk egy olyan területet, ahol a helyi lakosság is szavazhat a fiatalok listáján szereplő dolgokra ugyanolyan szabályok szerint, ahogyan a gyerekekkel csináltuk (mindenkinek 3 szavazata van, amit bárhogy felhasználhat). A szóban forgó kiállítást a helyi Művelődési Ház nagytermében és egy hozzá kapcsolódó kisteremben rendeztük be, és a helyi Szülők-nevelők Bálja keretében nyitottuk meg. A festmények monumentalitásukkal szépen felöltöztették a termeket, és ámulatba ejtették a közönséget. A listán pedig egy hét múlva rengeteg szavazatot láthattunk, összesen 79-et, ami azt jelenti, hogy kb.26 fő vett részt a kiállításon a szavazásban.

A szekcsői gyerekekkel is megnéztük az ökotársas kisfilmet, és a hozzá kapcsolódó feladatok és beszélgetés által vezettük be a közösségszervezés témáját a csoportba. A kisfilm után a helyi lakók szavazatát is tartalmazó listával dolgoztunk tovább, és ezek közül jelölhettek újra legfontosabbakat a gyerekek, de most már kiegészítve azzal a szemponttal, hogy „melyek azok a témák, melyekért kész vagy tenni is”. Egyértelműen kirajzolódott, hogy a fiataloknak szóló dolgok közül a görkoripark lett az abszolút nyertes, a mindenkit érintő ügyek közül pedig a kóbor kutyák és a presszó-kávészó-cukrászda-halászcserda. Végül kiválasztottuk a kóbor kutyák ügyét, mint viszonylag könnyen megoldható ügyet, és elkezdtünk stratégiát is alkotni rá. Vagyis felírtuk, hogy mi lehet az első pár lépés, ami ezután következik. A 16 éves Flóra gondolkodás nélkül vázolta nekünk, hogy mit kellene tennünk, és ahogy mondta, úgy felírtuk, és elfogadta a csoport. Úgyhogy ők most elindulnak majd fotókat készíteni a kóbor kutyákról, és interjúkat olyan helyiekkel, akiket ért már támadás, majd aláírást gyűjtenek, és ha összegyűjtötték a kellő információkat, tárgyalnak a polgármesterrel és a képviselőkkel. Ezen a foglalkozáson a kisfilmnézés alatt a gyerekek igencsak kornyadoztak, és látszott, hogy reménytelen további gondolkodást várni tőlük az egész iskolai nap után. Ám amikor a szavazáshoz érkeztünk, mintha új erőre kaptak volna, és hihetetlen hévvel tették ide-oda a jelöléseiket, s volt, aki közben tovább mérlegelt, és változtatott a jelölésén. Nagyon akarták, hogy a presszó-kávészó-cukrászda-halászcserda legyen a befutó, így volt, aki minden szavazatát feltette arra. Kívülről nagyon érdekes volt látni, hogy mennyire lelkesíti őket ez a téma (valójában azóta, amióta látták, hogy a felnőttek mennyien szavaztak rá). Az egyik kislány még azt is mondta ebben a lendületben, hogy ő már holnap elkezd az aláírásgyűjtést, ő ezt nagyon szívesen csinálná. Aztán Vikivel úgy éreztük, hogy jó, ha beszélünk nekik az ilyesfajta vendéglegységek bezárásának okairól, illetve kinyitásuk feltételeiről. Abban maradtunk, hogy valamilyen módon bevezetjük majd ezt az igényt a köztudatba, és meglátjuk, hogy tudunk-e találni olyan kicsi szeletét, ami a gyerekekkel sikerre vihető. Egyébként a sok erre érkezett szavazat (gyerekektől és felnőttektől összesen 18) mögött leginkább a nyilvános találkozóhelyek,

beszélgetős közösségi terek iránti vágyat érezzük. Még az is lehet, hogy ez más formában is kielégíthető.

A tanév zárása előtt a csoport tervezi, hogy az iskolában a Családi Nap keretében bemutatkozik a többi diáknak, és lehetővé teszik nekik is a szavazást.

Pécs

A csoportok kiválasztásánál fontos volt számomra, ha Baranya-megyében gondolkodunk, akkor ne csak falvakban, hanem városban is működjön csoport, hogy láthassuk a településformából adódó esetleges különbségeket. (Kezdetben egy szigetvári csoport bekapcsolásáról is szó volt, ahol egy falfestő tábor keretében 2021 nyarán végigcsináltuk ugyanazt a témafeldolgozó-alkotófolyamatot az ottani 11-15 éves lányokkal, amit aztán Dunaszekcsőn és Pécsen.) Szóval megvolt a szándék egy pécsi csoport indítására, már csak a csoportvezetőt/szervezetet és a helyszínt/csoportot kellett megtalálni. Akkor eszembe jutott, hogy Rumann Anita a közösségi művészeti képzéseink után rögtön elkezdte alkalmazni a módszereinket, és már több nyári napközis alkotótábort is megvalósított azok alkalmazásával. Azt is tudtam, hogy szeretné kipróbálni ezeket a művészeti eszközöket az iskolai szociális munkájában is. Már csak az volt a kérdés, hogy nyitott-e a közösségszervezés részre, tudja-e vállalni, hogy az iskolán belül a gyerekeket arra tegye képessé, hogy a vezetővel párbeszédet folytassanak. Mivel az iskola jobbá-szebbé tételéről, a gyerekek cselekvőképességének fejlesztéséről szól ez a projekt, ami neki is szívügye, vállalta a partnerséget. Már csak az volt a kérdés, hogy az igazgató úr beengedi-e a projektet az iskolába. Első személyes találkozásunk alkalmával a közösségi művészetekre helyeztük a hangsúlyt, és egy lehetséges falfestésről beszélgettünk. Kiderült, hogy egy korábbi murálos tagunk által megvalósított falfestésen ő is megtapasztalhatta személyesen ennek a módszernek a varázsát, úgyhogy jelezte, hogy szükségtelen bemutatnom a módszert, hiszen ő már festett falat :). (Nagyon jó érzés volt, hogy a módszerünkről szerzett saját élménye ilyen pozitívan meghatározó élmény volt számára, és abban a helyzetben, amikor a civilek iskolai jelenlétét inkább fokozottan ellenőrizni akarják, akkor szabad utat kaptunk, és a foglalkozások megvalósításával kapcsolatban is teljes szabadságunk van.)

Anita az ötödik és hatodik osztályokból toborozta a gyerekeket többnyire úgy, hogy osztályfőnöki órákra ment be mesélni a projektről.

16 gyerekekkel (14 lány és két fiú) indította a foglalkozásokat 2021 októberében. Mivel ez a csoport akkor alakult, különösen fontos volt a csapatépítésre szánt idő.

Csapatépítés a pécsi Bártfa Utcai Általános Iskolában

Projekt eleji közösségfejlesztő eszközként itt is a közösségi festést választottuk, a feldolgozandó téma pedig a másik két csoporthoz hasonlóan a jövőképek volt.

Közösségi falfestés

Az iskolai keretek a gyerekekkel való találkozás időtartamát is szűkre szabták: kéthetente mindössze másfél órára tud összejönni a csoport, ami a közösségifestős gyakorlatok szempontjából nagyon rövid idő. (Egy szalagkép vagy kiscsoportos plakát megtervezéséhez és megfestéséhez legalább három óra szükséges.) A közösségi festés csoportvezetés szempontjából sem egyszemélyes műfaj. A gátak akkor tudnak oldódni, a kreativitásuk akkor tud szárnyalni, ha a megfelelő pillanatban személyes figyelmet kapnak, amit 16 fő esetén egyedül nehéz mindenkinek megadni. Anita mellé szegődött egy szociális munkás kolléganő, aki inkább a technikai feladatokban tud segítséget nyújtani. Az eddigi foglalkozások azonban az említett kihívások ellenére nagyon eredményesre sikerültek, és a nehézségek megoldása nagyon fontos módszertani tapasztalatokat jelentenek. A jövőképek téma feldolgozását ők is a személyes értékek összegyűjtésével kezdték, s a következő dolgok kerültek a listára: barkácsolás, rajzolni, festeni, kreatív tevékenységek; állatok, cica, kutyám; sportolás: úszás, tájfutás, bicikli, tollas, kosárlabda, görkorcsolya; vidámság/életkedv; barátok – közös játék; környezet, természet, erdő, virágok, madarak; tengerpart, utazás; tanulás, jó jegyek, tanárok, töri; család, rokonok, testvérek; olvasás; tévzés közösen/Netflix; zene: gitár, ukulele, zongora; osztályközösség; hétvége; béke; boldogság; nyugodtság; szeretet; főzés-sütés, pizza; kikapcsolódás, kirándulás; informatika: számítógépes játékok, E-sport; telefon; levegő/eső; karácsony; jó egyedül lenni; lenyűgöző dolgok nézése. A következők kaptak szavazatot: család (7), állatok (6), sport (4), kreatív tevékenységek (3), természet (3), főzés-sütés, pizza (3), informatika (3), telefon (2), béke (2), tévzés közösen (2), zene (2), jó egyedül lenni, karácsony, levegő/eső, barátok, utazás, vidámság (1). Ezek közül választottak egyet-egyet, és festették meg a közös szalagképben. Ezután az egyéni jövőkép megragadása következett egy álomkarakter megfogalmazásával. Ennek előkészítéseként egy levelet írtak a jövőből (30 év múlva) egy általuk választott személynek, akit gyerekkorukból ismernek, és elmesélik neki, hogy mi történt velük, amióta nem találkoztak. A jövőből való visszatekintés, vagyis a fordított gondolkodás nehézséget okozott nekik, s időnként a szomszédjuktól remélve támogatást, születtek nagyon hasonló levlérszletek s elképzelt karakterek. Volt, aki balett-táncosnak, autószerelőnek képzelte magát, mások állatorvosnak, műkörmösnek, zenésznek vagy sportolónak (olimpiai bajnoknak). Többen külföldön éltek a jövőben: Párizsban, olyan vidéken, ahol hegyek vagy tengerpart van. Volt, akinek fontos volt, hogy márkás autója, luxusautója legyen, másnak saját állatkertje volt. Olyan is akadt, akinek a

természetvédelem volt a szívügye, és saját kertészetet vezetett. A legtöbben családot is képzeltek maguknak. Szüleiknek, rokonoknak vagy egymásnak címezték a leveleket, de volt olyan, aki egy ismeretlennek. Mivel Anita látta, hogy többeknek nehézséget okoz az írás, javasolta nekik, hogy rajzzal is kiegészíthetik a levelet. Szinte mindenki élt ezzel a lehetőséggel. A következő fontos állomás volt az iskola erősségeinek összegyűjtése, ami miatt szeretnek odajárni. Mivel sokan még csak most kerültek a felső tagozatra, néhány fontos értéket az alsóban megélt élményeikből merítettek: például az osztályplüss, amit mindig hazavihetett valaki az osztályból, aztán visszahozta. És olyan dolgokat soroltak még mint: tengo-foci (3); osztályközösség (3); jófej tanárok (6); barátok (6); emlékek (4); otthonos osztályterem (1); tanórán kívüli szabadidő (2); alkotófoglalkozások; megbeszélés-megbocsátás (3); beszélgetős órák; osztályplüss (1); hasznos szabadidő: zongora, atlétika, tenisz, dzsúdó, kosárlabda (3); családi, összetartó közösség; kirándulások; szép lányok (jó csajok) (1); elviselhető mennyiségű tananyag (otthon keveset kell pluszban tanulniuk); Vali néni (az igazgatónő, aki tavaly súlyos betegségben elhunyt). Kiscsoportban készítették aztán a suli számukra legfontosabb értékeiről egy plakátot. Tanulságos gyakorlat volt ez több szempontból is: rengeteg gátlás volt bennük a festéssel kapcsolatban, féltek, hogy elrontják, ami sok megerősítéssel aztán oldódott. Kiderült, hogy a rajzórakon egyáltalán nem festenek, így nem nagyon találkoznak ecsettel, festékkel, hacsak valakinek nem ez a hobbija. Ha pedig felbátorodtak az alkotásra, akkor nagyon precízen csinálták, volt, hogy egy órán keresztül is egy figura kidolgozásával foglalkoztak. Ilyenkor igazán bele tudtak feledkezni az alkotásba.

Plakát az iskola legfontosabb értékeiről

A kiscsoportos munka során már adódtak konfliktushelyzetek is, amikor nem értettek egyet a közös tervben. Ezek a helyzetek különféle módon alakultak: volt olyan csoport, ahol az egyikük más háttérszínt akart, mint a többiek, és egy darabig kétféle színnel festették a hátteret, aztán az egy elfogadta a többség akarátát. A többiek viszont több ötletet is belefoglaltak az ő tervéből a közösbe. Egy másik csoportban volt egy kis „művésznő”, és nagyjából ő dominált minden fontos lépésnél. A harmadik kiscsoportban a téma eldöntésén és a mondanivaló megfogalmazásán kívül nem született köztük igazi együttműködés, és ez a festményen is látszott: éles határvonalakat festettek a saját részük köré. Többször össze is szólalkoztak, és végül nem sikerült azt kifejezniük, amit az elején akartak. Ha van arra lehetőségünk, hogy egy ilyen kiscsoportot végigkísérjünk a közös tervező- és alkotófolyamatban, akkor nagyon szépen ki tudnak oldódni az ellenerők, és a közös cél irányába tudnak hatni.

A 15. foglalkozás a közösségszervezés témájának a bevezetése volt, amikor én is velük tartottam. A pécsi gyerekek is megnézték az ökotársas kisfilmet, és számukra is nehéz volt különbséget tenni a közösségek által elért eredmények és a sikerhez vezető eszközök között. Ezt a foglalkozást megelőzően Anita úgy járta be velük az iskola egész területét, hogy mindenki fotót készíthetett azokról a dolgokról, amin változtatna. Sok omladozó falrész, elhanyagolt területet találtak az iskolaudvaron: javarészt fizikálisan látható, javításra váró dolgokról tudtak fotót készíteni. A 'Min változtatnál az iskolában/az iskolai életben?' kérdéssel azonban a bejárást megelőzően is foglalkoztak már, és akkor olyan dolgok is felkerülhettek a listára, melyek egyelőre a képzeletükben léteznek csak. Nagyon gazdag és sokszínű lista született a következő dolgokkal: simább betonos pálya az udvaron, teniszpálya felújítása, nagyobb tesiterem, felújítás – omló vakolatok, kinti padok festése, kinti aszfaltjátékok a kisebbeknek, hinta (fészekhinta), táskatárolók az udvaron (fogások), zárható szekrények a sulis épületében, sulibüfé-mozgóárus-automata, beszélgetősarok új bútorokkal, medence, új sportágak tesin (pl. röpi), táncoktatás és táncbemutatók, erősebb számítógépek, több mosdó, növények ültetése, lépcsőfeliratok, cukor vagy csoki az ebédhez (plusz só és bors), több mentor és pedagógusasszisztens (segítők), sulirongálás, firkák „betiltása”, a szemetelés megszüntetése (tisztább udvar). A nagyobb költségigényű ötletek közül a következők kaptak szavazatot: 17 szavazattal kimagaslóan a zárható szekrények lett az első, 9 szavazattal a büfé, mozgóárus, automata követi, aztán a nagyobb tesiterem 4, a hinta 3, a növények ültetése 2, a padok festése és a táncoktatás 1-1 szavazattal. Az idő rövidege miatt ezen a foglalkozáson már nem tudtunk arról dönteni, hogy melyik üggyel kezdenek majd el foglalkozni. Az mindenképp fontos szempont lesz a választáskor, hogy könnyen sikerre vihető ügy legyen az első, és mellette esetleg elindulunk apró lépésekkel a zárható szekrények témájának bevezetésével is.

A tanévzárás előtt már csak egy fontos megmozdulása lesz a csoportnak: szeretnének ők is bemutatkozni az iskolában, és az ügyválasztásba bevonni a többi diákot is. Ehhez terveznek és alkotnak majd plakátokat, fotós tablót, a tevékenységeiket bemutató fotófüzért, és egy szavazófelületet, ahol az osztályok az osztályfőnökük koordinálásával szavazhatnak. A tanárokkal való egyeztetést már a csoport egy kis küldöttsége fogja végezni. Nyáron szünetelnek a foglalkozások, viszont két falfestő tábor is vár a gyerekekre, ahol találkozhatnak a másik két csoport fiataljaival.

Őszre szeretnénk Anita mellé olyan önkéntes segítőt találni, aki a csoportvezetésben is társa lehet. Szívesen bevonnánk akár egyetemi hallgatókat vagy szociális munkás kollégákat, akiknek a bekapcsolódás gyakorlati tanulási lehetőséget is jelentene.

Záró gondolatok

A művészeti alkotásokon keresztül nagyszerűen ki tudták fejezni, hogy min változtatnának, mit találnak értéknek, és ezek az alkotások gondolataik szélesebb körben való megismertetését, a helyi közösség elérését szolgálták mind a szekcsői kiállítás, mind a kölledi kisfilmek esetében. Fontos volt a szavazási lehetőség megnyitása is, ami a többi gyerekek és a felnőtt lakosságnak kapcsolódási lehetőséget kínált. Így talán jobban magukénak érzik majd a választott ügyeket, és szívesebben kapcsolódnak majd a kampányunkban az egyes akciókhoz ők is.

A projekt vége felé tervezzük egy olyan kiállítás megszervezését, ahol a pécsi és szekcsői csoport festményeit együtt állítjuk ki, még gazdagabb képet kapva a fiatalok személyes és települési jövőképéről.

A három csoporttal végzett eddigi munkánk rendkívül lelkesítő számunkra, erősíti bennünk a hitet abban, hogy fontos (akár életre szóló) változások történhetnek a projekt hatására a részvevő fiatalokban s remélhetőleg a közösségekben is.

A kölledi filmes hétvégén készült kisfilmek a Dunaszekcsői Webtévé honlapján: www.dwebteve.hu megtalálhatóak.

A projektet koordináló Murál Morál Egyesületről a www.muralmoral.hu honlapon vagy a Murál Morál facebook oldalán található több információ.

Végjegyzetek:

[1] Sain Mátvás vezetésével a fővárosban megvalósult közösségi tervezés projektek

[2] Az Alternatív Közösségek Egyesülete, együttműködésben a K-monitorral és a People Powered nevű szervezettel valósított meg részvételi költségvetési projektet Debrecenben a Medgyessy Ferenc Gimnáziumban 2021/2022-ben. A folyamat eredményeként az iskola diákjai 300 000 Ft elköltéséről dönthettek, amiből három olyan projektötletet valósíthattak meg, amelyet teljes mértékben ők találtak ki, az ő általuk megszabott kereteknek megfelelően, a diákok felhatalmazásával. A projektet az USA Nagykövetsége támogatta.

Szerző:

Katona Krisztina művelődési- és felnőttképzési menedzser, főbb területei a közösségfejlesztés, a közösségi művészetekkel való fejlesztés, közösségszervezés (érdekvédelem) és a környezeti nevelés. Működési helyei börtönök, gyermekotthonok, hátrányos helyzetű térségek, városrészek helyi közösségei, iskolák. 2007-2014 között dolgozott a pécsi és a kecskeméti fiatalok börtönében önkéntes fejlesztőként, 2010-2018 között a pécsbányai ifjúsági közösség fejlesztésével foglalkozott, valamint 2016-2018 között életre hívta a Nők Összefogása Pécsbányáért Csoportot, valamint a Karolina Tájékoztató Érdekvédelmi Csoportot, melyek munkájában közösségszervezőként tevékenykedett. Nevéhez fűződik a közösségi falfestés Nicaraguában alkalmazott módszertanának Magyarországra adaptálása, a Murál Morál® Módszer (komplex személyiség- és közösségfejlesztő módszer) kidolgozása, melyet hazai és nemzetközi szinten is tanít.

Helpcekker: a Labor Café új ötlete

2022/2

Eredetileg az FB oldalukra írták ki naponta, hogy mire van szükségük a menekülteket befogadó helyeknek. Ennek következtében előfordult, hogy valamiből háromszor annyi érkezett, mint amire szükség volt. Ez persze nem baj, ha van hol raktározni... de raktártér a Labor Caféban és a befogadó helyeken nincs elegendő. Ekkor jött a Helpcekker ötlete...

A Labor Café vezetőjével, Fekete Évával Huszerl József beszélgetett a Civil Rádióban 2022. április 2-án.

Huszerl József (HJ): A nyíregyházi Labor Café egy nagyon kellemes közösségi kávézó volt az ukrajnai háború kezdete utáni napig, amikor is egy menekülteket segítő depóvá, adománygyűjtő helyé vált. A Café vezetőjét, Fekete Évát üdvözlöm most a vonalban. Mi a helyzet Nyíregyházán? Mi a helyzet a Labor Caféban? Bírjátok még azt a tempót, amit akkor láttam, amikor ott voltam pár nappal a háború kezdete után?

Fekete Éva (FÉ): Egy kicsit azóta átalakult a helyzet a Labor Caféban. Kevesebb a megmozdított doboz meg a megmozdított adomány, hiszen egy kicsit strukturáltabban gyűjtjük most már az adományokat. Nem a lakosságtól fogadjuk nagy tömegben az adományokat, hanem célzottan gyűjtünk most már olyan tartós élelmiszereket, ruhaneműket, tisztálkodó és tisztítószeret, amikre szüksége van azoknak a településeknek, akik befogadtak és ideiglenes befogadó állomásokat üzemeltetnek, akár az önkormányzatnak az intézményeiben, akár magánszemélyeknél elhelyezve.

Fekete Éva, a Labor Café vezetője (Fotó: Huszerl József)

Adományraktárrá alakult a kávézó (Fotó: Huszerl József)

HJ: Ez azt jelenti, hogy ügyesebben szervezitek?

FÉ: Létrehoztunk egy olyan felületet, aminek az a neve, hogy Helpcekker. Ez egy olyan platform, ahol láthatóvá tesszük azt, hogy mire van szüksége az egyes településeknek, az egyes befogadóknak. Az önkénteseink folyamatosan telefonos kapcsolatban állnak azokkal a települési képviselőkkel, az önkormányzatokkal és az egyes intézményeknek a képviselőivel, akik pontosan tudják azt, hogy hány fő milyen összetételben van éppen elszállásolva náluk, és tőlük várjuk hetente egyszer azt a listát, hogy mi az, amivel tudnának nekik segíteni azok, akik még nem veszítették el az adományozó kedvüket. Ezt a listát az önkénteseink rögzítik ezen az internetes felületen. Azok, akik szeretnének célzottan adományozni, felmennek erre a Helpcekker nevezetű oldalra, ott kiválaszthatják, hogy mi az a tétel, amit vagy behoznának hozzánk a Labor Caféba, hogy mi juttassuk el oda, ahol szükség van rá, vagy pedig elutalják nekünk az árát. Ezen a felületen ugyanis minden tételhez hozzárendelünk egy hozzávetőleges árat, amit szintén el lehet hozzánk juttatni adományként, hivatkozva arra a tételre, és akkor azt mi beszerezzük és az összes többi adománnyal együtt eljuttatjuk a célba.

HJ: Az a tapasztalatod – mert hogy addig is gyűjtöttétek, hogy hol mire van szükség –, hogy így flottabbul megy az adományozás?

FÉ: Sokkal, igen, igen. Illetve azt tapasztaljuk, hogy a befogadó települések részéről is nagy az igény arra, hogy ne deponálni kelljen az érkezett adományokat, meg ne foglaljon el erőforrásokat, humán erőforrást az, hogy átválogatják, hogy miből mennyi van. Tulajdonképpen azért is adtuk ezt a nevet ennek az oldalnak, mert olyan, mint egy bevásárlás. Tehát ők összeírják azt, hogy mire van szükségük, amit azonnal tudnak és amit azonnal szeretnének is felhasználni, és az adományozók ezt tudják nekik adni. Természetesen ez nagyon furcsán hangozhat annak, aki abból indul ki, hogy a segítségnyújtás önzetlen, és el kell fogadni, bármit is kapunk, és ez valóban így is van. Nem arról van szó, hogy az önkormányzatok és ezek a befogadó intézmények nem örülnének mindenféle adománynak. Pusztán arról van szó, hogy nem mindig érkezik olyasmi, amire abban az adott helyzetben valóban szükségük van, és amivel egy felmerülő problémát meg tudnak oldani. Mi ezt szerettük volna segíteni azzal, hogy egyszerűen megkérdezzük, hogy mire van szükség, és azt közzétesszük.

HJ: Az adományt fogadók sokszor panaszkodnak arra, hogy olyan holmikát is visznek az egyébként jó szándékú, de nem tájékozott emberek, amiket már ők kidobnának. Tehát van egy olyan elv, hogy azt ne vidd oda, amit kidobnál – ne azért vidd oda!

FÉ: Így van! A mi alapítványunk és a Labor Café projekt a kezdetektől valójában az adományozás kultúráját próbálja egy kicsit megreformálni azzal, hogy a gyakorlatban is megmutatja azt, hogy mi a jó adományozási folyamat, hogyan kell jól segíteni. Próbáljuk azt is megtanítani, hogy ha valaki visszautasít egy adományt, attól ő még nem kevésbé méltó a segítségre. Egyszerűen csak elképzelhető, hogy az adott helyzetben neki egy extra problémát okozunk azzal, ha valami olyasmit viszünk oda, és utána neki kell megoldania, hogy hogyan tárolja, hiszen használni azonnal nem tudja. Úgyhogy mi ezt a missziót is vállaltuk egyúttal, miközben segítünk, megpróbáljuk megtanítani a közösséget arra, hogy jól segíteni úgy lehet, hogyha nem akarjuk kitalálni az adományozott helyett, hogy mire van szüksége, hanem meghallgatjuk, hogy mire van szüksége, és azt próbáljuk neki adni.

HJ: Az előbb azt mondtad, hogy a Helpcekkert azoknak hoztátok létre, akik nem veszítették még el az adományozási kedvüket – merthogy tapasztaltok ilyet?

FÉ: Abszolút igen. Az első napokban, az első hetekben rendkívüli érdeklődéssel és adományozói jó szándékkal fordultak az emberek a menekültek felé és azok felé, akik a menekülteknek segíteni szeretnének. Rettenetes nagy mennyiségű tárgyi adomány mozdult meg azonnal, iszonyú sok emberi erőforrás állt rendelkezésre, persze abból sohasem elég. De mégis ahhoz képest, amit tapasztalunk az elmúlt években, békeidőben – ha nagyon sarkosan akarunk fogalmazni – van egyfajta apatikus állapot a társadalomban a segítségnyújtás területén. Nehéz átlépni az emberek ingerküszöbét. Ennek a háborús helyzetnek sikerült, és nagyon sokan mozdultak meg.

Ugyanakkor viszont, ahogyan a közösségi médiában megosztják a negatív tapasztalataikat azok, akik mondjuk az adományaikkal nem jártak sikerrel, olyan helyre vitték, ahol nem tudták már fogadni, láttak olyan példákat, amiknek nem tudták a hátterét, hogy az adott szituáció hogyan alakult ki, rendezetlen adománykupacokról vagy szemétként kikötött adományokról is keringtek az internetes platformokon képek – ezek nagyon-nagyon visszavetették az adományozói kedvet. Illetve azt tapasztaljuk, hogy azzal, hogy nincsen közvetlen információjuk, vagy ha van, akkor nem egy teljes képet látnak a segítők arról, hogy milyen egy ilyen helyzetet kezelni azoknak, akik rendszerszinten ezzel foglalkoznak akár nonprofit szervezeteknél, akár egyházi nonprofit szervezeteknél, nekik van egy bizonyos képük arról, hogy milyen típusú emberek érkeznek, az ő ellátásuk hogy zajlik, hogyan viszonyulnak ezek az emberek a hozzájuk érkezett adományokhoz. És nem mindig pozitív tapasztalataik vannak, és ezek sokkal gyorsabban terjednek az interneten, mint mondjuk a jó példák, és azt tapasztaljuk, hogy egyre kevesebb a támogatottsága azoknak a kezdeményezéseknek, amivel fordulunk a közösséghez, holott a probléma korántsem lett egyszerűbb. Sőt, sokkal többen érkeznek most már olyan területekről Ukrajnából, ahol aktívan zajlik a háború, érkeznek olyanok is, akik már sérültek, akár érzelmileg, akár esetenként fizikailag is, úgyhogy az ő ellátásuk még komolyabb kihívást jelent a humanitárius segítségnyújtóknak. Bár azt gondoljuk, hogy ennek a helyzetnek van egy felelőse, sokan szeretik azt mondani, hogy ez nem a mi dolgunk, és foglalkozzon vele az, akinek ez a dolga. De én úgy gondolom, hogy ennek nem lehet intézményes felelőse, hiszen ez egy annyira extrém helyzet, amire egyszerűen nem vagyunk felkészülve, és pusztán emberségből, embertársaink felé fordulva kötelességünk nem tétlenül nézni, már ha csak nem is közvetlenül a menekültekre tekintünk, hanem azokra a kistelepülésekre, akik feladatként kapták azt, hogy kezeljék ezt a helyzetet. Nekik kell segítenünk abban, hogy az élelmezés, a felruházása ezeknek az embereknek ne pusztán az ő gondjuk legyen, hiszen csak azért, mert ők földrajzilag közelebb vannak ehhez a helyzethez, minket, akik mondjuk esetleg kicsit távolabb vagyunk, nem mentesít attól, hogy nekünk is felelősségünk legyen abban, hogy sikerül-e ellátni ezeket az embereket vagy nem. Úgyhogy én, amikor kommunikálok erről, mindig próbálok efelé terelni azokat, akiket már egy kicsit untat ez a téma, hogy honfitársainknak segítünk. Képzeld el, van egy kis település, ahol a nap 24 órája be van osztva arra, hogy számukra teljesen ismeretlen embereket ellássanak. Ebben a kihívásban osztoznunk kell, én úgy gondolom.

Fotó: Huszerl József

HJ: Mondd, az önkénteseiteknél is érezhető az elfáradás? Amikor én ott voltam nálatok, akkor a délután csúcspontján közel húsz önkéntes sürgölődött ott az egyébként ehhez képest nem túl nagy területen.

FÉ: Nem, szerencsére a mi környezetünkben csak átalakult a struktúra, de a lelkesedés meg az aktivitás egyáltalán nem csökken, és egy kicsit már meg is haladtuk egyébként azt a közvetlen gyors segítségnyújtás szintjét, ami most például az egyházi szervezeteknek és a humanitárius szervezeteknek a kapacitásait leköti a határszélen. Mi már azzal is tudunk foglalkozni, arra is van már időnk, hogy azzal foglalkozzunk, hogy akik itt akarnak vagy itt tudnak csak letelepedni addig, amíg vissza nem térhetnek az otthonaikba, azoknak a tartós segítségnyújtását hogyan tudjuk megoldani. A Helyi Szálak Közösségi Alapítvánnyal együtt itt Nyíregyházán felvettük a kapcsolatot az ukrán-ruszin nemzetiségi önkormányzattal, akik a saját csatornáikon folyamatosan segítettek tőlünk függetlenül a rászorulókat, és most velük kezdtük meg az együttműködést. Kidolgozunk egy olyan rendszerszintű segítségnyújtást, ami azoknak segít, akik már nem mennek innen tovább, hanem itt várják meg azt, hogy hazatérhessenek. Úgyhogy csak átalakult az önkéntesség és a segítségnyújtás módja, de szerencsére a mi környezetünkben nem apadt le a lelkesedés egyáltalán.

Önkéntesek munkában (Fotó: Huszerl József)

HJ: Aki hallgatja ezt a beszélgetést, azt mondja, hogy ez a Helpcekker az év találmánya! Nálam megkapta ezt a díjat. Ez valahogy telepíthető? Tehát oda tudjátok adni a platformot, és akkor más is tudja használni – mondjuk Szegeden, csak mondtam egy várost. Vagy ez nem ilyen egyszerű?

FÉ: Nagyon egyszerű lenne egyébként ezt a felületet használni bárkinek. Valójában csak annyi a feladat, hogy ha valaki megoszt egy listát, akkor jelölnie kell, hogy hova várja az adományokat. Én úgy gondolom, hogy ez könnyedén megoldható lenne. Valójában ez a felület nagyon alapszintű, egy teljesen másra kitalált platformnak a hirtelen átalakított verziója. Nagyon nehéz olyan szabad IT kapacitást találnunk, akiknek van pro bono szolgáltatásra idejük, energiájuk, csakis ezért nem tudjuk egy kicsit csiszolgatni, csinosíthatni még, csak amennyire ezeknek az IT-szakembereknek az önkéntesen felénk fordított szabadideje engedi. De nincsen annak kizárva a lehetősége, hogy ez adaptálható lehessen bármilyen más településre is, hiszen ez egy hozzáférhető adatbázis, tehát

egy admin felület, amihez hogyha adunk hozzáférést, bárki tudja használni. Hogyha erre van igény, mi nyitottak vagyunk arra, hogy ebben segítsünk. Persze észszerűen: itt mi településekhez rendelünk hozzá listákat. Tehát hogyha mondjuk valaki egy zalaegerszegi befogadó állomást akar (most próbáltam egy innen tőlünk, Nyíregyházától messze lévő települést mondani) – ha egy olyan listát oszt meg, akkor talán egyértelmű, hogy akkor nem Nyíregyházára kell elhozni az adományokat. Tehát szerintem meg lehet oldani néhány kattintással, hogy akár Szegedre vagy akár milyen más településre is alkalmazható legyen. Ha van erre nyitottság, akkor megoldjuk. Most az elmúlt egy hónapnak, kicsit több, mint egy hónapnak az a tanulsága, hogy rendkívül rugalmasan tudunk reagálni, alkalmazkodni, és rendkívül rugalmasan tudunk előregondolkodni is ezzel a közösséggel, akikkel most itt együtt dolgozunk. És egy kicsit már a fejünkbe is szállt ez a dolog annyiban, hogy valahogy azt érzem a környezetemben segítőkön, hogy most úgy érezzük, hogy nem sok minden van, amit lehetetlen számukra megoldani ebben a témában, úgyhogy én abban bízom, hogy ha erre lenne nyitottság, akkor ezt is meg tudnánk gyorsan oldani.

HJ: Köszönöm szépen Éva, köszönjük neked, hogy velünk voltál itt az elmúlt húsz percben. És hát akkor minden jót nektek, meg további ötleteket. Meg mindent is tudjatok megoldani!

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Közösségfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a *Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből* rovatának szerkesztője.

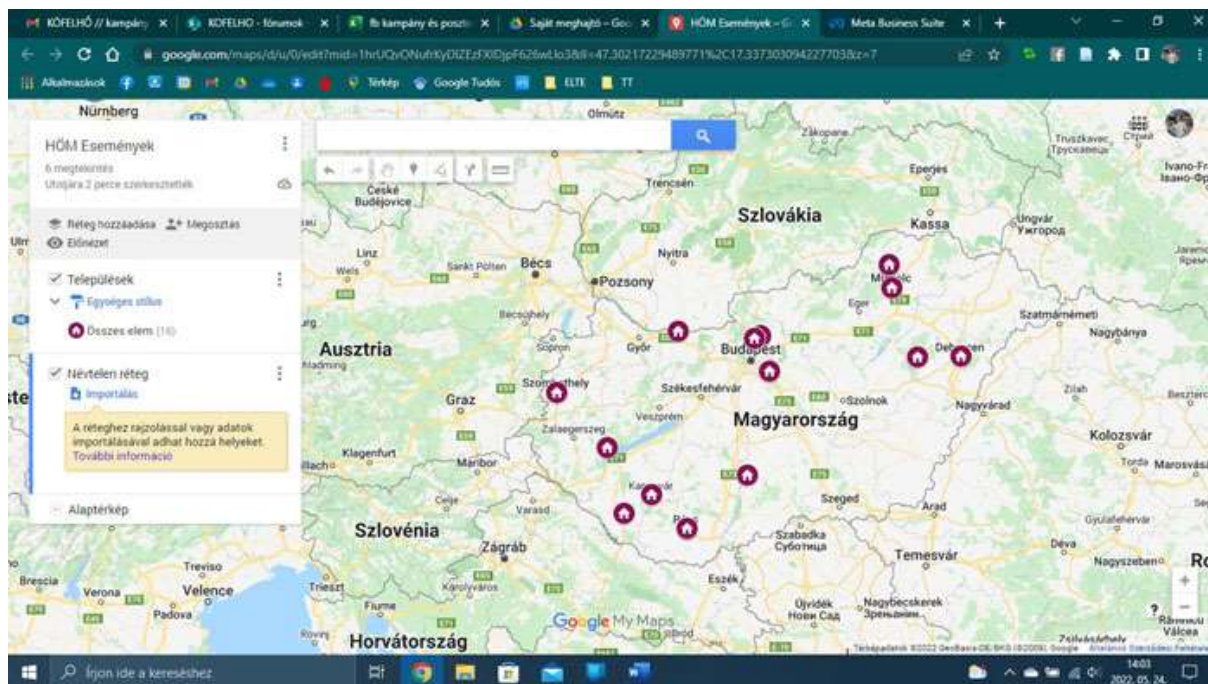
Helyi Önrendelkezési Minimum fórumok és A Te Választásod kampány

2022/2

A Helyi Önrendelkezési Minimum fórumokról röviden

2022. február végén indult el a [Közösségfejlesztők Egyesülete](#) és a [Civil Kollégium Alapítvány](#) közös kezdeményezése, a [Helyi Önrendelkezési Minimumhoz](#) kapcsolódó eseménysorozat [A Te Választásod kampány](#) keretében. A 2022 áprilisáig tartó kampány alatt kis híján két tucat magyarországi település lelkes helyi csapata csatlakozott a kezdeményezéshez, amelyben arra bátorították a közösségeket, települési intézményeket, hogy szervezzenek fórumokat, eseményeket egy-egy őket érintő témáról és a változáshoz szükséges feltételekről, minimumokról. Többek között közlekedésről, oktatásról, ipari beruházásokról, a környezetvédelem helyi vonatkozásairól és lakhatásról beszélgettek és fogalmaztak meg javaslatokat a projekt résztvevői. A megvalósítók fontosnak tartották, hogy a választások előtti időszakban is erősítsék a helyi kezdeményezéseket.

Ebben a cikkben röviden, a teljesség igénye nélkül foglaljuk össze a Helyi Önrendelkezési Minimum fórunsorozat legfontosabb mozzanatait. Ehhez arra kértük a megvalósító stáb tagjait (Boda Kitti, Monostori Éva, Pénzes Barbara, Fehér Dániel), hogy meséljenek élményeikről, tapasztalataikról a fórumok szervezésével és lebonyolításával kapcsolatban.

A Helyi Önrendelkezési Minimum fórumok helyszínei: Debrecen, Edeleny, Göd, Hortobágy, Kalocsa, Kaposvár, Keszthely, Komárom, Lábod, Miskolc, Pécs, Szentendre, Szombathely, Vecsés (saját szerkesztés)

Alap gondolat, koncepció és célkitűzések

Mindenekelőtt fontos kibontani a *Helyi Önrendelkezési Minimum* és *A Te választásod* kampány viszonyulását egymáshoz. Maga a HÖM egy jóval nagyobb, programszintű szakmai elképzelés a helyi szintű önrendelkezés meg-, illetve visszaszerzéséről. Olyan alapfeltételek, minimumok kiérlelését és artikulálását feltételező folyamatról szól, amelyben valamennyi, a kölcsönös függőség rendszerében működő szereplő képviselteti magát és válik egy tartós párbeszéd részévé. Ebben a törekvésben egyszerre érvényesül a szubszidiaritás elve, vagyis a lokalitás megemlése és a különféle aktorok (civiliek, köztisztviselők, gazdasági szereplők és döntéshozók) részvétele a folyamatban, amely révén lehetőség kínálkozik a maga komplexitásában érzéklni a helyi szükségleteket és erőforrásokat. Ez volt az a fő téma, ami a [2021-es Nyári Egyetemen](#) is megjelent, és aminek végére megszületett egy első gyűjtés a résztvevők által látott minimumok kérdésében. Ezt követően a Közösségfejlesztők Egyesülete és a Civil Kollégium Alapítvány közösen kereste azt a keretet, ahogyan eljut a helyi közösségek szintjére ez a kezdeményezés. *A Te Választásod* kampány erre kínált jó lehetőséget. A kampány célja a soron következő országgyűlési választásokon való részvétel népszerűsítése volt. Ennek keretében kerestek olyan helyi partnereket, közösségeket, akik úgy érezték, van olyan ügyük, amit érdemes lenne kihangsúlyozni a választásokhoz kapcsolódóan. Ezeket a témákat helyi nyilvános eseményeken, fórumokon tárgyalták minél több érintett bevonásával. A szervezés, mozgósítás teljes egészében a helyi partnereken múlt, amit szakmai felkészítéssel, szükség esetén konzultációkkal és személyes részvétellel támogattak a megvalósító stáb tagjai. 15 helyszínen, összesen 21 településen mozgósítva került sor ilyen szervezésre Péctől Vecsésen át Debrecenig.

A Helyi Önrendelkezési Minimum fórumai tematikus csoportosításban (saját szerkesztés)

Mint azt már korábban láthattuk, az eredeti alap gondolat az országgyűlési választásokhoz igazodott. A megvalósítók olyan helyben megfogalmazódó ügyeket kerestek, amelyekre a megoldást vagy a megoldáshoz vezető utat a majdani országgyűlési képviselő segítségével találják meg. A cél egyértelműen az lett, hogy legyen egy követe a helyiek kezdeményezésének. Nagyon sokféle helyi téma és probléma merült fel a helyi fórumokon, ezek közül voltak olyanok, amelyek önkormányzati, míg mások országos hatáskörbe tartoznak. S bár nem minden kezdeményezés jutott el az országgyűlési képviselőjelöltekig, a helyi csoportok megmaradtak. A további sikerek elérése érdekében azonban még több lehetőséget és újabb inputokat szükséges adni ezen közösségek számára a közeljövőben. A HÖM megvalósítói úgy látják, hogy napjainkban a döntéshozók központosításra törekszenek, ők pedig egy olyan alternatívát szerettek volna mutatni, ahol a döntéshozás helyben marad, a lakosok kezében. Ezekhez próbáltak irányokat, módszereket mutatni az érintetteknek.

Települések – témák – közösségek

Az alábbi táblázat foglalja össze a településeken megvalósult fórumok témáit, a helyi kezdeményezéseket. Rendkívül sokszínű eseményt szerveztek a megvalósítók, bizonyítva azt, hogy a helyben megfogalmazott problémák és ügyek sokszor egyedi, helyi erőforrásokra épülő megoldásokat igényelnek az érintettek részvételével. Némiképp önkényesen négy nagyobb tematikus csoportba oszthatjuk a megvalósult fórumokat: (1) civil kezdeményezések, párbeszéd; (2) szegregátumok és felzárkóztatás; (3) önkormányzatiság, bevonás; (4) környezetvédelem és közlekedés.

Település **Fórum / Téma**

Debrecen (<i>Kéretlen Figyelem Egyesület</i>)	Nem bántja a szemét?! – Az aluljáró áldatlan állapota
Edelény (<i>Bódvavölgyi Közéleti Roma Nők Egyesülete</i>)	Helyi szociális, lakhatási problémák feltérképezése és megoldási lehetőségek keresése
Göd (<i>Gödi Ökklub</i>)	Zöld Önrendelkezési Fórum
Hortobágy (<i>Habeas Corpus Egyesület</i>)	Hortobágy Hangja Helyi Önrendelkezési Fórum
Kaposvár (<i>Karisz Kisebbségi Egyesület</i>)	Roma érdekérvényesítés és esélyegyenlőség lehetőségei a településen
Keszthely	A hévízi kifolyó ügye, fák védelme
Komárom (<i>Mag-ház</i>)	Átlátható helyi döntéshozatal lehetőségei Koppánymonostorban
Lábod (<i>Lábodi Romákért Egyesület</i>)	A kisebbségi önkormányzat érdekérvényesítési képességének növelése
Miskolc (<i>Dialóg Egyesület</i>)	Szegregációtól a felzárkózásig
Pécs	Helyi ifjúsági programok, közösségi kezdeményezések támogatása
Pécs (<i>ZÓFI, Zöld Bringások</i>)	Hogyan lehet Pécs kerékpárosbarát város?
Szentendre (<i>Civil Kotta Egyesület</i>)	Városrészi közösségi költségvetés lehetőségei
Vecsés (<i>Eleven Vecsés</i>)	A települést kettévágó vasúti átjáró

A Te választásod kampányban megvalósult Helyi Önrendelkezési Minimum fórumok helyszínei és témái (saját szerkesztés)

Példák helyi együttműködésekre

Minden helyi kezdeményes siker a maga nemében, hiszen ezen események jóvoltából sok-sok helyen kapott szárnyra egy-egy helyi kezdeményezés, közbeszéd témájává váltak helyi problémák. A választásokhoz ilyen közel szervezni nyilvános eseményeket közéleti témákban kockázattal járhat a szervezőkre nézve, ők mégis mindannyian vállalták. Elmondható, hogy mindenhol volt hozzáadott értéke a szervezésnek. Volt olyan csapat, amelyik most próbálta ki magát ilyen eseményen, és komoly mértékben sikerült erősítenie a társadalmi bázisát, míg máshol a meglévő kapcsolatok megerősítése lett a kimenet. És volt olyan is, ahol azzal, hogy nyilvánosságot kapott egy helyi téma, tematizálódott a közbeszéd, és a helyi döntéshozatal lépéseket tett a helyzet megoldása felé, míg máshol képviselőjelöltek köteleződtek el a fórumok témái iránt. A szervezők pozitívként értékelik azt, hogy a felhívással új szervezetekkel is sikerült megismerkedni és együtt dolgozni.

Kéretlen Figyelem, Debrecen

A Gödi Ökoklub Zöld Önrendelkezési Fóruma

A megvalósult fórumok közül egyértelműen kiemelkedett a zöldek előrelépése Gödön, illetve a roma szervezetek összefogása Kaposváron és Edelényben. Néhány helyen azonban – mint minden hasonló projekt esetében – megfigyelhető volt egyfajta érdektelenség az együttműködéssel kapcsolatban. Minden közösség esetében van 1-2 elkötelezett ember, aki próbálja a helyi ügyet képviselni, ahhoz partnereket szerezni és elkötelezni őket. A folyamatban részt vevő partnerek azonban a helyi ügy egy-egy részére, de semmi esetre sem a teljes egészére keresnek megoldást. Arra éppen, ami őket személyesen leginkább érinti. Azonban megfigyelhető, hogy ha arra valahogy nem kerül sor, vagy nem úgy kerül sor, ahogy azt elvárták, akkor elpártolnak a kezdeményezéstől.

Tiszta ivóvizet a szegregátumokba! – Edelény

Összességében elmondható, hogy minden fórumnak megvoltak a maga sikerei, mindegyik máshogy volt eredményes, sok helyen sikerült helyi lakosokat bevonni a fórum eseményeibe, elindítani a közös gondolkodásban. A fórumokról és a szervezésről [videós összeállítás](#) is készült, amely a Közösségfejlesztők Egyesületének Facebook oldalán tekinthető meg.

A továbblépés lehetőségei

Több helyszínen járva a megvalósítók azt tapasztalták, hogy valamennyi kezdeményezés folytatható, érdemes a folytatásra. Meglehet, hogy el kell engedniük most az elején az általuk felvetett eredeti célt ahhoz, hogy idővel ezek a közösségek elérhessék azokat. Az alakuló közösségek nem állnak azon a szinten, hogy az érdekérvényesítés legyen a legfontosabb és legégetőbb első lépésük. Nyilván fontos, s ez az, amiért szövetkeznek. Ahhoz azonban, hogy célba érjenek, meg kell erősödjenek közösségileg és szakmailag. Egy jól együttműködő, szakmailag megerősödött közösség tudatosan és hatékonyan tud fellépni az érdekei, a helyi ügye érvényesítésére. A közösségek tagjai meg akarják érteni a helyzetüket, amiben vannak, ehhez azonban elengedhetetlen, hogy reális és pontos információkhoz jussanak lehetőségeikkel kapcsolatban. Az információk káoszt lenne hivatott megoldani egy fejlesztési folyamat, amiben a szerepek is kikristályosodnak, s az ügyek is letisztulnak.

Minden helyi szervezés egy meglévő folyamatba ágyazódott be, aminek ez az esemény egy állomása tudott lenni. Látható tehát, hogy a folytatás sok helyen adott. Az más kérdés, hogy kinek mi jelenti a továbblépést. A legfontosabb, hogy a HÖM fontos hívószó lett – jelenleg elsősorban a civil szereplők számára. A kampány rövidege miatt így – bár a legtöbb helyen szándék volt arra, hogy a helyi szereplők mind szélesebb körét elérjék – a megfogalmazott minimumok elsősorban a helyi közösség, civil szektor meglátásait követik adott ügyekben. Ennek kiterjesztését és szélesebb körben történő szintetizálását tekinthetjük az ideális folytatásnak. Miközben nyilvánvalóan azt is be kell látni, hogy sok helyen a helyi szereplők egymásrautaltságának ténye még nem teremti meg automatikusan a párbeszéd lehetőségét, így a lehetséges mozgástér ebben nagyon különböző.

Fotómontázs a fórumokról érkezett képekből (saját szerkesztés)

7 lépés egy tetterős közösségért

Kovács Edit, a Közösségfejlesztők Egyesületének elnöke az alábbi infografikán 7 lépésben foglalta össze, hogy mit tehetünk egy tetterős közösség létrehozása érdekében. Helyi Önrendelkezési Minimum fórumok szervezése egy olyan fontos fogaskerék lehet ebben a folyamatban, amely segíthet megtalálni a közös helyi ügyek mentén elkötelezett embereket és csoportokat. Később ezek a közösségek a folyamat előrehaladásával a közös tervezés és cselekvés által képesek lehetnek elérni kitűzött céljaikat, és az érdekérvényesítés útjára léphetnek.

Kovács Edit: 7 lépés egy tetterős közösségért

Szerző:

Dudok Dávid

A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színhátszónak, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg Az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja. A Helyi Önrendelkezési Minimum fórumokhoz kapcsolódó közösségi média kampány szervezője és megvalósítója.

KözösALAPON: a csoda megisméltésére készülünk

2022/2

A Gyökerek és Szárnyak Alapítvány legnagyobb és legrégebbi programja, a KözösALAPON még soha nem volt olyan sikeres, mint az elmúlt két évben. A sikertörténet a „szakemberfelhívással” kezdődött, amit hamarosan megisméltünk, mert tovább szeretnénk növelni az önálló, cselekvő, lokálpatrióta helyi közösségek erejét és számát.^[1]

A KözösALAPON program célja a közösségi alapítványi koncepció hazai népszerűsítése, a közösségi alapítványok létrejöttének és fejlődésének szakmai és pénzügyi támogatása.

Az elmúlt években sem a közéleti klíma, sem a koronavírus nem segítette civil kezdeményezések szárba szökkenését, intézményesülését, és az ő támogatásukat sem. Ráadásul a KözösALAPON program a megelőző években széles eszköztárat bevetve sem talált ütőképes csoportokat Magyarországon, amelyek közösségi alapítvány létrehozását tűzték volna célul maguk elé.

Paradigmaváltásra kényszerültünk.

Több lehetőség közül a magunk között csak a „szakemberekkel végzett munka” nevű opciót választottuk. Ez azt jelentette, hogy nyílt felhívásban (ezt neveztük „szakemberfelhívásnak”) kerestünk olyan, közösségfejlesztésben járatos szakembereket, akik saját városukban vagy budapesti kerületükben programunk szellemisége szerint dolgozva megkeresték azokat a kulcsfigurákat, akikből összeállhat egy közösségi alapítványt szervező csoport, majd azt is vállalták, hogy a csapatot felkészítik a KözösALAPON pályázatán való sikeres szereplésre.

A modellváltás átütő sikert hozott. Tavaszi kampányunk nyomán hat kiváló szakemberrel kötöttünk megállapodást, akik a nyár elején dolgozni kezdtek, valamennyien szervezőcsoportot építettek, és mindannyian sikeresen vettek részt a program őszi pályázatán.

Utóbbi egyébként nyílt pályázat volt, és arra korábban a közösségi alapítványi koncepció iránt érdeklődő csoportok is jelentkeztek, így 2021-ben hét erős és felkészült csapatot segíthetünk abban, hogy létrehozzák saját közösségi alapítványukat. Támogatási csomagunkat is igyekeztük

vonzóbbá tenni: a csapatok eredményes munkáját a célzott szakmai támogatásunkon túl 1 millió forinttal támogatjuk.

A hét szervezőcsoporttal ezek után a helyi adománygyűjtés jelentőségéről és technikáiról, valamint a kuratórium hatékony és örömteli működéséről beszélgettünk, mert úgy véljük, ez a két dolog a legfontosabb egy közösségi alapítvány stabil és sikeres működéséhez.

A tanultakat amint lehetett, ki is próbáltuk, méghozzá együtt: a Ferencvárosi Községi Alapítvány Swimathon 2021 SZÁRAZON nevű adománygyűjtő rendezvényén "Legyen kraft és civil kurázi" nevű csapatunkkal közösen indultunk, és őszinte meglepetésünkre összesen több mint 6,5 millió forint támogatást kaptunk. A pénz jelentékeny részét a szervezőcsoportok gyűjtötték saját közösségükben, saját leendő közösségi alapítványuk számára.

Ezek után partnereink már önállóan folytatták a munkát, sokféle módon megmutatkoztak saját városukban, budapesti kerületükben, adományt gyűjtöttek, terveket szőttek, és egyre több helyi kapcsolódási pontot fedeztek fel.

Nagy büszkeség számunkra, hogy 2021 második felében bejegyezték a [Kétker Községi Alapítványt](#) (Budapest, II. kerület), a [Jóbuda Harmadik Kerületi Községi Alapítványt](#) (Budapest, III. kerület), a [Loco-Motiv Községi Alapítványt](#) (Nagykanizsa), az [Egri Községi Alapítványt](#), valamint a [Helyi Szálak Községi Alapítványt](#) (Nyíregyháza).

A tavalyi évet két közösségi alapítvánnyal és hét szervezőcsoporttal kezdtük, december utolsó napján hét bejegyzett közösségi alapítvány volt Magyarországon – természetesen soha korábban nem volt példa hasonlóra sem. A szervezőcsoportok és a frissen bejegyzett közösségi alapítványok összesen mintegy 3 millió forint támogatást kaptak a Gyökerek és Szárnyak Alapítványtól, ennek segítségével pedig összesen 10 millió forint helyi adományt gyűjtöttek.

Elmondhatjuk: 1 millió magyar él olyan városban vagy kerületben, ahol közösségi alapítvány működik, így ennyi ember lehet már tevékeny részese új, cselekvő közösségnek

Nem álltunk meg, tovább szeretnénk növelni az önálló, cselekvő, lokálpatrióta helyi közösségek erejét és számát. Júniusban új szakemberfelhívással jelentkeztünk – szeretnénk megismételni a csodát.

Végjegyzetek:

^[1] Első közlés: [a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány honlapján](#)

Szerző:

Bardócz Iván, a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány kurátora és munkatársa, újságíró. A gazdasági újságírás mellett számos cikket jegyez a közösségi alapítványok világából. Az elmúlt hat évben közvetlen közletről tapasztalta, illetve figyelte meg azt a folyamatot, miként tud egy szervezőcsoport helyi támogatásosztó alapítvánnyá válni, és ehhez hogyan tud egy pénzügyi és szakmai támogató szervezet hozzájárulni.

Mit csinál a közösségfejlesztő? Például közösségi alapítványt. És azt máshogy csinálja?

2022/2

Amikor lehetőségem nyílt közösségfejlesztőként a saját lakóhelyemen elindítani egy közösségi alapítvány kezdeményezést, boldogan mondtam igent. Azt éreztem, ez az a szerep, sőt, talán ez az egyedüli szerep, amit helyi lakos közösségfejlesztőként félelmek és kétségek nélkül fel tudok vállalni. Mert nem lehet belecsúszni abba, hogy túl sokat vállalok, hiszen jól körülhatárolt, mert nem tudok beleragadni, hiszen határozott időre szól (ugyanakkor arra is lehetőséget nyújt, hogy a határozott idő lejártával is a közösségi alapítvány közelében maradjak önkéntesként). Mert itt nem egy évekig tartó, komplex közösségfejlesztő folyamatban vagyok a közösségfejlesztő. Más szerep? Más folyamat? Más módszertan?

A **közösségi alapítvány** világszerte elterjedt formája a helyi fejlesztésnek. A közösségi alapítvány az adott település, illetve térség közösségének szereplőitől gyűjt adományt azért, hogy abból helyi kezdeményezéseket támogasson. „A közösségi alapítvány egy adott közösség tagjai által hosszú távú, folyamatos működésre létrehozott civil szervezet, amely elkötelezett az adott közösség fejlődésének átfogó támogatása mellett. Munkájának alapja a bizalom, a közösség ismerete, a folyamatos önfejlesztés; céljait mindenekelőtt a helyi adományozási kultúra (filantrópia) fejlesztésével, a helyi identitás erősítésével, a közösségi összetartozás növelésével, és az aktív állampolgárság eszméjének népszerűsítésével éri el. Alaptevékenységei: adománygyűjtés, támogatásosztás és közösségépítés. A közösségi alapítvány alapvetően támogató szervezet: mások elképzeléseinek, ötleteinek a megvalósulását támogatja és nem saját programjait hajtja végre.”^[1]

Magától értetődőnek tűnik, hogy egy közösségi szakember mindenben hisz, ami közösségi alapú – de ez egyáltalán nem magától értetődő. Mert ha pár évvel ezelőtt kérdezte volna valaki, mit gondolkodok egy közösségi alapítvány indításáról, a „jó a közösségi alapítvány” mondat nálam nem ponttal végződött, hanem egy „de”-vel folytatódott volna. Nem is olyan rég még azt gondoltam, hogy jó minden közösségi módszertan és keretrendszer, de a helyi fejlesztésnek mégiscsak az a komplex közösségfejlesztő folyamat az ideája, amelyben az aktivitást nem szűkítjük le egy

eseményre, egy fizikai tér megtervezésére – vagy egy közösségi alapítványra, hanem az aktívvá váló szereplőkre, helyi lakosokra bízunk, egyénileg és mint közösség milyen irányt adnak tevékenységüknek. Nem vagyok rá büszke, hogy ilyen későn jutottam el a felismerésig: az emberben és a közösségben végbemenő változás a fontos, nem a keret. Az életet nem lehet különböző projektekre zárni, a hatások összeadódnak. Enélkül a felismerés nélkül nem tudtam volna hitelesen képviselni a közösségi alapítvány ügyét, belátva azokat az előnyöket is, amelyekkel egy közösségi alapítvány indítása egy átfogó közösségfejlesztő folyamattal szemben rendelkezik:

- a közösségi alapítvány egy hangsúlyozottan és (többek között az adománygyűjtés miatt) meglehetősen független civil szervezet, amely
- rugalmasan tud támogatni helyi kezdeményezéseket, miközben
- változatos lehetőségeket kínál a részvételre a kapcsolódni, cselekedni vágyóknak,
- és egy választóvonalakon felüli felületet teremt az együttműködésre a helyi szereplők számára.
- A tapasztalataim is megerősítették, hogy egy megfogható keret és egy konkrét cél (közösségi alapítvány létrehozása) érdekében könnyebb aktivizálni és bevonni az embereket.

A keretek

A Gyökerek és Szárnyak Alapítvány (GYSZA) 2020-ban olyan alkotótársakat, szakembereket keresett, akik a saját városukban (Budapesten kerületükben) kezdeményezői lesznek egy közösségi alapítványnak.^[2] Pályáztam – és többekkel együtt én is lehetőséget kaptam. Az volt a feladat, hogy jöjjön létre és erősödjön meg a kerületben egy szervezőcsoport, akik a közösségi alapítvány létrehozói lesznek, és akikkel a GYSZA tovább tud haladni ezen az úton. Nem volt sikerkritérium a szervezőcsoport létrejötte, az volt a cél, hogy mindent tegyek meg ennek érdekében. Ehhez kaptunk felkészítést, egy közös tanulócsoporthoz, és szakmai kísérést.

Az időkeret igen szoros volt: június 15-től kezdődött a munka, és a létrejövő csoport szeptember 30-ig kellett nyilatkozzon arról, hogy közösségi alapítványt szeretne létrehozni.

A folyamat

A közösségfejlesztő folyamat mindig **a terület megismerésével, feltérképezésével** kezdődik: helytörténet, statisztikák, stratégiák, bejárás... Óbudán is így volt, mindezekon kívül tájékoztató beszélgetéseket is folytattam, ezt még a pályázat megírása előtt megtettem – és sokat segített,

hogy hazai terepen voltam. Az óbudai feltérképezési folyamat annyiban volt speciális, hogy próbáltam felmérni egy közösségi alapítvány esélyét is a kerületben. (Arra jutottam, hogy ez minden szempontból gazdag kerület: történelme, kultúrája, természeti adottságai, infrastrukturális ellátottsága, gazdasági súlya alapján, de kulturális kínálatában és a civil szervezetek tekintetében is (sok és sokféle szervezet, jelentős szervezetek, erős városrészi egyesületek, elkötelezett és sikeres érdekvédő csoport). A kerületnek ezt a gazdagságát kétesélyesnek gondoltam a közösségi alapítvány szempontjából: az optimista forgatókönyv szerint innen már csak egy közösségi alapítvány hiányzik, amelynek már elő van készítve a terep, a pesszimista forgatókönyv szerint mindenki elégedett a helyzettel, és senkinek nem hiányzik egy közösségi alapítvány.)

A közösségfejlesztő folyamat általában **a személyes beszélgetésekkel, az interjúkkal** folytatódik, amelyek részben a megismerést, részben az aktivizálást szolgálják. Először a meghatározó embereket (pl. közösségek vezetőit) szoktuk kérdezni, kérve őket arra is, hogy ajánljanak olyan helyi lakosokat, akiket felkereshetünk. Sokszor teljes nyilvánosságot adunk annak, hogy személyes beszélgetéseket folytatunk, így teremtve lehetőséget a bekapcsolódásra azoknak is, akikhez egyébként nem jutnánk el, mert fontos cél minél több ember elérése és megszólítása. A beszélgetést általában a lakóhelyhez fűződő viszonyról szóló kérdésekkel kezdjük. Óbudán szigorúan nem hirdettem meg semmit nyilvánosan. A helyi közösséget jól ismerő barátaimat, kollégáimat kerestem meg először, akikkel a közösségi alapítványról, és annak óbudai esélyeiről beszélgettem. Ezek az interjúk hangsúlyosan **együttgondolkodó beszélgetések** voltak, egy kerületi közösségi alapítványról. Nagy hangsúlyt kapott, hogy kiket kellene megszólítani ahhoz, hogy az ügynek támogatottsága legyen (akik támogatni/ elgáncsolni tudják az ügyet), és természetesen hogy kik lehetnek aktívak. Kértem további ajánlásokat – és így haladtam tovább. (Mindegyik beszélgetőpartnerem támogató volt, együtt gondolkodott velem és adott további ajánlásokat, és az ajánlottakkal összekötésben is vállalt szerepet – legalább ennyit mindenki megtett.) Két hónap alatt kb. negyven embert kerestünk meg a közösségi alapítvány ügyével valamilyen formában, ennek kevesebb mint fele személyes beszélgetés volt. (Alapvetően támogatóak voltak a megkeresettek, de kifejezték azt a félelmüket, hogy nem lesznek olyanok, akik csinálni is tudják, hiszen akik aktívak, azok már máshol vannak elköteleződve és nincs szabad kapacitásuk.)

A közösségfejlesztő folyamatban a személyes beszélgetéseket, interjúkat **közösségi beszélgetések** követik (amelyekre a helyi közösség minden tagját hívjuk, nem csak azokat, akikkel beszélünk): fontos visszaadni a közösségnek azt a tudást, amit tagjaitól szereztünk. Ebből a közössé vált tudásból indulnak aztán a közös cselekvések. Óbudán is egy **közös beszélgetés** követte az interjúkat (augusztus közepén), de itt más volt a cél és a téma – és a résztvevők köre is. Erre a beszélgetésre azokat hívtam, akikkel beszéltem. A cél az volt, hogy akiket megmozgat a kerületi közösségi alapítvány létrehozásának lehetősége, megismerjék egymást, és elkezdjenek közösen dolgozni. (7-8 ember jött el, és ez a csapat meg is maradt. A résztvevők között legfeljebb egy-egy kapcsolat volt, egyébként nem ismerték egymást, jellemzően rajtam keresztül kötődtek csak egymáshoz.)

A közösségfejlesztő folyamatban az aktívvá váló, cselekvő helyi szereplők (önkéntesek) legalább egy, de az egyes ügyek mentén általában további **munkacsoportokat** alakítanak. Óbudán a cselekvők egyetlen csoportját, **a közösségi alapítványt szervező csoportot** szerettem volna létrehozni. Az első találkozót heti rendszerességgel továbbiak követték. A találkozók egyszerre szolgálták a közösségi alapítvány megalapozását, és a bizalom és együttműködés építésével a résztvevők csoporttá szerveződését.

A közös munka kereteinek kialakítása nem csak a hatékonyság, hanem a fenntarthatóság miatt is fontos. A folyamatot vezető közösségfejlesztő idővel hátrébb lép, ebben a változásban jó, ha van, ami állandó. Óbudán már az első találkozáskor megbeszéltük a következőt (kialakult a heti találkozások rendszere), és az egyik résztvevő ott helyben létrehozta a kezdeményezés e-mail címét a hozzá tartozó közös online felülettel, és a levelezőlistát.

És eljött az a pillanat is, amikor a közösségfejlesztő hátrébb lépett (szeptember közepén, a csoport 5. találkozásán), és a csoport sikeresen teljesítette az akadályt: szeptember végéig közös munkával megírták azt a pályázati anyagot, amely biztosította a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány további szakmai támogatását – és itt az én munkám (közösségfejlesztő szakember minőségemben) véget is ért. (A III. kerületi közösségi alapítvány története és a mi közös történetünk azonban nem. Itt ebből most csak azt fontos megemlíteni, hogy az alaptőke közösségi összegyűjtése után 2021 nyarán bejegyezték a Jóbuda Harmadik Kerületi Közösségi Alapítványt, amely azóta is működik.)

A Jóbuda 0. születésnapját, vagyis bejegyzését ünneplik a szervezőcsoport tagjai, barátok, támogatók

A kitűzött célok és az alapelvek

Munkám alapja a közösségi alapítvány melletti elköteleződés volt,

- **célja** kettős (vagyis több, mint az elvárt): támogató környezetet teremteni a közösségi alapítvány számára + megtalálni azokat az aktív(vá váló) embereket, akikből a szervezőcsoport kialakulhat, majd a csoporttá alakulás támogatása és a csoport mentorálása, a folyamat facilitálása annak érdekében, hogy sikeres pályázat szülessen,
- **munkamódszere** szintén kettős: egyszerre dolgoztam tervezetten, és hagykoztam rá teljes bizonyossággal a folyamat önmagát alakító erejére,
- és két „**adottság**” **támogatta** munkámat: közösségfejlesztő tudásom, tapasztalatom, gyakorlatom + helyi beágyazódásom: helyi tudásom és kapcsolatrendszerem.

Nehéz megmagyaráznom, miért értelmeztem tágabban a feladatot és tűztem ki kettős célt, mert ez a kezdetektől annyira egyértelmű volt számomra – nem tudtam elképzelni másképp.

- Idegen volt tőlem a „csupán” a szervezőcsoport tagjait kereső célkitűzés, pontosabban az a célirányos munka, hogy a szervezőcsoport potenciális tagjait keressem. Nem tudtam úgy gondolni a megkeresendő emberekre, hogy ő vajon vállalja-e, hogy a szervezőcsoport tagja

lesz – és ez alapján kijelölni, kit keresek meg. Én elsősorban nem a szervezőcsoport tagjait, hanem **szövetségeseket kerestem**.

- Ha úgy tetszik, a szervezőcsoport leendő tagjai megtalálásának módszertana egy szélesebb merítés volt, és aki nem tudott elköteleződni, azt megnyertem támogatónak (és például további potenciális érdeklődők ajánlását kértem tőle).
- Nem tudtam elképzelni egy „légüres teret”, amiben a szervezőcsoport dolgozni kezd, hogy a támogatói kör kiépítése majd csak egy jövőbeli feladat legyen, ami nekem nem dolgom.
- Azt hiszem, az egészen az az alapja, hogy **folyamatban gondolkodom**, az elköteleződés tekintetében is. És hiszek benne, hogy akinek a szervezőcsapatban a helye, az oda fog találni (persze ezt a folyamatot vezetem és támogatom), és mindenki más is megtalálja a helyét a „rendszerben”. Nem nyomasztottam senkit elvárásokkal, a döntés kényszerével, sőt, kifejezetten hangsúlyoztam, hogy **nincs elvárás és nincs nyomasztás – van viszont lehetőség, amivel élni lehet**. És csak a pályázat beadásánál kellett elköteleződni.

A **nyitottság és bevonás** fontos alapelve volt a munkámnak – ez az elején dilemmát is okozott: úgy éreztem, ha nem teszem a kezdetektől nyilvánossá a folyamatot, nem „hirdetem meg”, hogy lehet csatlakozni, akkor elárulom ezt az alapelvet – ugyanakkor azt is láttam, hogy ezt az adott keretek között nem tudom megvalósítani, ráadásul az eredményességet is veszélyeztetné. De aztán megnyugodtam abban, hogy a folyamatnak egy későbbi szakaszában jön el a nyilvánosság elé lépés ideje, és hogy egy közösségi alapítvány életében nincs olyan pillanat, amikor egy új jelentkező ne tudna bekapcsolódni – bármilyen intenzitással is szeretne kapcsolódni.

Azt azonban magam sem gondoltam, hogy a közösségfejlesztő szemléletmódjára akkor is ráhangolódik a csoport, ha ez nem is szándékolt: Az első csoportos találkozón még azért kezd el szerveződni egy hétvégi találkozó, hogy a csoporttagok kötetlenebb keretek között is találkozhassanak, a következő héten viszont már egész másfajta találkozóról van szó (az emlékeztetőt idézve: „Informális találkozó – eredetileg arra találtuk ki, hogy a csoport tagjai jobban megismerjék egymást, ma már inkább úgy beszélünk róla, mint lehetőség a bekapcsolódásra, ismerkedésre azoknak, akik még nem voltak megbeszélésen”), és amikor a harmadik héten a találkozó célját próbálom tisztázni, akkor a csoport fogalmazza meg a „kerülethez” kapcsolódás és az új emberek bevonásának kettős célját. (És a megszólítás olyan jól sikerül, hogy két új ember csatlakozik ebben a „második hullámban” a csapathoz.)

Munkamódszerem, viszonyulásom a folyamathoz

A munka során tudatosodott bennem a folyamathoz viszonyulásom különlegessége. Ezt (a tudatosodást) szakmai pályafutásom fontos mérföldkövének tartom, magát a viszonyulást pedig szakmaiságom fontos részének.

E viszonyulás gyökere egyrészt az életfelfogásom általában, másrészt az a szakmai tapasztalat, amelyet az évek során szereztem. Előbbivel kezdem, mert ezzel válik teljessé a „rendszer”, de ez a bekezdés akár át is ugorható, mert a szakmai tapasztalatból szerzett bizonyosság önmagában is megállja a helyét.

Korábban nagyon „fejből” éltem az életem, mindent pontosan megtervezve. A taiji tanított meg az elengedésre, illetve annak a bizonyosságára, hogy jól van/ lesz úgy, ahogy van. Mert a világnak van egy rendje, egy működése és ennek a működésnek egy saját „logikája”, egy „energiája”. (Egyszerűen „van”, függetlenül attól, hogy én akarom-e, hogy legyen.) Ez a felfogás tanított meg arra, hogy elengedjem a kontroll kényszerét és a jövő miatti szorongást, és ráhagyjam magam erre az erőre. Megtanított az egyensúlyra, a harmóniára ebben az energiarendszerben, arra, hogy a „világ” energiáját elfogadjam és együttműködjek vele.

A közösségfejlesztéshez hozzá tartozik a lassúság, a kivárás. Egy közösségi mentorrá vált szociális szakember úgy fogalmazta meg korábban ezt a megértését, hogy nincs folyamatos krízishelyzet, amit azonnal meg kell oldani. A kivárás pedig azon alapul, hogy **minden egyén és minden**

közösség képes a változásra, a felelőssé és cselekvővé válásra, s ennek folyamatát támogatni lehet (és kell), siettetni azonban nem lehet és nem is szabad.

Ehhez én még azt a tapasztalatomat teszem hozzá, hogy a közösségi folyamatnak nem csak ideje, hanem egyfajta „önműködése”, energiája, ereje van, és hogy a dolgokat ez is alakítja.

Van tehát az egyik oldalon egy szakmai tudás arról, hogyan kell kezdeményezni és támogatni egy közösségi folyamatot, és ez alapján pontosan meg lehet tervezni pl. hogy kiket, mikor, hogyan kell megszólítani – és ***van egy bizonyosság a folyamat erejében a másik oldalon, ami nem hagyja túlzásba vinni a tervezést.*** (Vagy máshogy megközelítve: úgy tervezek, hogy a folyamat erejét is számításba veszem.)

És mi következik mindebből?

Az én felfogásom szerint egy közösségi alapítvány kezdeményezése és útnak indítása egy közösségi folyamat vezetése. A fentiekben azt próbáltam bemutatni, hogy közösségfejlesztőként én ezzel hogyan dolgoztam – és mennyiben volt más a közösségi alapítvány kezdeményezés elindítása, mint egy komplex közösségfejlesztő folyamat elindítása. Az írás csak arról szól, én milyen alapelvek szerint, hogyan dolgoztam, de ez nem jelenti azt, hogy minden közösségfejlesztő így dolgozik egy közösségi alapítvány létrehozásán, ahogy azt sem, hogy a közösségi alapítvány létrehozásának ez az egyedül sikeres módja.

A Jóbuda Közösségi Alapítvány szakmai büszkeségem. De a Jóbuda Közösségi Alapítvány nem jöhetett volna létre itt és most és így, ha nincsenek azok a társak, akik létrehozták, és nincs a GYSZA, aki ehhez kereteket és támogatást adott. És talán a csoda is kellett hozzá.

Szerző:

Gyenes Zsuzsa közösségfejlesztő. A 60+ korosztályra fókuszáló közösségfejlesztő programokban vett részt Budapest XI. és XII. kerületében, szakmai vezetője volt a közösségi alapú szolgáltatásokról szóló, Közösségek szolgálatában – kistelepüléseken projektnek. Szakterülete ezeken kívül a helyi nyilvánosság és a közösségi folyamatok hatásának mérése. Tanfolyamokon és egyetemi képzéseken tanított a közösségfejlesztésről – általában párhuzamosan foglalkozott az elmélettel és a gyakorlattal. A Jóbuda Közösségi Alapítvány kezdeményezőjeként, egyik alapítójaként és aktív önkénteseként ezt most már a közösségi alapítvány koncepcióról is elmondhatja.

Egy magyar lány Afrika legnagyobb nyomornegyedében, Kiberában

2022/2

Mit üzen a rádió?

A Máltai Szeretetszolgálat kereteiben dolgozik Czirják Ráhel Kenya fővárosának Nairobinak a nyomornegyedében, az ott élő családokkal és gyerekekkel. Mit jelent ebben a közegben a fejlesztés, milyen eszközei vannak a kívülről beavatkozóknak, hogy változást próbáljanak elérni? Hogy kerül ilyen helyzetbe, erre a feladatra egy közösségi munkára felkészült magyar fejlesztő szakember? Mit jelent ezen a helyen a szanitációs központ és mit a repatriációs program? Hogyan éli meg egy más kultúra, egy más élethelyzet örömeit és konfliktusait ebben a munkában Ráhel – ezekről is beszélgettünk a Civil Rádió Demokrácia MOST! című műsorában.

Beszélgetőtársak Sain Mátyás és Péterfi Ferenc[1]

Czirják Ráhel

Péterfi Ferenc (PF): A Demokrácia MOST! házigazdái Sain Mátyás és Péterffy Ferenc. Köszöntjük a hallgatókat nappal és este, ki mikor hallgat bennünket. A mai vendégünk a Civil Rádióban Czirják Ráhel, aki érdekes utakat járt be, erről majd bővebben hallunk, de elsősorban afrikai munkájáról, afrikai közösségi tervezési munkájáról fogjuk faggatni. Ha jól tudjuk, a Máltai Szeretetszolgálat kereteiben jártál az elmúlt időben?

Czirják Ráhel (CR): Többek között. Én 2019 óta a Máltai Szeretetszolgálatnál dolgozom. Előtte egy kutatóintézetnél voltam geopolitikai elemző. Ez az afrikai érdeklődésem a gimnáziumban kezdődött, de egyetem alatt kezdtem el vele érdemben foglalkozni. Ez azt jelentette a gyakorlatban, hogy én a szakdolgozataimat már afrikai nyomornegyed-fejlesztésből írtam, és ehhez kapcsolódóan mindenféle módszertani dologból. Úgyhogy voltam már Afrikában Málta révén is, tehát terepen dolgozni is voltam – máltásként más egyesülettel együttműködve terepen dolgozni, és voltam úgy is Afrikában, hogy konferencián vettem részt, amikor még geopolitikai elemző voltam, de igen, mostanában máltás projektek révén volt lehetőségem kint lenni.

Sain Mátyás (SM): Ha ezt a személyes szálát még lehet boncolgatni, miért érdekel valakit Afrika? Nem valakit, téged.

CR: Ez egy nagyon jó és jogos kérdés amúgy. Hát erre nincsen racionális válaszom igazából. Gimiben bekattant, ezt így szoktam mondani. Tehát tényleg az volt, hogy egyik nap felkeltem, és megmagyarázhatatlan boldogság vagy nem tudom állapotában voltam, és akkor elkezdtem filózni, mint amikor az ember álmodik valami jót, és emiatt jókedvvel kel fel. És akkor elkezdtem kutatni, hogy de most amúgy minek örülök ennyire? És akkor csak ennyi volt bennem, hogy hát Afrika. Jó. Hát nem tudom, de Afrika. És akkor ez, ahogy teltek-múltak az évek, és folytattam a tanulmányaimat, lépésről lépésre egyre jobban kikristályosodott, hogy akkor Afrikában mi és hogy, miért Afrika és hogyan Afrika. Hogyha személyes szál, akkor én ezt úgy mondanám, hogy ez volt a gyakorlati útja egy ilyen isteni vezetésnek, És azt nagyon-nagyon élvezem, hogy a mennyei atya tényleg lépésről lépésre vezeti az életemet, és gyakorlatilag ma abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy konkrétan azt dolgozhatom, ami egy – hát már nem gyerekkori, de fiatal felnőttkori – álom volt, és amiért tanultam tíz évet, tizenvalahány évet.

PF: És milyen stációk ezek a tanulmányok, mit jelentenek, tehát mi mindent tanultál most a kötelezőn kívül?

CR: Én az ELTE-n végeztem földrajz szakot, a BSC-t is és az MSC-t is, településfejlesztési szakirányon, településfejlesztő geográfusként, és már akkor azt láttam, hogy alapvetően a nyomornegyedeknek a kezelése csak úgy lehetséges, ha az érintetteket ténylegesen bevonjuk, ami meg a közösségi tervezés. Ezt meg szerettem volna tanulni mélyebben, és ezért az ELTE Társadalomtudományi Karon a Közösségi és civil tanulmányok szakot végeztem el, most pedig a Pécsi Tudományegyetemen vagyok geopolitikai doktori iskolában doktorandusz.

SM: Akkor azt jól értjük, hogy Afrikán belül, ahol nyilván mindenféle élethelyzet és számtalan ország van, téged kifejezetten a nagyvárosi nyomornegyedek érdekelnek. És akkor gondolom a Máltánál is ez a misszió, hogy a nyomornegyedeken valamilyen módon segíteni?

CR: Igen, alapvetően a Máltának többfajta nemzetközi segélyezési projektje van, de karakterisztikájában alapvetően a nagyvárosi nyomornegyedekre fókuszálunk, és azon belül is a higiénához és a vízhez kötődő projektjeink vannak, merthogy egy nyomornegyed egy nagyon komplex probléma, tehát hogyha ott segíteni akarsz, akkor ott nagyon sokfajta dimenzió mentén lehet bekapcsolódni ebbe a munkába. Nálunk a fő profil egyelőre a szanitáció, de pont most van folyamatban egy repatriációs programunk is.

PF: Ezt bontsuk ki, hogy ez mit jelent.

CR: 2019 óta vagyok itt, és az akkor induló, vagy akkor futó projektekbe tudtam fizikailag is bekapcsolódni Kiberában, ami Nairobiban található, Kenya fővárosában. Afrika legnagyobb nyomornegyedeként van Kibera számon tartva. Ott a Málta 2012-ben épített egy szanitációs központot. Ez magyarul azt jelenti, hogy ez egy körülbelül 50-60 négyzetméteres ház, amiben vannak vécék, zuhanyzók, és van tiszta vízvételi lehetőség. A nyomornegyedben ugye sehol nincsen a lakóházakba bevezetve vezetékes víz, hanem az emberek viszik a kannájukat, és a különböző csapoknál vagy vízárusoktól vesznek vizet. És a szanitációs központ ezt is lehetővé teszi. Tehát ez egy komplex higiénés szanitációs szolgáltatást nyújtó épület.

Ráhel és a gyerekek

A repatriációs program pedig azt tudja, hogy most nyáron csináltunk egy helyzetelemzést, helyzetértékelést a szanitációs központ kapcsán – ez egy ilyen mikrószintű komplex elemzés volt. Csináltunk egy reprezentatív 100 fős mintán kérdőíveket, emellett voltak mélyinterjúk, fizikai állapotfelmérése magának ennek a létesítménynek. Azt akartuk megvizsgálni, hogy az emberek a központ környezetében milyen életkörülmények között élnek, mik a fő kihívásaik, és arra milyen

megküzdési stratégiáik vannak, és hogy az ő életükre milyen hatást gyakorol ez a központ. És nagyon sok izgalmas dolgot sikerült így feltárnunk. Az egyik az volt, hogy a nyomornegyedlakók döntő többsége vidékről költözik be a városba. Vidéken nagyon limitált a munkalehetőség, és egyéb szociális szolgáltatás vagy nincsen vagy pedig nagyon nehezen hozzáférhető. Itt az oktatásra és az egészségügyre kell alapvetően gondolni. Ezért nagyon sokan bejönnek a városba. Ott pedig lakáshiány van, úgyhogy a legolcsóbban a nyomornegyedben tudnak hozzájutni bérleményekhez az emberek. Viszont a vidékkel való szoros kapcsolat megmaradt. Tehát akikkel beszélünk, nekik a 80 százalékanak amúgy van – vagy neki személyesen vagy a családjának – vidéken földje vagy háza, ahova évi rendszerességgel jár, ott több-kevesebb időt tölt. De beszéltem olyan emberrel is, aki amúgy állatot tart és növényt természet a vidéki birtokán, de itt él bent Kiberában. A repatriációs programnak az a célja, hogy azok az emberek, akik szeretnék visszaköltözni a vidéki otthonaikba és van egy jó vállalkozási ötletük, őket segítsük abban, hogy vissza tudjanak menni, és ezt az ötletet meg tudják valósítani. Ez a segítség konkrétan képzés és anyagi támogatás formájában valósul meg. Alapvetően itt a kedvezményezettek, akik bekerültek a programba, kapnak egy vállalkozásmenedzsmenttel kapcsolatos általános képzést is, illetve mivel különböző vállalkozásötletek vannak. Nagyon sokan mezőgazdasággal akarnak foglalkozni, aztán van olyan, aki cipész vagy autószerelő, és ezt a vállalkozási ötletét vagy ezt a tevékenységét akarja ott folytatni, akkor nekik kerestünk olyan szakmai partnereket, akik ebben tudnak nekik még mélyebben segíteni szakmailag. Az egész képzésnek az az outputja, az a végén a fő kimenetele, hogy ezek az emberek írnak egy vállalkozási stratégiát, ezeket bíráljuk el, és nézzük meg, hogy mennyire lennének életképesek az adott helyen, és amennyiben megállják a helyüket, akkor kezdődik meg egy anyagi támogatás is.

SM: Ez az egész program, ha jól veszem ki, az urbanizációhoz kötődik. Szerte a világon az emberek mindenhol városokba áramlanak, ahol aztán óriási tömegben nem feltétlen találják meg a számításukat. És valahogy az lenne a cél, hogy ez visszaforduljon, és inkább visszataláljanak az eredeti otthonukba. Tehát, hogy a nagyvárosi növekedéssel ellentétes folyamat induljon.

CR: Igen, igen. Alapvetően a nagyvárosi nyomornegyedeknek a léte urbanizációs válság. Az urbanizáció városodást és városiasodást jelent, tehát egyrészt jelenti a városiak és a városok számának a növekedését – ez a városodás. A városiasodás pedig egy minőségi fogalom, ami azt jelenti, hogy a városi szolgáltatások, az infrastruktúra, a városi életmód terjed. Ez magán a városon belül is, tehát a minőség tekintetében jelenti azt, hogy beköltözik a nagyvárosba nagyon sok ember, és akkor kiépülnek azok az infrastrukturális rendszerek, amik őket ellátják, tehát ez az urbanizációnak a minőségi vetülete. De ugyanúgy vidéki térségben is beszélhetünk az urbanizáció minőségi vetületéről. Például amit itt Európában tapasztalunk, tehát az, hogyha valaki vidéken él Európában vagy akár mondjuk Amerikában, Észak-Amerikában, akkor nem származik semmifajta hátránya ebből, mert ott ugyanúgy lesz áram, ugyanúgy lesz csatornarendszer, vezetékes ivóvíz, internet satöbbi. Tehát ezek a minőségi elemek ott is megjelennek. Nagy probléma akkor van, amikor az a mennyiség és a minőségi ág valamilyen okból kifolyólag szétválk, tehát akkor lesz az, hogy egy nagy tömegű lakosság ottmarad az igényeinek a kielégítése nélkül. És gyakorlatilag ez az, ami a fejlődő világban tapasztalható, ahol olyan viharos a városi lakosságnak a növekedése – ez egyrészt természetes szaporodásból, másrészt a vidékről, a városi térségekbe való vándorlásból tevődik össze –, hogy ezt sem a városi önkormányzat, sem a szabályozási rendszer, sem az infrastrukturális rendszer, sem maga a formális munkaerőpiac nem tudja lereagálni. Ennek a következménye az, hogy nincsenek megfizethető jó minőségű lakások. Például itt, Nairobiban, ha erről beszélhetünk, az emberek ezért saját maguk kénytelenek boldogulni. És azt lehet látni gyakorlatilag, hogy azokat a funkciókat, amiket az államnak vagy az önkormányzatnak kéne betöltenie, ezek a nyomornegyedek fogják ellátni, csak mivel ez informális módon történik, ezért ez sokkal alacsonyabb színvonalú. Tehát a nyomornegyed lesz az, ami megfizethető lakhatást biztosít az embereknek, a nyomornegyed lesz az, ami munkahelyeket teremt a helyieknek.

PF: De öntevékenységgel, többnyire önszervezéssel, öntevékenységgel, tehát nem kívülről felülről oldódik meg. CR: Nem, nem: ez gyakorlatilag pont az állami tevékenységnek egy alternatívája. Az

állam nem tud megoldást nyújtani, és ezért az emberek fogják saját maguk megoldani a dolgokat, csak alacsonyabb színvonalon.

SM: Itt a rádióban sajnos nem tudunk képeket bemutatni, de próbáld meg egy kicsit plasztikusan leírni, hogy hogy néz ki ez a nyomornegyed, mert szerintem nem sokan tudjuk igazán elképzelni. Egyáltalán mennyien élnek ott, mekkora területről van szó? Milyen az élet?

CR: Alapvetően most akkor Kiberáról mesélnék, mert ahány nyomornegyed, annyifajta létszám és megjelenési forma van. Kibera a kenyai függetlenné válás után kezdett el nyomornegyeddé válni, 1963-tól kezdve. Ma körülbelül negyedmillián élnek ott a hivatalos statisztikák szerint. Eddig a közhiedelemben, de igazából a szakmában az a számadat forgott, hogy egymillián laknak ott. Ezt mondták a terepen dolgozó segélyszervezetek is. Ettől nagyon-nagyon eltért a hivatalos népszámlálási adat.

PF: Ez eltúlzottnak bizonyul, úgy látszik.

CR: Igen, igen. És aztán volt arról szó, hogy jó, akkor félmillió, de a hivatalos statisztikák azért mindig a tények alá lőnek, hiszen elég erőteljes a fluktuáció a nyomornegyeden belül, meg mivel ott nincsenek hivatalos címek, ezért nagyon könnyen kieshetnek emberek a népszámlálásból, de a legutóbbi '19-es népszámláláskor, ha jól emlékszem, 230 vagy 270 ezer embert számoltak.

SM: És mekkora területet?

CR: Ez két és fél négyzetkilométer. És akkor összehasonlításként: Budapest 525 négyzetkilométer, és itt él másfél millió ember.

SM: Tehát akkor ez viszonylag kis helyen nagyon sok ember.

CR: Igen, igen, ez egy rendkívül zsúfolt terület. Az épületállomány eléggé változatos, döntő többségében sárral összetapasztott vesszőfonat házakat kell elképzelni, amelyeknek bádoggal a teteje. De nagyon sok olyan ház van, ami csak bádoggal épül fel, és van egy-két kőház is. Ezeket a házakat gyakorlatilag úgy kell elképzelni, mintha az emberek sátorban élnének, tehát nem védenek meg attól, hogyha jön egy áradás vagy egy hevesebb eső, brutális áthallás van, tehát semmi magánszférád nincs. Alapból nagyon sűrűn laknak, voltunk bent sokat ilyen kis házakban, ilyen lakóegységekben. És tényleg olyan volt, mintha a szomszéd ott ült volna velünk a szobába, hiszen igazából pozdorja, meg függönyök választottak el minket. A lakóknak a döntő többsége bérlő. Általában egy maximum 10 négyzetméteres szobácskát bérel.

PF: Tehát van egy tulajdonos, aki még sápot húz le ezektől az egyébként szegény emberektől?

CR: Igen, igen. Nekem ez volt annak idején a legnagyobb koppanás, hogy ja, hogy azért ők fizetnek is?

PF: Tehát nem saját maguknak csinálták, hanem van egy ingatlanbefektető, ezt idézőjelben mondom.

CR: Konkrétan! Ez sajnos igaz.

PF: Pedig amikor ezt mondtad, pl. a saras építkezést, azt gondoltam, hogy esetleg a falusi életmódból hoztak valamilyen építési technológiát.

CR: Alapvetően ez a technológia, ez az! Tehát ez nem a nyomornak egyfajta kifejeződése, hanem ez egy konkrét építési technológia. A maszákok ugyanezzel az eljárással építenek maguknak házakat, csak náluk kör alakúak az épületek. A maszákok egy törzs, és ők nem annyira urbanizáltak.

SM: Egy nyelvet beszélnek ott az emberek?

CR: Beszélnek angolul meg szuahéliül, amik hivatalos nyelvek, de emellett a törzs nyelvét is általában mindenki beszéli. Vagy az van, hogy több nyelven tudnak szót érteni, vagy adott esetben meg nem tudnak szót érteni, de amennyire én beleláttam, ez a ritkább. Bármifajta olyan hivatalos infrastruktúra vagy formális infrastruktúra, amit mi természetesnek veszünk, hogy csatorna, vezetékes ivóvíz, közvilágítás vagy aszfaltozott út, zömmel hiányzik. Azért mondom, hogy zömmel,

mert az elmúlt 10 évben azért nagyon nagy változások mentek végbe Kiberában, tehát most már vannak feltáró utak Kiberán keresztül, tehát aszfaltozott út, ahol látod, hogy mellette megy a villanyvezeték, és van esővíz-elvezető árok. Aztán ahogy erről letérsz, akkor bekerülsz a labirintusba: nagyon-nagyon szűk sikátorok, végig földút, abban megy a vízmosság, ott tök jó kis egyensúlygyakorlat talpon maradni! Mindenhol szemét van, és a szennyvíz csak úgy áramlik, tehát gyakorlatilag az utak szélén neonkék színű folyadék csordogál, azt nem tudom, hogy sötétben világít-e, mert éjszaka nem voltam ott. A szilárdhulladék-gyűjtés nem megoldott. Tíz évvel ezelőtt nagyon elterjedt volt a repülő vécéknek a jelensége, ez azt jelenti, hogy az illemhelyiséget zacskóval helyettesítik, és azt úgy eldobják durr bele a nagyvilágba. És hál' Istennek, hogy e tekintetben már jelentős változás ment végbe. Nagyon sok szanitációs központ van már Kiberán belül.

PF: Például amit a máltaiak létrehoztak – ez egy ezek közül.

CR: Igen, igen. Úgyhogy az embereknek már van lehetősége vécéhez jutni, ez fizetős. És a vizsgálatunkban azt találtuk tényleg, hogy az embereknek a döntő többsége WC-n tudja elvégezni a dolgát. Tehát ez a szabad ég alatt magukon könnyítés nagyon marginális, a válaszadóknak a 3 százaléka volt, ami közegészségügyi szempontból is egy fejlődés.

PF: Arról beszéltél Ráhel, hogy te részben kutatni, részben valamilyen fejlesztésre mentél – a fejlesztés alatt most képzést értünk, valamire felkészíteni az ott élő, a városban tömörült embereket. Erre van egy programotok, hogy amikor visszamennek majd vidékre, akkor ott el tudják indítani a saját vállalkozásukat. De egy kicsit beszéljünk – később visszatérve majd erre, ezeknek a pragmatikus lépéseire – arról, hogy az emberekhez hogyan lehetett közel kerülni. Tehát, hogy volt-e, aki benneteket fogadott, bevezetett, vagy magatoknak kellett a kapcsolatokat kiépíteni, tehát hogyan kezdődik egy ilyen?

CR: Alapvetően helyi partnerrel dolgozunk együtt, de nyilván ennek is van egy előzménye, története. Tehát a helyi partner az nem csak úgy ott terem. 2012-ben, amikor indult a szanitációs központ, még előtte lettek kiépítve ezek a kapcsolatok, hiszen mi innen Európából nem tudjuk és nem is szeretnénk megmondani a tutit, hogy amúgy nekik mi a problémájuk, és arra mi lenne a megoldás. Mi már egy évtizede helyi partnerrel dolgozunk együtt. Én a partnerségnek a kialakításakor nem voltam ott. Akivel mi most együtt dolgozunk, az a Natural Capital Trust nevű NGO, ahol szociológusok, szociális munkások dolgoznak.

SM: De akkor emögött is külföldi segítség van, vagy ez egy teljesen helyi szervezet?

CR: Ez egy teljesen helyi szervezet. Janet Mang korának hívják a vezetőjét.

PF: Ez a közeg, ez a nyomornegyed, ez a városi milió, ez ki tud termelni magából egy olyan szakmai csapatot, szervezetet, akik ilyen távlatosan gondolkodnak és együttműködések, vagy pedig valakik kívülről segítik őket?

CR: Ők nem kiberaiak, ők Nairobiban élnek, és ott van a központja magának az NGO-nak is. Ők is szociális területen mozognak, mozogtak.

PF: De ők kenyaiak egyébként?

CR: Ők kenyaiak, igen, igen. Ők ízig-vérig kenyaiak, és alapvetően ők azok, akik nekünk hozzák a projektjavaslatokat. Ott járnak a terepen, ott élnek, ebben a kontextusban mozognak, tehát átlátják a helyi problémákat, és ennek kapcsán van velük párbeszéd, hogy mi az az irány, ami felé el kéne kezdenünk lépni. De például most mind a repatriációs programban, mind pedig a nyári komplex kutatásnál dolgoztunk együtt helyiekkel, ténylegesen kiberaiakkal. Tehát például azt a 100 kérdőívet nekünk 10 tudományos segédmunkatárs segítette lekérdezni, és abból a tíz emberből többen kiberaiak voltak, akik ismerték a terepet. És most a repatriációs programba öt kiberai terepmunkással dolgozunk. Az ő feladatuk volt az, hogy megkeressék a helyi közösséget, felvegyék velük a kapcsolatot, az ő közreműködésükkel szerveztek meg egy fókuszcsoportos beszélgetést az érintettekkel, ők keresték fel aztán az érdeklődőket, és ők folytatták le az

interjúkat is, amikor jelentkeztek az emberek ebbe a programba. És igen, velük kapcsolatosan meg azt lehet mondani, hogy ők eltérő iskolai végzettségűek.

PF: Ők honnan értenek ehhez, honnan tanulják ezt meg, hogy ezt a szükségletet meg kellene ragadni, hogy hogyan kell kapcsolatba kerülni a helyiekkel? Attól, hogy odavaló, ugyanaz a nyelvük, attól még nem biztos, hogy ez a kapcsolatteremtés könnyen megy. Tehát hogy ne egy kívülről- felülről jött ejtőernyősnek tekintsék őket, hanem hogy megnyíljanak vagy valóban közel kerüljenek ezekhez az emberekhez. Azért ez egy tudás, ezt hogy szerzik ott meg?

CR: Az a csapat, akivel most dolgozunk, ez az öt ember, belőlük jó néhány olyan, aki informális közösségi vezető, tehát például a helyi adminisztratív vezetőnek a megoldóembere, és ő mindenkit ismer.

PF: Tehát belülről, ebből a közösségből nőtt ki.

CR: Igen, igen. Kibera területe 13 úgynevezett village-re oszlik, ez egy területi adminisztrációs szint Kenyában. És mindegyik Field Officer egy-egy ilyen Village-et képvisel. És ők ott átlátják, tudják, hogy ott ki a helyi vezető, tudják, hogy ott milyen intézmények vannak, és nagyon sok embert ismernek onnan. És mivel ez a saját közegük, ezért ismerik őket, elfogadják őket, és mivel ott élnek, egyszerűen tudják, hogy ott hogyan kell az emberekkel szót érteni.

SM: Valamifajta adminisztrációs rendszer ott is működik, tehát vannak legitim vezetők?

CR: Igen, abszolút. Kibera nem úgy része az adminisztrációs rendszernek, hogy a nyomornegyed fel lett osztva, és akkor csináltak neki egy irányítási struktúrát, hanem Kibera különböző közigazgatási egységeknek a része. Ez egy nagyon nagy munka volt nyáron: kibogozni, hogy ez hogy épül fel. Azt hiszem, kettő vagy három subcounty-ra tagolódik, amin belül vannak a location-ok, amin belül a village-ek – ezekből a mozaikokból épül fel. Tehát hogyha most Budapesten belül azt mondanánk, hogy itt van egy nyomornegyed, ami átnyúlik ebbe a kerületbe, meg abba a kerületbe, meg amabba a kerületbe, amin belül itt van egy választói körzet meg itt és itt. Tehát a formális adminisztratív rendszer kiterjed rá.

PF: És hogyha ti kapcsolatba kerültök ott ilyen szakemberekkel, ami nyilván aranyat ér, mert ők tényleg közülük valók, ahogy most mondtad, azt meg lehetett tudni, hogy mi az ő motivációjuk, hogy ilyen munkába fognak, miért csinálják ezt?

CR: Nagy a munkanéveltség, tehát az emberek döntő többsége alkalmi munkából él, és nagyon sokan vannak, akiknek már van szakmai tapasztalata például az interjútatásban azért, mert időről időre jön egy segélyszervezet vagy egy kutatócsoport, akinek szüksége van helyi segítségre, és akkor ők már részt vettek ilyen projektben – ja igen, mi már interjúztunk, akkor most erre is tudok jelentkezni, mert ebben jó vagyok! Tehát alapvetően ez nekik munkalehetőség, illetve felelősséget éreznek a közösségük iránt. Akikkel beszéltem, többek is ezt elmondták. Ami nekem megdöbbentő volt, vagy mondjuk nagy különbség számomra Magyarországhoz képest, hogy én azt vártam a magyar tapasztalatok alapján, hogy a nyomornegyed az egy teljesen apatikus közeg, ahol az emberek csak úgy vannak, élnek, léteznek, aztán meghalnak. Ha ott ez lenne, akkor tényleg meghalnának, de nagyon gyorsan! De elképesztő emberi kreativitás meg energia van ott.

PF: Miből eredhet ez? Vérmérsékletből, mintakövetésből...

SM: Vagy esetleg a közösség olyan... Van olyan közösségi élet vagy közösségi megtartó erő, ami így összetartja az embereket?

CR: Hát, ez két külön kérdés. A miértje alapvetően a jóléti államnak a teljes hiánya. Tehát, hogy ott nincsen segítség kívülről, hogy nekik kell megoldani, és igen, van közösség. A szomszédok szemmel tartják egymásnak a házait, és amikor kérdeztük az embereket a kérdőívben, a döntő többségük azt mondta, hogy nyugis a kapcsolat a szomszédokkal, és kis dologban tudnak egymásnak segíteni. Nagy dologban nyilván nem tudnak, mert szegények, tehát egyszerűen nincs meg az erőforrás ahhoz, hogy a saját problémáját megoldja, hát még akkor a másét. De alapvetően a közösségnek ott van megtartó ereje, és gyakorlatilag ez is egy alternatívája a hiányzó állami

funkciónak. Szerintem nyugodtan mondhatjuk azt, hogy a szociális védőhálót itt a nyomornegyed-közösség helyettesíti valamilyen szinten.

Ráhel és az iskolások

PF: Van-e, ami kívülről láthatóan összetartja ezeket az embereket? Pl. valami vallási szokás, vagy valami olyasmi, hogy egy helyről érkeztek? Van-e valami olyan tapadóanyag, valami olyan kovász, ami összekapcsolja őket, vagy ne keressünk ilyet?

CR: Jó kérdés, lehet, hogy van, de én ezt nem tudom megmondani, ami nem a meglétét vagy annak a hiányát jelenti, hanem az én ismeretemenk a hiányát. A vallás az egy olyan dolog, hogy Kenya egy keresztény ország, de vannak muzulmánok is, de döntő többségében keresztények. De ott nem úgy keresztények, mint Európában, hogy ez már csak egy ilyen kulturális lózung, hanem ott konkrétan benne van mondjuk a program leírásban, hogy úgy kezdünk, hogy ima. És tök természetes, hogy akkor eljönnek képzésre a field-officer-ek, akik életükben most találkoztak először egymással, és megkérdezi a program vezetője, hogy ki szeretne imádkozni. És ugyanez volt fókuszcsoportos közösségi tervezős alkalmon is. És ott volt olyan muzulmán ember is, aki mondott imát. De voltunk bent a nyomornegyedben direkt vasárnap, mert akkor meggyülekezeteket kerestünk fel, és konkrétan az volt az embernek az érzése, hogy minden második épület egy gyülekezeti helyiség, és tényleg mindenhol kihallatszott a prédikáció vagy pedig a dicsőítés. Tehát a vallást akár lehet egy kapocsnak tekinteni, de ettől nem lesz valaki kiberai, mert az egész társadalom vallásos.

PF: És mennyi ebben a vallásosságban, de egyáltalán az ő hétköznapi életükben mennyi az a magatartás, amelyik arra vár, hogy valaki kívülről oldja már meg a dolgot, vagy mennyi az az egyes emberekben vagy a családokban vagy a kisközösségekben lévő motiváció, hogy neki önmagáról kell gondoskodni?

CR: Hát alapvetően én ezt az aktivitást láttam Kiberában, tehát hogy tényleg ott az emberi kreativitás, meg az, hogy oldjuk meg, mert éljünk túl, az úgy ott van. De ezzel együtt ott van az, hogy igen, ezt tudjuk csinálni, de amúgy imádkozunk és Istené a gondviselés. De ez nem feltétlen jelenti azt, hogy akkor ők ne tennék meg az ő részüket. Nyilván az adottságaikhoz, körülményekhez mérten. És például a bérleti rendszerrel – az, hogy ők bérlik ezeket a házakat – ez is az egyik nagy probléma, hogy mivel nem tulajdonos, ezért ő nem érdekelt abban, hogy bármifajta fejlesztést csináljon, mert azzal maga alatt vágja a fát, mert akkor mondhatja azt a főbérlő, hogy jaj, hogy ez már ilyen szép, jó, akkor magasabb lakbért kérek!

SM: Pár évvel ezelőtt olvastam egy cikket, ami arról szólt, vagy legalábbis én ezt hoztam el belőle, hogy egy csomó minden lenne ott is, például konkrétan a cikkben a vízvezeték említetted, ha jól emlékszem, hogy ki van épülve a vízvezeték sok helyen, de a helyi kiskirályok vagy a maffia, vagy nem tudom milyen szót lehet erre használni – neki érdeke, hogy ne ingyen jöjjön a víz a csapból, hanem ő tudja eladni a vizet, és ezért nem engedi, hogy működjön az infrastruktúra, vagy nem engedi, hogy átadódjon ez a dolog, Ez tényleg így van? És akkor ez egy ilyen viszonylag sötét kép, mert akkor amiről mi álmodozunk, hogy meg lehet oldani meg mindenféle technikai találmány, napelem, és egyszer csak megoldódik, hogy ennek igazából emberi oldala is van, hogy nem ilyen egyszerű.

PF: Érdekköröket is sért-e esetleg?

SM: Hát igen, igazából a világon mindenhol vannak az erősek és a gyengék, és az erősek nem feltétlenül azt akarják, hogy a gyengék a javakhoz hozzájussanak. Ez a szituáció mennyire domináns, vagy változott-e?

CR: A vízmaffia abszolút létező probléma. A szanitációs központnál is az van, hogy magának a központnak a tulajdonosa és üzemeltetője a helyi közösség, egy helyi CBO, ami Community Base Organization, tehát egy közösségi alapú szervezet, amit lényegében úgy kell elképzelni, hogy van a szomszédság, aki azt mondja, hogy fúj, itt irdatlan nagy mocsok van, jó, akkor itt kezdünk el szemetet szedni, és konkrétan a Jolly Land Sibio így indult. És akkor elkezdtek a hét megadott napján ők szemetet szedni. Tehát a szomszédság intézményesült úgy, hogy jó, akkor ők egy CBO. Innentől kezdve már volt kihez fordulni, már lehetett kivel együttműködni a terepen. És nagyon fontos, hogy van tulajdonosa a szanitációs központnak, mert hogyha nem lenne, akkor nem lenne, aki megvédje, és akkor tényleg fennáll a probléma, hogy jön a vízmaffia.

PF: De akkor a tulajdonos az egy közösség, tehát az egy ilyen szövetkezési tulajdon, nem tudom, hogy szövetkezet-e.

CR: És akkor ők üzemeltetik a helyet, ők működtetik, ők szedik a pénzt érte, és utána meg ők finanszírozzák abból a karbantartást.

PF: Ha valahol ilyen aktivitás létrejön, ezek számíthatnak külső támaszra, segítségre az államtól vagy valahonnan?

CR: Az államtól nem. De nemzetközi segélyszervezetek vagy akár kenyai segélyszervezetek révén alapvetően igen, de ez se feltétlenül történik.

PF: Meg az a kutya vacsorája. Szóval máról holnapra van az ilyen támogatás, tehát az nem egy stabil alap, vagy nagyon kis részben tekinthető stabil alapnak.

CR: Igen, azért kell gyakorlatilag gazdaságilag önjáróvá, vagyis fenntarthatóvá tenni. A vízmaffia meg azt csinálja, hogyha van valami infrastruktúra, ott a vízvezeték vagy egy kimeneteli pont, akkor ő ráteszi a kezét, és akkor onnantól kezdve ő kiépít onnan illegális elvezetéseket. Gyakorlatilag itt slagokat kell elképzelni vagy slagszerű csöveket, amin tovább vezetik a vizet, és akkor több helyről tudják utána árusítani. Ezzel az a baj, hogy ezek a földön mennek, bent a szemétben, a mocsokban, és mivel a földön vannak, rálépnek az emberek, átmegy rajtuk a talicska, átmegy rajtuk a motor, megsérül, beszennyeződik, és iszonyatos fertőző vizet árusítanak.

PF: És itt például érdekvédelmi küzdelmek vannak, hogy összefognak, megpróbálnak szembesülni a vámszedőkkel, megpróbálják kiszorítani őket, az igazságszolgáltatáshoz fordulnak? Benne van-e ebben a légkörben, hogy megvédjék önmagukat, sőt valamilyen módon érdekközösséget alkossanak, érdekérvényesítéshez kezdjenek?

CR: Az igazságszolgáltatás bevonását azt nem hiszem. Ebbe nem látok bele 100 százalékosan, azt tudom, hogy Jolly Landnél úgy van, hogy akkor az ott le van zárva. Tényleg úgy kell elképzelni, hogy ez szűk sikátoros, és oda van téve egy vasajtó a sikátor egyik részénél, az le van zárva egy lakattal, amit reggel jönnek, kinyitnak, tehát ott fizikai védelmet biztosítanak a helynek, és ők így próbálják megvédeni magukat.

PF: Már ezt a vízelosztó helyet. Tehát nem a városrészt zárják le.

CR: Nem, nem. Tehát magát ezt a szanitációs központot.

PF: De amikor kiderül ilyen gazemberség, akkor csak nem utcai csatában döntik ezt el?! Belelátatok-e ebbe -kérdem, mert úgy csinálunk, mintha neked mindent kellene tudni.

CR: Őszintén én ebbe nem nagyon láttam bele, de hát ez ugyanolyan aljas dolog, mint a drogkereskedés, vagy a fegyver és kibera.

PF: Ebben is otthonosan mozognak?

CR: Most már nem, közbiztonsági szempontból is nagyon-nagyon sokat javult a helyzet. Például tíz évvel ezelőtt csak fegyveres kísérettel lehetett bemenni, ma pedig fehér nőként be tudok úgy menni, hogy a szociális munkás kollégámmal együtt megyünk be ketten, és semmi bántódásom nem esik. Közbiztonsági szempontból is nagyon sokat javult, úgyhogy gondolom, hogy ennek a háttérben azért, vagy legalábbis remélem, hogy ott van, hogy akkor a drog, meg a fegyver is visszaszorulhatott. De mivel egy átláthatatlan közegről beszélünk, ott a hatóságok nem tudnak olyan szigorúan vagy hatékonyan jelen lenni, mint egy átláthatóbb utcahálózatú településrészen, vagy egy formális településrészen, ebből adódóan az, hogy most ki milyen illegális tevékenységet folytat, maximum bandaháború szintjén lehet itt igazságot szolgáltatni.

Ráhel és a közbiztonság

CR: Javult a közbiztonság, de ez alapvetően több tényezőnek az eredménye. Egyrészt mondtam, hogy az elmúlt tíz évben sok változás, infrastrukturális fejlődés valósult meg, és a feltáró utak mellett például közvilágítás is van, ahol megvalósul. Ezt úgy kell elképzelni, hogy gigantikus nagy póznákon vannak fényszórók, tehát nagyon nagy területet tudnak így lefedni, ami éjszaka segít valamilyen szinten.

PF: A biztonságérzetet esetleg erősíti?

CR: Igen, de ezzel együtt az van, hogy ha sötétedik és nő vagy, akkor nem mész ki. És pont.

PF: Te voltál többször Kenyában, nem tudom, hogy mindig Nairobiban is és Kiberában is minden alkalommal, te egy visszajáró vagy. Volt, hogy te féltél vagy megijedtél, vagy olyan helyzetbe kerültél, ami kockázatos volt abban a pillanatban?

CR: Nem. Vagyis ha volt is, nem érzékeltem, hogy kockázatos lenne.

PF: Te biztonsággal jössz-mész ott, amikor dolgozol?

CR: Igen, mert nem egyedül megyek, mert úgy el is tévednék. Pont a múltkori út alkalmával már az volt, hogy akkor arra megyünk ugye, és akkor már tudtam, hogy merre van az arra. Nem volt semmi olyan élményem alapvetően, hogy veszélybe lettem volna.

PF: Egyébként békés emberek az ott élők, tehát nincsenek bandaháborúk vagy ilyenek? Nyugodtnak tűnik a világ, kiszámíthatónak valamennyire kívülről?

CR: Igen, bár nekem nincs személyes összehasonlítási alapom, csak elmondásokból tudom meg képek alapján, hogy milyen volt tíz évvel ezelőtt. Most már az, hogy mindenkinek van fegyvere, és össze-vissza lövöldözik egymást, ez már nincs. Erről beszélgettünk is az egyik helyi kollégával, hogy akkor ezeknek mik az okai. A rendszerszabályozásban történtek változások. Volt korábban olyan, hogy akinél lát a rendőr fegyvert, akkor ott egyből tűzparancs van, vagy hogy ő lőhet figyelmeztetés nélkül. Ilyesmi viszonyok voltak. Aztán több olyan intézkedés is született, ami arra ösztönözte az embereket, hogy ne tartsanak fegyvert. És átláthatóbb lett a terület fizikailag is. Tehát nagyon sok tényező játszott közre, amit nem feltétlen tudnék pontosan visszaidézni, hogy mik voltak ezek, de hál' Istennek már sokkal nyugodtabb, legalábbis nappal.

SM: A kenyai államnak mi a viszonya ezzel a területtel? Van valamilyen fejlesztési elképzelés? Úgy gondolják, hogy ez majd beintegrálódik Nairobiba, vagy nem vesznek róla tudomást, vagy néha építenek egy utat, és akkor valamit adtak?

CR: Nagyon-nagyon ambivalens. Nagyon sokáig gyakorlatilag fehér foltként szerepelt a térképen, és az ENSZ Habitatnak – az ENSZ azon szakosított szerve, ami a lakhatással foglalkozik – Nairobiban van a központja. És nagyon méltatlan állapot volt, hogy Nairobiban burjánzanak a nyomortelepek, és hogy akkor ezzel valamit kezdeni kéne. 2003-ban elindult a Ken Sup, ami Kenyai Nyomornegyed Fejlesztési Program – ez egy hosszútávú program, ami Kenya több városára is kiterjed, vagy kiterjedt volna az eredeti tervek szerint. Az egyik beavatkozási területe pont Kibera. Úgyhogy Kiberában ma már van megvalósulás alatt, illetve van olyan projektszakasz, ami már be is fejeződött. Egy village-nek a területét felosztották zónákra, és az első zónában ledózerolták a házakat, oda új építésű házakat húztak fel, ahova az eredeti lakosok visszaköltözhetnek, ha és amennyiben ki tudták fizetni a kezdőrészletet. Rent-Own szisztéma működik, ami azt jelenti, hogy az emberek fizetik a lakbért, ami gyakorlatilag lakáshitel-törlesztés, és 25 év múlva tulajdonosokká válnak. Ez az egyik példa a fejlesztésre. Most nem mennék bele, hogy ez mennyire jó vagy nem jó. És miközben egy ilyen fejlesztés folyamatban van, ezzel egy időben elkezdődött egy nagyszabású útépités Kiberán keresztül, aminek megvalósítása érdekében ledózeroltak több ezer házat, amiben volt templomtól elkezdve iskoláig minden. Tehát nagyon ambivalens a viszony, az egyik kezével ad, a másikkal pedig elvesz. Úgyhogy nem mondanám azt, hogy egyértelműen pozitív, de hogyha egy hosszabb távlatban nézzük, azért sokat javult a viszony.

PF: Már néhány percünk van csak hátra, ha össze akarnám foglalni, hogy te, aki már többször mész oda, és nyilvánvalóan nem parancsszóra, hanem valami belső késztetésből, hogy látod, van megoldás, van kilábalás, van remény arra, hogy itt normalizált életek lesznek? Nem biztos, hogy a mi középkelet- vagy nyugat-európai normánk szerinti normális élet, hanem valamilyen normalizáltnak tekinthető. Bár lehet, hogy ők a mostanit is normálisnak tekintik. De szóval, hogy ebből a helyzetből valami jelentős kilábalásnak van esélye, hogy látod te, ha ilyen bölcselkedésre készíthetlek?

CR: Hát az én személyes szakmai véleményem az, hogy nincs, mert ahhoz, hogy a nyomornegyedek ne létezzenek, ahhoz a gyökérproblémát kéne felszámolni. Az urbanizációs válságot a globális egyenlőtlenségek hozzák létre, mivel gyakorlatilag azért vannak nyomornegyedek, mert ezeknek a helyeknek nincs meg a megfelelő gazdasági alapja, hogy ott mindenkinek munkát tudjanak biztosítani, amiből mindenki tud magának lakást, házat, hajlékot építeni. A globális egyenlőtlenségek felszámolása pedig nem egy reális célkitűzés. Úgyhogy nálam is döntő pont volt, amikor ezt felismertem, hogy jó, de nem lehet, hogy akkor ez apátiába sodorjon, hanem akkor egy kicsit finomhangolni kell a célt, és akkor segítünk annyi embernek, amennyinek lehet. Törekvések vannak, hogy az ottani életkörülményeket javítsák akár helyi állami, akár nemzetközi segélyszervezetek révén. Ezek általában csepp a tengerben, és nem rendszerszintű megoldások. Amikor beszéltem a kenyai lakhatási minisztérium nyomornegyed fejlesztésért felelős vezetőjével, ő is azt mondta, hogy a megoldás az lenne, ha olyan erős gazdasági háttér lenne, hogy az emberek el tudjanak helyezkedni, és önerőből tudjanak lakást építeni. Ennyi embernek külső forrásból, és itt most a külső alatt értem akár a helyi államot is, nem feltétlenül a donorszervezeteket, megfizethető lakást építeni egyszerűen nem lehet. Itt konkrétan milliókról, globálisan pedig egymilliárd emberről beszélünk.

PF: Most már egész Afrikára kiterjesztettük ezt a történetet.

CR: Nem, az egész fejlődő világra. Iszonyatos tömegekről van szó.

PF: Azzal kezdtük, hogy te mondtál személyes utat, de akkor csatoljuk ide a végét, hogy mi mozgat téged. Szóval, hogy te örömd leled ebben a munkában, azért az valószínűsíthető, ugye?

CR: Igen.

PF: Mi az – nem jó szó, hogy mi az öröm mértékegysége -, amit tapasztalsz, ami föl tud tölteni újra és újra. Mitől jó ezt csinálni?

CR: Ez egy jó kérdés. Igazából amikor ott vagyok a nyomornegyedben, és küldök mondjuk fotókat, akár posztolok vagy mutogatok családoknak, barátoknak, akkor mindig meg szokták kérdezni, hogy ez hogyan nem húz le, vagy hogy én nem szörnyülködök-e, vagy hogy miért nem bögve jövök ki a nyomornegyedből. És ez fura mód engem felvillanyoz, de úgy villanyoz fel, hogy motivál. Tök sok erőt meríték a terepi létből a munkámhoz, mert az igazából motivál arra, hogy mennyi ember van, akinek lehet segíteni, de jó, és akkor toljuk, csináljuk tovább! Az örömfaktor nem is feltétlenül a végeredményéből származik, mert mivel nemrég kezdtem itt, nem vittem még úgy végig projektet, hogy látom, hogy na, ennyi ember van, akinek jobb lett. Nekem már maga a részvétel, az, hogy én ott lehetek magyarként, helyi kollégákkal olyan kapcsolatban dolgozhatunk együtt, hogy számít a szavam, számíthatok rájuk, partnernek tekintenek, elvisznek, tanulhatok tőlük, és ténylegesen lehetőségem van annak a szakmai tudásnak az átadására vagy hasznosítására terepen, amire törekedtem az elmúlt években, hogy megszerezsem. Nekem már ez egy nagyon nagy öröm. Aztán remélem, hogy amikor a futó projektjeink befejeződnek, akkor pedig a jó eredmények, a siker is egy ilyen további örömforrás lesz.

PF: Köszönjük.

Végjegyzet

[1] Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leirata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább.

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett. Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Sain Mátyás végzettsége szerint tájépítész, majd a vidékfejlesztés területén dolgozott. Ma közösségi tervezési, 'részvételiségi szakértő', a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályának munkatársa.

Terek Közti Körök – A Satöbbi Összművészeti Egyesület programsorozata

2022/2

„Bármiről beszélgetünk, az emberek úgyis elkezdene kinyílni...”

A Terek Közti Körök programsorozatát a [Satöbbi Összművészeti Egyesület](#) két lelkes tagja, Deák Maja és Lang Dani hívta életre azzal a céllal, hogy jobban megismerjék, megismerhessük Budapest köztereinek működését és jellegzetességeit. Ebben a cikkben az egyesületet és az eseménysorozatot ismerhetjük meg röviden egy civilrádiós interjú^[1], valamint a megvalósítókkal készült beszélgetés^[2] alapján.

A Satöbbi Összművészeti Egyesület másfél éve alakult, tagjai főként pályakezdő fiatalok és szakmájuk elején lévő művészek. A művészetmenedzsmenttel is foglalkozó formáció tagjai rendkívül változatos szakterületeken dolgoznak, van köztük építész, zenész, drámapedagógus, pályázatíró és szabadbölcsész is. A közösségfejlesztéshez Deák Maja révén kapcsolódnak, hiszen neki személyes kötődése van a Civil Kollégium Alapítványhoz és Kunbáonyhoz.

A Terek Közti Körök legutóbbi eseménye a Mikszáth Kálmán térről (forrás: Fövényi Fanni)

A Terek Közti Körök kezdeményezés 2021 szeptemberében indult, találkozási pontokat szerettek volna létrehozni a különféle szakterületek képviselői és a köztereket használó emberek között. A szervezők szerint érdemes jobban megismernünk köztereink működését, élő szövetét, hogy lehetőségünk legyen megváltoztatni a terekhez való hozzáállásunkat és térhasználati szokásainkat. A folyamat része az identitáskeresés is, ezzel hozzájárulva ahhoz, hogy ne csak nézzük és használjuk a tereket, hanem alakítani és formálni is tudjuk azokat. Az eredeti ötlet azonban már korábban, mintegy másfél éve született. Eleinte közös témákat kerestek és az egyesület egyik tagja, Lelkes Botond vetette fel, hogy a Blaha Lujza térre rendezett misztérium játékát szeretné megvalósítani a Satöbbivel koprodukcióban. Az ötlet remek volt, és el is kezdődött a szervezés, aztán jött a covid és a tér felújítása, így a tervezett előadás elmaradt, azonban a Terek Közti Körök programsorozat koncepciója ebből nőtte ki magát.

Az eseménysorozat indulására Maja úgy emlékszik, hogy Danival ültek a Mikszáth Kálmán téren, és arról beszélgettek, hogy hogyan lehetne ebből egy hosszabb távú eseményt szervezni. Már a kezdetekkor világos volt, hogy egy kísérleti projektről van szó, amelyről még nem tudták, hogyan fog zajlani. Egy tanulási folyamatként tekintettek rá, ahol lehetőségük nyílik arra, hogy eseményről eseményre egyre több embert szólítsanak meg. Ez egy érdekes új kihívás volt, aminek során törekedtek arra, hogy ne essenek kétszer ugyanabba a hibába, minden alkalommal tudtak valamit javítani az események tapasztalatai alapján. Minden eseményen más probléma merült fel, és mindig előrébb léptek az események szervezésében.

A Terek Közti Körök legutóbbi eseménye a Mikszáth Kálmán térről (forrás: Fövényi Fanni)

A programokra nem a köztéren került sor, hanem mindig egy közel eső közösségi helyen (például az Aurorában vagy a Mixátban). Az alapkoncepció szerint a résztvevők a köztéretet egy ösztönművészeti eseménnyel dolgozzák fel történelmi, építészeti, szociológiai és más szempontok alapján. Minden eseményen más és más perspektívából közelítették meg a témát, így volt kiállítás, színház, zene és kerekasztal-beszélgetés is ezeken a találkozókön. A végére – az utolsó esemény a Mikszáth Kálmán téren volt 2022 májusában – kristályosodott ki a megvalósítás, itt tudott halmozódni az a tudás, amit az elmúlt egy év alatt összegyűjtöttek a szervezők.

Az események során kialakult egy kör, akik figyelik őket, eljönnek az eseményekre. A szervezők szórólappozással, plakátolással és a közösségi média eszközeivel próbálják megszólítani azokat az embereket, akik valamilyen formában használják (ott élnek, átmennek rajta) az adott közteret. Ehhez nagyon nagy nyitottság szükséges mind a szervezők, mind pedig a résztvevők részéről, hiszen fontos alapvetés a közös munkában, hogy mindenkinek ugyanannyit ér a szava – annak is, aki egy drága kávézóban ül, és annak is, aki ott a téren próbálja összegyűjteni a napi ételre valót, vagy éppen kutyát sétáltat ott. Sokféle élethelyzetű ember, nyelv és szokás egy helyen, akiket összeköt a közös tér használata. Érdekes kérdés tehát, hogy miként lehet egy térnek a jellegzetességét megfogni. Lehetetlen ezt egy mondatba sűríteni, sokkal többről szó, hiszen az épületek, a tér falai maradnak, de különböző történelmi időszakokban a terek megtöltése léttel nagyon sokat tud változni. Az eseménysorozat szervezői érdekesnek találják például, hogy az emberek az emlékezetükben nagyon másképp őrzik meg ezeket a tereket. Maja és Dani is úgy érzi, hogy nagyon nehéz áttörni az érdektelenség falát, általános bizalmatlanságot tapasztalnak a résztvevők részéről. Meglátásuk szerint korunk egyik nagy problémája, hogy az emberek nem mindig nyitottak, és kételkednek abban, hogy jól fogják-e érezni magukat egy ilyen eseményen. A Satóbbi Ösztönművészeti Egyesület Terek Közti Körök eseménysorozatának sikerült áttörni a közöny és a bizalmatlanság falát: a résztvevők szívesen jöttek el az eseményekre, mert tudták, hogy ott ők is fontosak, és mindenki hozzá tudja tenni saját tapasztalatait a közös beszélgetéshez. Példák és történetek összegyűjtésével és beemelésével, beépítésével még jobbá tehetőek ezek az események. A lájkok mögött még mindig emberek vannak, és a szervezők ezt szeretnék látni és láttatni is.

A Terek Közti Körök legutóbbi eseménye a Mikszáth Kálmán téren (forrás: Fövényi Fanni)

Az események után mindenki elmondhatta a véleményét és meglátásait a performansszal és a beszélgetéssel kapcsolatban. A szervezők szerint a legfontosabb, hogy rájöttek az emberek, hogy ők is hozzá tudnak tenni a térhez, van róla tapasztalatuk, és érdekes, amit mondanak. *Olyan – mondja Maja –, mintha a kerekasztal-beszélgetés után kellene még egy esemény, ahol mindenki elmondhatná, hogy ő még miről szeretne beszélgetni. Minden alkalommal más téma került a fókuszba, de igazából mindegy is a vezérfonal, mert bármiről beszélgetünk, az emberek úgyszólván elkezdnek kinyílni. És kiderül, hogy mi az, ami érdekli őket igazán.* A legutolsó esemény már a szervezők számára is katartikus élmény volt. Az események lezárásaként lehetőség nyílik a párbeszédre, a szervezők nem erőltetik a közös konklúziót, inkább engedik folyni a megélt élmény hatását.

A Terek Közti Körök idén a Budapesti Tavaszi Fesztivál részévé vált, amely igen nagy büszkeséggel tölti el a Satóbbi Összművészeti Egyesület tagjait. Szeptemberben az eddigi sikereken felbuzdulva új lendületet vesz az eseménysorozat, és Budapest belső tereivel is szeretnének foglalkozni. Az eddig felhalmozott, egyéves tapasztalatanyag nagyon fontos a szervezők számára. Úgy gondolják, hogy felelősségük tovább dolgozni, most tudják majd igazán bevonni azokat az embereket, akik az adott térhez közel vannak. Céljuk egyre több társadalmi csoporthoz eljutni, minél több érintettet megszólítani és bevonni az eseményekbe. Ezekben az alkalmakon összeforraszthat a múlt, a jelen és a jövő.

A Terek Közti Körök legutóbbi eseménye a Mikszáth Kálmán térről (forrás: Fövényi Fanni)

Mindemellett szeptember végén egy kétnapos fesztivált is terveznek, amelyen már a belső és külső közterek összekapcsolása is megjelenik. Ötleteket szeretnének gyűjteni ahhoz, hogy a Budapesten elhagyott tereket hogyan lehetne újra élettel megtölteni a helyiek segítségével. Ezen túl szeretnének foglalkozni a köztereken fellelhető problémákkal (hajléktalanság, hulladék) és azok megoldási lehetőségeivel is egy új, izgalmas – még titkos – projekt keretében.

Végjegyzetek

- 11 Civil Rádió, 117 perc (2021. november 11.). Péterfi Ferenc beszélgetőpartnere Deák Maja.
- 12 Dudok Dávid készített interjút Deák Majával és Lang Danival 2022. május 17-én.

Szerző:

Dudok Dávid - A szerző 2018-ban szerzett oklevelet az ELTE Közösségi és civil tanulmányok mesterképzésén, mindig érdeklődve figyelte a helyi közösségi kezdeményezéseket. Szülővárosában, Esztergomban immár 15 éve tagja egy kis színjátszókörnek, melyet 2020-ban egyesületté alakítottak barátaival. Jelenleg Az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika programjának harmadéves PhD-hallgatója, kutatási területe a közösségi kulturális intézmények társadalmiasított működési módja.

Mag-ház 15. születésnap

2022/2

Május 14-én, szombaton ünnepelte 25 éves születésnapját az Élettér Egyesület, 15 éves születésnapját a Mag-ház, mely otthont is adott az ünnepnek, és 5 éves születésnapját az ART-Tér Művészeti szabadiskola és közösségi tér.

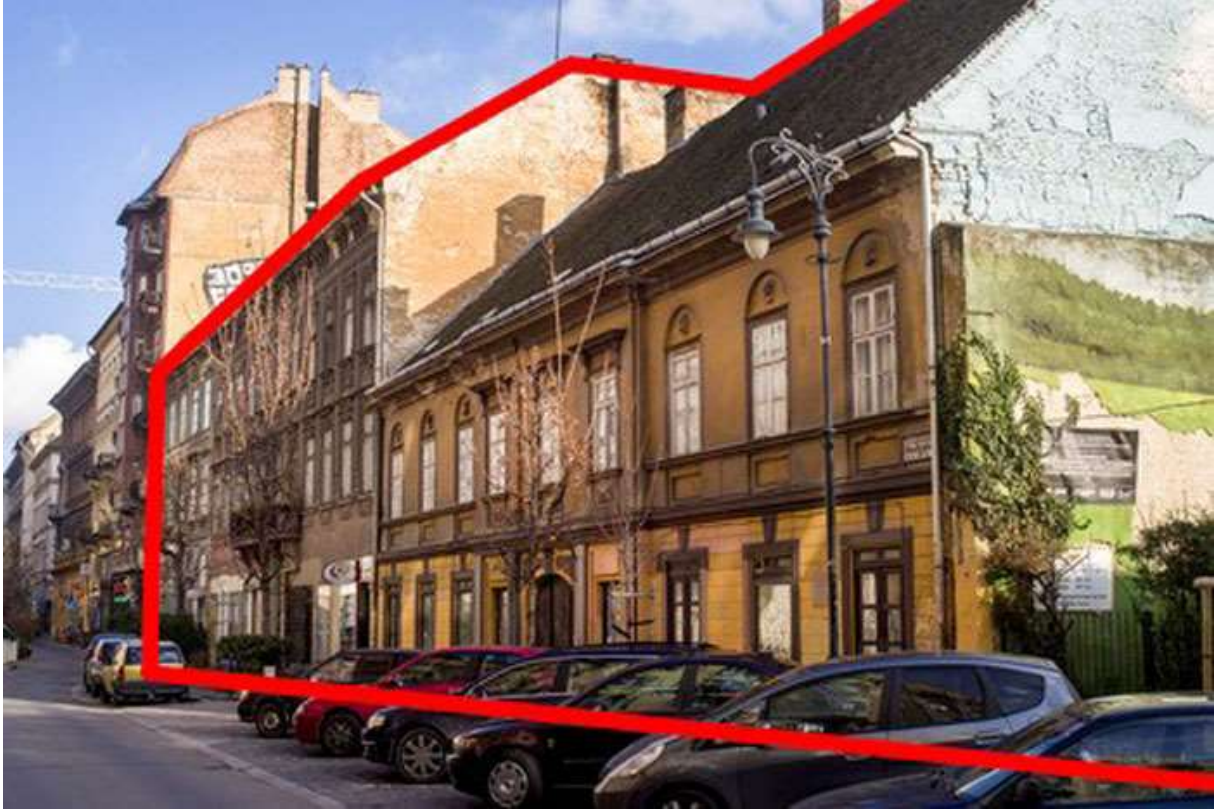
E jeles évfordulók alkalmából egy baráti hangulatra hívták az érdeklődőket, támogatókat, segítőköt, önkénteseiket díjazták és a rövid megnyitó beszédek után a baráti beszélgetéseké és a közös játéké volt a főszerep.

A születésnapon a KÖFE több tagja is részt vett és ellátogatott Monostori Éva tagtársunkhoz, aki nélkül a Mag-ház maga sem létezne és ez az ünnep sem lett volna teljes!

Képes beszámolóinkat Huszerl József helyszíni fotóiból állítottuk össze.

Négyéves az aHang

2022/2

Az aHangot mint társadalmi vállalkozást azért alapítottuk, hogy teret biztosítsunk az internet segítségével helyi és országos volumenű, a társadalmat foglalkoztató ügyek felkarolásához. Kampányszervezetként segítünk minden olyan kezdeményezést, amely az aHang értékrendjével összhangban áll.

Misszióink, hogy digitális és hagyományos kampánytechnikák segítségével széles körben hallhatóvá, megismerhetővé tegyük a társadalmi csoportok számára fontos ügyeket, és ezeket közösen sikerre vigyük.

Elsődleges eszközünk a magyarországi panaszjogból származó petíciós kezdeményezés. Egy petíciót bárki aláírhat, hogy támogasson egy javaslatot, változtatási igényt, vagy épp tiltakozzon valami ellen; a címzett lehet bármely állami vagy önkormányzati intézmény, vagy épp egy vállalkozás is.

Az indulásunk óta eltelt négy évben több mint félmillió állandó tagunk lett – ők azok, akik rendszeresen kapnak tőlünk hírlevelet, értesítést különféle kampányokról. A változásokat együtt érjük el, és 2021-re különösen büszkék vagyunk a munkánk és a részvételiség szempontjából is.

A tavalyi év legnagyobb aHangos projektje kétségtől az első országos előválasztás technikai szervezése volt, amivel 850 ezer embert mozgósítottunk. Ezt óriási sikerként könyveltük el, viszont ezen kívül sem tétlenkedtünk.

A SzabadaHang oldalunkon fennállása óta már több mint ezer ügyet kezdeményeztek magányszemélyek és csoportok; országos és helyi ügyekben segítettünk áttörést elérni vagy épp győzni. Ezekből közlünk az alábbiakban rövid válogatást.

Nem fúr a MOL az Őrségben!

Őrségi látkép (Fotó: aHang)

A MOL az Őrségben fúrt volna szénhidrogénkutató tönkretéve a táj szépségét, csendjét, természetközelségét és jó eséllyel nemcsak az ott lakók, hanem az ott élő állatok, fák egészségét. A MOL viszont meghátrált, visszavonulót fúj! Megírták a Vas Megyei Kormányhivatalnak, hogy nem kívánják a mélyfúrásokat megvalósítani, ezért kérik az engedélyeztetési eljárás teljes megszüntetését.

De ez nem csak a mi munkánk volt: ritka szép civil összefogás valósult meg hála az aláíróknak, a helyi lakosokból alakult Őrségvédők Civil Társaság, a Greenpeace Magyarország és a Magyar Természetvédők Szövetsége – Föld Barátai Magyarország kitaró szakmai munkájának, valamint a hozzájuk csatlakozó 111 civil szervezetnek! Révbe ért az összefogás: nem lesz fúrás Őriszentpéter határában, a lakott területtől mindössze 400 méterre!

Zamárdi győzött!

Három cég gigantikus, 9 szintes házakból álló lakóparkot és hotelt építtetett volna egy Natura 2000-es terület közvetlen szomszédságába, a jelenleg kedves, bájos, kertvárosias-falusias kisvárosba – ezt akadályoztuk meg!

Több mint 800 lakás és hotelszoba jött volna létre – ez még egyszer annyi embert jelent, mint Zamárdi jelenlegi lakossága.

A zamárdiak ezt nem akarták, ezért petíciójukkal az önkormányzathoz fordultak. Azt kérték, hogy az önkormányzat utasítsa el a terület beépítéséhez szükséges átminősítést – és a teljes építkezést.

Az általános tiltakozás elérte célját! Zamárdi képviselő-testülete elutasította a terület átminősítését nagyvárosias lakóterületté, és leállította az eljárást!

6 forint kedvezmény!

Évek óta iszonyú problémát okoz fogvatartottaknak és családjuknak a bv. telefonálás magas percdíja. A drága telefonálás miatt a gyerekek nem tudnak beszélni a börtönben ülő édesanyjukkal vagy édesapjukkal. Pedig ők nem követtek el semmit. Nekik is szükségük van a szüleikre, akik egy

idő után visszatérnek hozzájuk. Az anyák, feleségek megtörnek, a kapcsolatok tönkremennek, mert nem tudnak egymással beszélni.

Megfizethető telefonálás a börtönökben (Fotó: aHang)

Sikerült hangot adnunk annak, hogy a fogvatartottak telefonálása elfogadhatatlanul drága, és hogy ez mekkora problémát okoz a fogvatartottaknak, családtagjaiknak, és mennyire hátráltatja a szabadulás utáni sikeres reintegrációt. Ám nemcsak hangsúlyoztuk ezeknek az aggályosságát, hanem sikerült elérnünk azt is, hogy a fogvatartottak 6 forinttal olcsóbban, a korábbi 75 forintos percdíj helyett 69 forintos percdíjjal hívhassák a szeretteiket.

Nem lesz betonozás a szálkai strand parti szakaszán!

Szálka nyert! A Tolna megyei falu életét egy nem várt esemény bolygatta fel: a festői szépségű tó partjának a védelmét betonnal és terméskővel akarta megoldani az önkormányzat. Áprilisban helyiek indítottak petíciót azért, hogy az általuk és a turisták által is kedvelt strand megőrizze szépségét, természetközelségét.

A Szálkai-tó (Fotó: aHang)

A petíció eredményeképp a helyiek és a természetbarátok által támogatott alternatív megoldás fog létrejönni! A nyár folyamán a helyi önkormányzat és a megbízott tervező cég benyújtották a civilek kérései szerint módosított tervdokumentációt az engedélyező hatósághoz – és ez a terv már a vízjogi létesítési engedélyt is megkapta. Tehát 750 köbméter beton és kő helyett akác cölöpsor fogja szolgálni a partvédelmet, és stégek, lépcsős bejárók, valamint 15 méteres fövényes bejáró fogja várni a strandolókat!

Megmenekültek a bérlakások!

Nem kérdés, hogy a rendszerváltás után a műemlék épületekben lakók hátrányt szenvedtek: nem vásárolhatták meg kedvező áron a (tanácsi) lakásaikat. Csakhogy a tavasszal betervezett bérlakásokról szóló törvény nem erről szólt: még azok is megvásárolhatták volna a friss bérlakásukat szinte aprópénzért, akiket semmilyen kár nem ért korábban.

A törvény több módosításon is átesett – de ez sem segített rajta. Végül előző héten az Alkotmánybíróság kaszáta el: alaptörvény-ellenesnek találta a lakástörvény azon rendelkezéseit, amelyek vételi jogot biztosítanak azoknak is, akik 25 évnél nem régebben bérelnék műemléképületben lévő állami vagy önkormányzati lakást.

Dunakanyar tájegység védett természeti területté nyilvánítása

Azt kértük, hogy nyilvánítsák országos védett természeti területté a Dunakanyar tájegység pilismaróti szakaszát. Pilismarót a rendezett földekkel, a Pilismaróti Nagy-öböl – Megyei Értéktárban bejegyzett – vízfelületével, a mellette lévő akácos erdővel, valamint az őshonos fákkal beültetett Duna-parttal szerves részét képezi a Dunakanyar kultúrtájnak.

A legnagyobb sikerünk, hogy a helyi jelentőségű védett természeti területté való nyilvánítás folyamata elkezdődött. Pilismarót képviselő-testülete 2021. július 8-án egyhangúlag elfogadott egy határozatot, melyben változtatási tilalmat rendelt el a területre 3 évre!

Újranyitott a mosonmagyaróvári szüléset

A mosonmagyaróvári Karolina Kórház Szülészeti és Nőgyógyászati Osztályának a megnövekedett COVID ellátás miatt fellépő aneszteziológus szakorvosi hiány miatt kényszerült ideiglenes bezárásra és átirányításra a győri Petz Aladár Megyei Oktatókórházba.

Karolina Kórház, Mosonmagyaróvár (Fotó: aHang)

Boldogan és büszkén jelentjük, hogy a helyzetet közös erővel megváltoztattuk!

A petíció kézbesítése után felgyorsultak az események: az önkormányzat képviselő-testülete 72 millió forintot szavazott meg a kórháznak, hogy a nem működő osztályokon újraindulhasson a munka, rövidesen pedig meg is nyitott a szüléset.

Meghosszabbították a kilakoltatási moratóriumot

Emberek tízezrei lélegezhetnek fel: a kormány végül eleget tett a követeléseinknek, és meghosszabbította a kilakoltatási moratóriumot!

Május 4-ét sokan rettegve várták: a kilakoltatási moratórium végével a járvány alatt bevételi forrásaiktól elesettek, a legkiszolgáltatottabb embertársaink veszítették volna el otthonukat. Családok ezrei szakadtak volna szét, embertársaink tízezrei kerültek volna utcára vagy a végtelenül zsúfolt hajléktalanellátó intézményekbe országsherte. Ezt sikerült megakadályoznunk!

A Város Mindenkié kampánya a kilakoltatás ellen (Fotó: aHang)

Korábban ezek az érvek nem hatották meg az Országgyűlés Igazságügyi Bizottságának kormánypárti többségét: 2021. március 23-án elutasították a kilakoltatási moratórium meghosszabbítására vonatkozó törvényjavaslatot.

Ezért A Város Mindenkié csoport levélküldő kampányához csatlakozva több mint 7000 ember emlékeztette alapvető kötelességeire döntéshozóinkat, és elárasztották a Miniszterelnökséget vezető Gulyás Gergely és az Emberi Erőforrások Minisztériuma élén álló Kásler Miklós postafiókját!

A pedagógusok is, mi is fellélegezhetünk

A tanárok, óvodai és bölcsődei dolgozók elsőbbséget kaptak az oltási sorban, ha jelentkeznek a vakcináért! Kormányközeli és független szervezetek egyaránt kiálltak amellett, hogy a pedagógusoknak elsőbbséget kell élvezniük az oltásban itthon – ahogy számos más EU-s országban is.

Az aHang oldalán pedig több mint 14 ezren írták alá a petíciót a tanárok, óvodai és bölcsődei dolgozók elsőbbségi oltásáért!

A kormány belátta, hogy nagyon rosszul jönnének ki abból, ha nem teljesítik ezt a széles körben támogatott kérést. Nem áldozhatnak fel még több tanárt, óvodapedagógust, bölcsődei dolgozót, nem húzhatják a végtelenségig az oltásukat, nem törölhetik fel a padlót a vírussal szemben most még védtelen, irgalmatlan terheket viselő pedagógusokkal.

Fontos változás a Saroktelek ügyében

A XI. kerületi önkormányzat a korábbi ciklusok téves koncepcióját vitte volna tovább: az Ulászló-Zsombolyai-Kököröcsin-Vincellér utca sarkán lévő 3200 négyzetméteres, ősfás, nagy platánokkal teli kertet szeretne eladni lakópark építésére. Ez ellen tiltakoztunk!

A fák és a madarak világnapjára időzítve a XI. kerületi önkormányzat a civilek nyomására érvénytelenítette az Ulászló utcai saroktelekre és a Badacsony utcai telkekre kiírt pályázatot.

Ezzel egy fontos lépéssel mozdult előrébb az ügy, hiszen a Saroktelek megmenekült, sikert ért a petíciónk!

Gátat szabtunk a rombolásnak

Műemlékek és természeti kincsek már-már tömegével kerültek veszélybe az elmúlt néhány évben – mi pedig mindannyiszor ott voltunk. Most pedig sikert értünk! A VII. kerület egy része világörökségi terület. Ehhez képest a Király és a Kazinczy utcában műemlékeket és kiemelt kulturális jelentőségű épületeket bontanának le, beépítenének egy parkot és játszóteret. Ennek szabtuk gátat!

Az ÓVÁS Egyesület reagált a rémisztő hírekre, elindították petíciójukat. Részben ennek a fellépésnek is köszönhetően a kulturális örökség védelméért felelős Miniszterelnökséget vezető miniszter intézkedett!

Elrendelték a Kazinczy utca 55. (volt Wichmann kocsmá) esetében a műemléki védeltségi eljárás megindítását, amelynek eredményeképp ideiglenes védelembe vették az épületet!

Műemlék lesz a néhai Wichmann kocsmá (Fotó: aHang)

Nagyot mentek az ajkai civilek!

Közlekedési lámpát telepítettek Ajka-Bakonygyepesre! A 8-as főút és a 8041-es út kereszteződése közismerten veszélyes, gyakoriak voltak a balesetek itt. Ezt a helyiek is jól tudták, petíciót indítottak annak érdekében, hogy csökkentsék a balesetek számát.

A petícióindító Bolla Hajnalka egyeztetések sora után megkönnyebbülten mondta el: ígéretet kaptak, hogy már 2021. nyár közepére elkészül az okoslámpás forgalomirányítás – és ez meg is valósult, napi mintegy 12.000 jármű biztonságos áthaladását segíti az új rendszer.

Szerző:

Madarász Csaba, innovátor, az aHang egyik alapítója

Diszkurzív vezetés és társadalmi legitimáció - recenzió

2022/2

Donatella della Porta 2020-ban publikált művében társadalmi mozgalmak megtartó erejét vizsgálja a demokratikus intézményekben. Kutatásait foglalja össze a kötetben, mely a politikai és gazdasági válság időszakában megragadható széleskörű egyeztetési és döntési alternatívákra, különös tekintettel a képviseleti demokrácia mellett egyre nagyobb hangsúllyal megjelenő, tömeges részvételre és aktivitásra építő deliberatív gyakorlatokra fókuszálnak.

Donatella della Porta: *How Social Movements Can Save Democracy – Democratic Innovations from Below*. Polity Press, Cambridge. 2020. (p. 205)

A civil társadalom az állam hatalmával szembeni ellensúlyozó funkciója a kortárs társadalomtudományos diskurzus fontos vizsgálati terepe. Az elmúlt évtizedekben a globális recesszióval megingó demokrácia stabilizációs kísérletei mögött újabb empirikus eredmények igazolják az alulról szerveződő mozgalmak szerepét. Donatella della Porta 2020-ban publikált művében társadalmi mozgalmak megtartó erejét vizsgálja a demokratikus intézményekben. A szerző irányítása alatt folyó kutatásnak a firenzei Scuola Normale Superiore Centre of Social Movement Studies (Cosmos) adott helyet. A kutatások a politikai és gazdasági válság időszakában megragadható széleskörű egyeztetési és döntési alternatívákra, különös tekintettel a képviseleti demokrácia mellett egyre nagyobb hangsúllyal megjelenő, tömeges részvételre és aktivitásra építő deliberatív gyakorlatokra fókuszálnak. A Cosmos társadalmi mozgalmak összehasonlító elemzése során európai államokban (Izland, Olaszország, Spanyolország / Katalónia, Skócia) végzett terepmunka eredményei mellett másodlagos elemzésekre is támaszkodik (Írország és Bolívia). Az alkalmazott összehasonlító történeti elemzés módszer célja az ismert tények új

értelmezési keretek közé helyezése, melyek interjúkkal egészülnek ki. Della Porta az innovatív alkotmányozó folyamatokat, az alulról kezdeményezett népszavazásokat, valamint a társadalmi mozgalmak és pártok kapcsolatait önálló fejezetekben tárgyalja.

A szerző a *Democratic Innovations and Social Movements* című fejezetben a recesszió demokratikus kihívásainak elméleti megközelítéseit szintetizálja. Hangsúlyozza, hogy az intézményi bizalom válságával egyidejűleg a politikai közösség újrateremtéséért való kölcsönös küzdelem és a feszültségeket átmenetileg oldó újszerű cselekvések mellett csak a döntési mechanizmusokban is teret nyerő fokozott állampolgári részvétel nyújthat hosszú távú demokratikus megoldást a válságproblémákra. A társadalmi mozgalmak innovatív tulajdonságaiban a szakértelem és új tudásformák létrehozását, valamint ezek széleskörű terjesztésének és az erőforrásokban gazdag decentralizált hálózatok kiépítésének képességét kiemelve a demokrácia intézményrendszerébe vezető, a kollektív cselekvés számára is nyitott „csatornákat” vizsgálja. A stabil, inkluzív szemléletű demokráciák fontos tulajdonságainak ismérveként kiindulási pont, hogy a politikai hatalmi-döntéshozói szintek alatt képződő javaslatok és a cselekvési alternatívák nyitott, párbeszéd-központú attitűdjének folyamatos beépülése a normarendszerbe egyetlen eszközként kínálkozik a demokratikus értékek megújulásához.

A modern demokráciák már a XX. század végére válság-hatásokat tapasztalhattak. A globalizációs és transznacionális folyamatokat támogató, de szűkebb rétegeknek kedvező neoliberális felfogás mögött a jóléti államok gyengeségei is megmutatkoztak. A könyvben arra kaphatunk választ, hogy milyen intézményi adottságok, feltételek szükségesek a plurális értékek befogadásához és integrációjához a demokratikus rendszereken belül, és kinek a felelőssége a demokrácia védelme, megújítása. A neoliberális válság idején az alárendeltség / alárendelődés valamely aspektusa nem csak a politika nemzetközi terében, hanem a társadalmi szférán belül is egyre több, életminősége beszűkülését tapasztaló csoportot érintett. A piaci és politikai kiszolgáltatottságban a baloldali politikai ágensek is jobbra „tolódtak”, míg a jobboldalon a szélsőségek felerősödtek, vagy populista attitűdöt vettek fel. A hatalmi destabilizáció időbeli dimenziója a társadalom ellenvéleményének szélesedő artikulálódása, a mélyebb rétegekben is detektálható, valamint a számosságukban növekvő konkrét cselekvések mentén vizsgálható. Összességében a politikai és a társadalmi térben a döntéshozatal „helye” és minősége kerül a problématerképre, a döntési-részvételi alternatívák szükségességében e kettő – egymástól jól elkülönülő – szféra érintkezési pontjainak meghatározására irányul a figyelem.

A szerző a második, *Crowd-Sourced Constitutionalism: Social Movements in the Constitutional Process* című fejezetben az alkotmányozó folyamatok stabilizációs hatását vizsgálja. A „politikai csatorna” fogalmával közelít Izland és Írország részvételi-tanácskozási gyakorlataihoz. A vizsgálatot a politikai hatalom gyakorlására, legitimitációjára irányuló fogalmi definíciók és az alkotmányok történelmi fejlődését felidéző szakirodalmi áttekintés előzi meg. A szerző megállapítja, hogy a jogrendiség az állam és a polgárai közötti „szerződés”, mint a kiegyensúlyozott működés kereteit biztosító dokumentum felülvizsgálatának szükségessége éppen a globalizálódott gazdasági és politikai válságok és a transznacionális együttműködések okán válik egyre inkább gyakorlattá. A „dinamikus” alkotmányok képesek gyorsan reflektálni a kihívásokra. (p. 26) Ellentmond a hosszabb időtávot igénylő egyeztetési-tárgyalási folyamatok realitásának, hogy az államok közötti szövetségek, egységes területpolitikai-gazdasági elvek mentén formálódó nemzetközi szabályok is befolyásolhatnak egy-egy alkotmányba foglalt tételt. A közös normarendszer társadalmi és politikai „biztonsága” az igazságszolgáltatás kezében összpontosul, de éppen ezért az alkotmány által konstruált társadalmi egység – különösen a krízisek időszakában – kollektív szimbolikus jelentést is nyer. Della Porta a demokratikus intézményekre vonatkozóan megkülönbözteti a jogi-, valamint az etikai értékekre és identitásra irányuló politikai alkotmányosság fogalmait. A társadalmi csoportok vonatkozásában ezek az elsődlegesen nemzeti-kohéziós értékek a „bizonytalan” időkben megosztóvá is válhatnak.

A közelmúltban több európai ország, így Írország, Izland, Hollandia, Románia és az Egyesült Királyság is tett lépéseket kollaboratív egyeztetésekre. Az új alkotmányozási folyamatok a jurisztokrácia lebontásával fordulnak a közvetlen demokrácia értékei felé, és megállapítást nyer, hogy az alkotmány legitimálása a polgárok szintjén is egyre nagyobb igényként jelenik meg. (p. 28.) A stabilizáció fontos ismérve a kompromisszumkészség, ami polgári alkotmányosság fogalmával a tömegpolitika szintjére emeli az alkotmányozást, és mint társadalmi szerződés kollektív normaként definiálja azt. A szerző elsőként Izland példájával szemlélteti a deliberatív folyamat előzményeit és megvalósulását. (pp. 32-46.) A 2008-as pénzügyi összeomlást követően 2009-2012 között több, mint 22500 állampolgár közvetlen szerepvállalásával, a demokratikus rendet biztosító facilitátorok közreműködésével és teljeskörű nyilvánosság kíséretében készült el az ország új alkotmánya, bár annak parlamenti elfogadására végül a transzformációs eljárások miatt nem került sor. (p. 45.) Ennek ellenére az új, átjárhatóságot és részvételi folyamatokat biztosító eljárás innovatív szemlélete a politikában és az állampolgárok attitűdjében is jelentős változásokat eredményezett, melyet della Porta társadalmi, politikai és kulturális „átalakulási folyamatként” definiál. (p. 52.) Eredményét tekintve hatékonyabb volt Írország, ahol az állampolgárok 2/3-os többsége mellett politikusok és szakértői csoportok is részt vettek az alkotmányozásban. A közvetlen politikai szerepvállalás kollaboratív gyakorlata a kölcsönös bizalom növekedésével a felek kompromisszumkészségét is növeli. A kooperatív gyakorlatok jellemzően alulról kezdeményezett vagy nyomásgyakorlással elért eredményként jelennek meg, de kivétel nélkül magukban hordozzák hatékonyságot növelő inkluzív értékeket, „magas diszkurzív minőséget” és az emancipatív tartalmakat.

Az állampolgárok közvetlen politikai szerepvállalásának vizsgálatát a *Referendums from Below: Direct Democracy and Social Movements* című fejezetben folytatja della Porta. Az alulról kezdeményezett népszavazások gyakorlatain keresztül a legfontosabb közvetlen részvételt biztosító eszköz a népszavazás intézménye, mely a válság időszakában nagy hangsúlyt kapott számos országban. A referendum szolgálhatja a választói jogon felüli felelősség kiterjesztését, vagy a döntés áthárítását is, ezért megosztottságot vagy legitimáló kohéziót is teremthet, de segítheti a pártok számára „kényelmetlen” politikai napirendek megkerülését is. (p. 63.) A referendum – az alkotmányban foglalt szabályok függvényében államonként eltérően – mind a kormányzó elit, mind a társadalmi mozgalmak számára lehetőséget kínál érdekeik érvényesítésére. Della Porta a népszavazások során megnyilvánuló politikai aktivizmus cselekvési tereire fókuszál, különös tekintettel a mozgalmak kampánytevékenységeire. A demokratikus értékek mentén szervezett konkrét, radikális fordulatokat is felmutató cselekvési folyamatokra Olaszország, Skócia és Katalónia gyakorlatain keresztül kapunk rálátást. A szerző a közvetlen demokrácia „sajátos típusaként” értelmezi a népszavazást, mely a liberális demokráciákban az állampolgárok közvetlen politikai szerepét a számukra különösen fontos döntésekben emeli ki. A szakirodalmi áttekintés rámutat arra, hogy az alulról kezdeményezett népszavazások dinamikusabbak a választási kampányoknál, nagyobb intenzitással zajlanak az információs folyamatok és a kapcsolódó események vitái, nyilvánossága is széles platformokat ölel fel. Az olaszországi ivóvíz-privatizáció felszámolására irányuló társadalmi mozgalom sikeres kohéziós stratégiájának elemzéséből a közös értékre épülő kollektív cselekvés modelljét és gyakorlatát ismerhetjük meg. (pp. 61-84.) A példa a közösség-szervezés minden elemét, a szervezeti struktúrát, az érzelmek, a taktikai elemek, a demonstratív-, kommunikációs-, tanulási- és részvételi terek valamint a hálózatok szerepét (mint a társadalmi tőke kiterjesztésének eredményességét) is szemlélteti. Az ivóvíz-védő mozgalom reprezentálja azt is, hogy a közös érték mellett eredményesebb és hatékonyabb küzdeni, mint valami ellen. A kampányban erős kollektív érzelmi töltetet adott az ügy „átkeretezése”: a víz mint az élet attribútuma helyeződött szembe a neoliberális politikával. (p. 77.)

A népszavazási példák sorát a társadalmi igazságosság után a nemzeti identitás és szuverenitás jegyében zajló skót és katalán „függetlenségi” referendumok összehasonlító elemzésével bővíti szerző. (pp. 84-92.) Az autonómiai kérdésekre irányuló gyakorlatok más megközelítésbe helyezik az alkotmányos alapokon nyugvó referendumok nyújtotta döntési szituációkat, melyek a

„nemzetet” katalizáló radikális cselekmények nyomán a politikusok és az állam túlzott hatalmára, befolyásolási képességére és a demokratikus intézmények hibás működésére is rámutatnak. A nemzeti-függetlenségi gyakorlatokban a politikai tanulási folyamat mellett a stratégiai lépések fontossága is megmutatkozik.

A negyedik, *Movement Parties in the Great Recession* című részben az alulról kezdeményezett politikai térfoglalás folyamatai válnak láthatóvá. A recesszió során a hagyományos baloldali értékeket képviselő pártok elmozdulása teremt hiányt és ezzel mozgásteret a tömegbázison nyugvó megszorításellenes társadalmi mozgalmak képviselőihez. A „képviselő nélküliek” mozgalmi újabb erőforrásokat nyújthatnak a politikai szereplőknek, ami új pártok létrejöttével a pártrendszer átalakulását eredményezi. A neoliberális válság segíti a társadalmi igazságosság értékei mentén egyre szélesebb társadalmi rétegeket felölelő mozgalmak térnyerését és az aktivisták képviselte választási sikereit. A szerző a bolíviai MAS és a spanyol PODEMOS összehasonlító elemzésével szemlélteti a civil társadalom gyenge önszerveződő képességén nyugvó új politikai erők fejlődését. (pp. 105-126.) A kollektív sérelmek és az elégedetlenség által szerveződő tiltakozások a regnáló hatalom politikai hanyatlással párhuzamosan fejlődtek, de a szerző rámutat arra is, hogy az intézményesülés gyengíti az aktivizáló erőt.

Della Porta az ötödik, *Progressive Movements and Democratic Innovations: Some Conclusions* című részben a progresszív mozgalmak és a demokratikus újítások közötti összefüggések szintetizálására vállalkozik. A civil mozgalmak és a társadalmi rétegek tömegeinek hatalmi súlyát történelmi dimenziókban is felvázolja, etikai, erkölcsi és demokratikus egyensúlyteremtő képességüket hangsúlyozza. Della Porta felhívja figyelmet arra, hogy a válságok időszakában felerősödő kollektív társadalmi szerepvállalás közvetlen hatást gyakorol a demokratikus értékek megőrzésére. „A társadalmi mozgalmak biztosítják a kísérletezés és a társadalmi tanulás állandó folyamatát, a tiltakozási ciklusok pedig állandóan megújuló demokratikus normákat és gyakorlatokat hoznak létre” (p. 143. – saját fordítás) A részvétel a demokrácia minőségi kritériumát növeli, a diszkurzív folyamatok a képviselő ellensúlyozásához elengedhetetlen feltételként jelennek meg. A felülről irányított folyamatokkal szemben az alulról kezdeményezett részvételi metódusok megakadályozzák az elit érdekeinek érvényesülését, mely a normatív polgári értékeket és közéletet erősítik (pl. szerepvállalás, részvétel, tájékozottság, nyilvánosság, információáramlás és vélemény-nyilvánítás). Az eredményes kollektív cselekvések dinamizálják a látens erőforrásokat is, a személyes elköteleződést alakítják mozgósító erővé. Fontos konklúzió, hogy a megszorítások ellen irányuló fellépések sokkal innovatívabbak, mint a „békeidőkben” szerveződő polgári mozgalmak, ugyanakkor a hatalom kooperatív viszonyulása a polgárokhöz kiegyensúlyozottabb politikát teremt. Az összefoglalóban a működése során deliberatív eszközöket alkalmazó vezetési gyakorlatokra is példákat állít fel a szerző: így a New England-i városok közkiadásairól szóló nyilvános közgyűlések, vagy az Ír népszavazásoknak ötletet adó Oregon állami kezdeményezéseit megelőző tanácskozásokon való sorsolásos részvétel kerül röviden bemutatásra. (pp. 149-151.)

Az innovatív beavatkozások lehetősége a politikai és a társadalmi tér kölcsönhatásában növekedik. Ugyanakkor önmagában a politikai, társadalmi és szakértői álláspontok „ütközései” még nem tekinthetők kiegyensúlyozott, problémamentes átalakulásnak, csak a „felek” közötti deliberatív (egyeztetési-tárgyalási) folyamatokban alakulhat ki konszenzus. A tekintélyelvű politikai gyakorlatok megosztó attitűdjükkel mellőzik a diszkurzív stratégiákat, vagy az uralkodó ideológiát megerősítő konzultatív referendumokkal manipulálnak. A központosított döntéshozatali mechanizmussal sérül az elszámoltathatóság és az igazságszolgáltatás. Az elitista metódusok a polgárok tudását, képességét elnyomva a technokrata megoldásokat részesítik előnyben. Mindezek a kohéziós értékek erodálása mellett a bizalom csökkenését és a növekvő ellenállás esélyét fokozzák. Donatella della Porta a 2008-as nagy recesszió nyomában vizsgálja a politikai legitimitást. A közelmúlt politikai-társadalmi folyamatainak keresztül a demokrácia fogalmi és történelmi dimenziói-, a képviselő és a döntési jog-, az alkotmányosság-, a bevonás-, az alulról kezdeményezett egyeztetések szerepe-funkciója-, a társadalmi térben hangsúlyos problémák érintettek vagy szimpatizánsok általi „kihangosítása”, és az idővel közvetlen politikai

szerepvállalással fejlődő mozgalmi tevékenységek összefüggéseire mutat rá. A hatalom delegálása és a többségi döntéshozatal formái között kialakult feszültséget hangsúlyozva a részvételi folyamatok, az inkluzív attitűd, a diszkurzív terek, a közjó és a bizalom fogalma, az identitás, valamint az állampolgárok tudatosságának fejlesztése kerül a vizsgálódások homlokterébe. Kitűnik, hogy korunk politikai és gazdasági kihívásaira a részvételi és deliberatív eszközökkel lehet olyan válaszokat kínálni, melyek a polgárok felelősségének növelése mellett az állam „túlterheltségét”, közvetlen felelősségét csökkenthetik. Della Porta összekapcsolja egymással a társadalmi mozgástanulmányokat és a népképviselői elméleteket, melyek a részvételi és tanácskozási gyakorlatokat felvonultató demokratikus innovációk együttes elemzéshez adnak támpontokat, s e kontextusba helyezi a progresszív társadalmi mozgalmak által támogatott kezdeményezéseket.

Az alulról szerveződő, tömeges részvételre, aktivitásra építő – intézményesült tevékenységekkel nem, vagy csak korlátozottan rendelkező – mozgalmak a történelem során a regnáló hatalom intézkedéseivel, a társadalom meghatározott rétegét hátrányosan érintő, ám politikailag legitim döntések ellenében olyan közegben szerveződtek, ahol az alkotmányos igazságszolgáltatás intézményei gyengék. Megkülönböztethetők politikai és társadalmi célú megmozdulások, mint az uralkodó politikai folyamatokkal/döntésekkel szembeni általános tiltakozások, vagy a valamely sérelmet szenvedő társadalmi réteg, csoport helyzetének javítása érdekében vállalt cselekvés kollektív stratégiáit. A közösségi mozgalmak egyik legfőbb erénye, hogy pragmatikusak, probléma-központúak, ezért nem a tüneti megoldásokra, hanem a gyökeres változásokra fókuszálnak. (p. 12.) A hangsúly a gyakorlaton, a tapasztalati tudáson és az érzelmi – közvetlen érintettség viszonyuláson van. Nehéz tehát a kollektív cselekvést elméleti megközelítésben vizsgálni, mivel a változók száma gyakorlatilag meghatározhatatlan, és az adott folyamaton belül is állandóan módosul (erőforrások, eszközök, külső tényezők stb.). Bár a kötet nem foglalkozik a hatalommal szembeni kollektív fellépések gyakorlatából fejlődött, és már a XX. század második felében sok országban intézményesült közösségszervezés szakmai-módszertanáival, nem feledkezhetünk meg arról, hogy a társadalmi mozgalmak empirikus jellegét már a közösségszervezés teoretikusai hangsúlyozták. A kollektív fellépések vizsgálatakor nem kerülhető meg a közösségszervezés elmélete, mely elsőik között Saul Alinsky nevéhez köthető. Alinsky az egyéni boldogulást a közösség boldogulásának függvényébe állítja, és a középhéreg – mint akiknek lehetősége van a kölcsönös szolidaritás kiépítésére – felelősségét emeli ki a társadalmi igazságosság / jólét cselekvési potenciáltjaként. Az érintettek együttműködése során a hatalom fogalmának kiterjesztése, a kompromisszumkészség, a kommunikációs képesség és a nyilvánosság olyan eszköztárak, melyek az elittel szembenálló társadalmi szereplők mozgásterét (és hatalmát) növelik. (Alinsky:1998) Ezen felül Alinsky a kollektív cselekvés mint tanulási tér jelentőségét hangsúlyozza: „[t]anulási folyamat nélkül egy új szervezet pusztán az egyik hatalmi csoport felváltása a másikkal.” (Alinsky 2016) Marshall Ganz szociológus, az alulról szerveződő mozgalmak aktivistája és teoretikusa szerint „[a] közösségszervezés egy része gyakorlat, ezért kizárólag a cselekvéssel szerzett tapasztalat útján tanulható meg. (...) A közösségszervezésnek természetesen van elméleti oldala is, de más tudományágaktól eltérően itt nem az elmélet elsajátításával kezdjük a munkát, hogy aztán azt a gyakorlatban alkalmazzuk. Az elmélet nem más, mint a valóság leegyszerűsítése bizonyos célok, például egy valószínűsíthető eredmény megjósolása érdekében.” (Ganz 2016: 27)

A hatalmi-döntési folyamatokban való társadalmi részvétel elemzése nem szorítkozhat tisztán politológiai és történelmi dimenziókra, a problémakör interdiszciplináris jellege a szociológiai, szociálpszichológiai, antropológiai és kulturális kontextusokban teljesebbé válik. A mozgalmak szervezettségére irányuló közösségszervezés módszertanának központi kérdése a hatalom építése, mely a gazdaság, a politika és a társadalom hármas egységében értelmezhető. (Giczey 2021) A politikai téren kívül helyezkedő társadalmi reakciók az aktuális, olykor csak látens (közvetetten érzékelhető) problémákra, kihívásokra reagálni képes intézményes megoldások hiányára vagy diszfunkciójára reflektálnak. A mozgalmak által kimódolt cselekvési alternatívák és intézményesülésük (új normarendszerré alakításuk) a közösségi munka (Rothman 2001) és a

társadalmi hálózatok szerepét, az erős és gyenge kötődések – s ezzel az áthidaló tőke relevanciáját is felveti. (Orbán, Szántó 2005; Fukuyama 1998) Ebben a bonyolult, társadalomtudományokat felölelő vizsgálati térben a kollektív cselekvések szereplői egyéni helyzete, társadalmi-, földrajzi-, kapcsolati viszonyai, egyéni és kollektív tudásának meghatározottságai mellett fontos kritérium az aktorok, közösségi vezetők motivációja, státusza, érintettsége és társadalmi kapcsolatrendszere is. Hasonló súlya van a részvételi folyamatokat strukturáló erőforrások és érdekérvényesülések hatalomelméleti megközelítésének. Ganz a hierarchikus hatalomban a függőséget és dominanciát, a kapcsolati hatalomban az egymásrautaltságot és kölcsönösséget hangsúlyozza, mely a társadalmi együttműködésben érvényesülő hatalom ereje. A kormányzási szabályok módosulására hatni képes progresszív kollektív fellépések minden esetben túlmutatnak az elit által alkalmazott eljárások kritikáján. Alternatív megoldásokat, szabályrendszereket vonultatnak fel és kényszerítenek ki. A mozgalmak tanácskozási és részvételi gyakorlatokkal gazdagítják a demokratikus értékeket, mely módszerek eredményessége az elitista rendszerekkel szemben bizonyítást nyert. A horizontálisan kiépülő, kooperatív társadalmi tér a demokratikus egyensúly megtartásának feltétele. A közjó érdekében együttműködők fejlesztik a demokratikus színtereket. Ez a gondolatmenet visszavezet az emancipatív értékek napirendjeihez, melyben a társadalmi egyenlőség és a szolidaritás a közösségiség értékrendje áll a középpontban.

A társadalmi mozgalmak – többségi elven – a formális intézményi keretek között erőszakmentesen is képesek nyomást gyakorolni a hatalomra. Az új normák és értékek ugyanakkor alárendelődhetnek a hatalom által irányított intézmények. A politikai és gazdasági válság időszakai az innovatív értékek katalizátoraivá válnak, melyben a társadalmi szükségletek és igények egyszerre artikulálódhatnak. Végül della Porta megkülönbözteti a beavatkozásokat mellőző tiltakozásokkal kapcsolatos kutatások eredményeként a hosszú és rövid ciklusú folyamatokat, és a társadalmi mozgalmak azon sajátosságát, hogy a nagy mozgósítások a rutinfolyamatok megtörésével és új szabályok bevezetésével átalakítják a normarendszereket. A demokráciák ősi alapelve az állampolgári részvétel, mely nem korlátozódhat a hatalom delegálására. Ugyanakkor a hatalom felelőssége, hogy milyen módon és milyen eszközökkel segíti polgárait a stabilitást és legitimitást biztosító közvetlen részvételhez.

IRODALOM:

Orbán, Annamária és Szántó, Zoltán: Társadalmi tőke. In: *Erdélyi Társadalom* 2005/2. 55-70.

Fukuyama, Francis: *Bizalom. A társadalmi erények és a jólét megteremtése*. Budapest, 1997, Európa Könyvkiadó

Ganz, Marshall: *Közösségszervezés*. In: Sebály Bernadett és Vojtonovszki Bálint (szerk.): *A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma? A közösségszervezés alapjai*, 2016, Napvilág Kiadó 25-40.

Giczey, Péter: A hatalom fogalma és értelmezése a közösségszervezésben. In: *Parola*. 2021. (32) 2. online: <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-hatalom-fogalma-es-ertelmezese-a-kozossegszervezesben/> (utolsó letöltés: 2022.01.03.)

Rothman, Jack: *A közösségi beavatkozás megközelítése*. Közösségfejlesztők Egyesülete. 2001.

Alinsky, Saul D.: *A civil szervezkedés ABC-je*. Bagolyvár kiadó. 1998.

Alinsky, Saul D.: A hatalom folyamata. In: Sebály Bernadett és Vojtonovszki Bálint (szerk.): *A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma?* 177-184.

Sebály, Bernadett és Vojtonovszki, Bálint (szerk.): *A hatalom társadalma vagy a társadalom hatalma? A közösségszervezés alapjai*. Napvilág Kiadó, 2016.

Szerző:

Dóri Éva – 1992 óta vesz részt lakóhelyén önszerveződő civil tevékenységekben, a balatonboglári Helyiérték Egyesület alapító tagja. 2008-2014 között a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus és jogutódja, a Nemzeti Művelődési Intézet, majd 2017-2019 között a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt munkatársa volt. 2020 óta a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán a Humán Fejlesztési és Művelődéstudományi Intézet Művelődéstudományi Tanszékének tanársegéde. Kutatási területe a Nyitott ház mozgalom története és emlékezete, a közösségi művelődés társadalomfejlesztői kontextusa; a helyi intézmények település- és közösségfejlesztési folyamatokban vállalt szerepe és aktivitása.

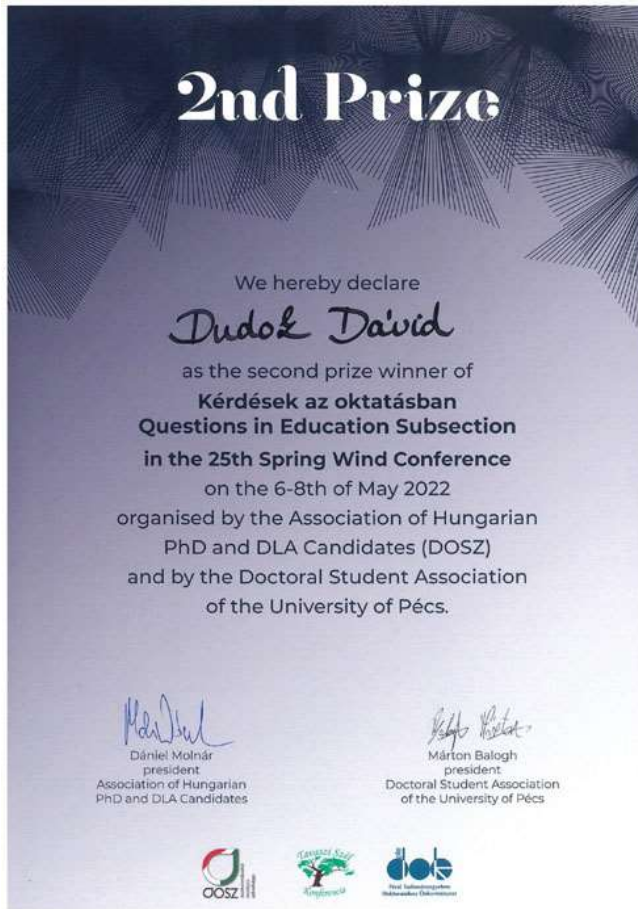
Parola-hírek

2022/2

Parola-hírek, aktualitások

Különdíj

Örömmel jelentjük, hogy Dudok Dávid szerkesztőnk, az ELTE Szociológia Doktori Iskola Szociálpolitika PhD-programjának harmadéves doktorandusza a Pécsi Tudományegyetem és a Doktoranduszok Szövetsége által megrendezett Tavaszi Szél Konferencián különdíjat nyert „A közművelődési intézményrendszer és a közösségfejlesztés viszonya” című előadásával. Mindemellett szekciójában a II. helyezést érte el. Gratulálunk!

Civil Rádió

Önkéntes technikai munkatársakat keresünk!

A Civil Rádió, Magyarország egyik első közösségi rádiója önkéntes technikusokat, technikai munkatársakat keres. Hangmérnöki, hangtechnikusi előképzettség nem feltétel, egy rövid gyakorlati bevezető képzés után lehetőséget biztosítunk az élő műsorok lebonyolításában való részvételre, felvételek elkészítésének segítésére. Ha kedvet érezne rádióműsorok elkészítésében való részvételre, műsorkészítő stábjainkkal, közösségünkkel való kreatív munkára, akkor kérjük, erre az email címre írjanak egy pár soros bemutatkozó levelet: civilradio@civilradio.hu

Rádiózzunk együtt!

Bővebben: <https://kronika.civilradio.hu/onkentes-technikai-munkatarsakat-keresunk/>

Ajánló a közösségi megoldások köréből

2022/2

Lakhatási minimum

Magyarországon lakhatási válság van. Mintegy 3 millió embert, a lakosság harmadát érinti a lakhatási szegénység. Ahhoz, hogy a helyzet változzon, szükség van arra, hogy változzanak a szociálpolitikai megfontolások és a közvélekedés. Ezért szeretnénk a 2022-ben felálló kormányzat figyelmébe ajánlani a lakhatással kapcsolatos javaslatainkat, hogy kormányra kerülés esetén beemeljék ezeket a lakáspolitikai és szociálpolitikai intézkedések közé.

Forrás és folytatás

<https://lakhatasiminimum.hu/>

Hat megoldás a városi önkormányzatok számára, hogy mindannyian kevesebb élelmiszert pazaroljunk el

Az EU-ban megtermelt élelmiszerek mintegy 20%-át pazarolják el, ami évente 186 millió tonna CO₂-kibocsátáshoz vezet – írja Antonio Zafra, az URBACT FOOD CORRIDORS hálózat vezető szakértője egy nemrégiben megjelent cikkében, az Európai Környezetvédelmi Ügynökség adataira támaszkodva. Mivel ennek az élelmiszerhulladéknak több mint 50%-a a háztartásokból származik(link is external) – átlagosan 47 millió tonna évente -, milyen intézkedéseket tehetnek a helyi önkormányzatok, hogy segítsenek korlátozni és megelőzni ezt a pazarlást?

Forrás és folytatás

<https://urbact.eu/hat-megold%C3%A1s-v%C3%A1rosi-%C3%B6nkorm%C3%A1nyzatok-sz%C3%A1m%C3%A1ra-hogy-mindannyian-kevesebb-%C3%A9lelmiszert-pazaroljunk-el>

A civilek jobban képviselik a gödieket, mint mi

Csütörtökön (2022.05.26) tárgyalta a gödi önkormányzat Balogh Csaba – egykori momentumos, immár független – polgármester javaslatát, mely szerint a városnak be kellene szállnia abba a perbe, amelyet a Göd-ÉRT Egyesület indított a Samsung akkumulátorgyára

köré tervezett kétszer kétsávos, illetve kétszer egysávos utak építése ellen, azok ugyanis a várhatóan nagy számban és nagy zajjal érkező kamionokat szolgálnák ki, néhány száz méterre a lakott területtől.

Forrás és folytatás

<https://merce.hu/2022/05/27/a-civilek-jobban-kepviselik-a-godieket-mint-mi-az-ellenzettek-szakadasa-ujra-keresztulhuzta-a-lakossag-kepviseletet-a-samsunggal-szemben/>

Támogatást keresel városodnak? Az URBACT online eszköztára megmutatja, hogyan fogj hozzá.

Ingyenes, könnyen használható eszközök az akciótervezés minden szakaszához – a helyi problémaelemzéstől a városi projektek finanszírozására vonatkozó új útmutatókig. “Milyen egyszerű gyakorlatokkal tudja az önkormányzat bevonni az érintetteket a helyi döntésekbe?”, “Hogyan finanszírozhatja a városom az új fenntartható városfejlesztési projektjét?”, “Hogyan dolgozhatok jó szolgáltatókkal közelebb a lakóhelyemhez?” Bármilyen dilemmáról is legyen szó, ha olyan városi szakember vagy, aki szeretné fejleszteni városát és annak részvételi alapú döntéshozatalát, az URBACT újonnan kibővített útmutató- és eszközgyűjteményében van megoldás a számodra! Szabadon hozzáférhető eszköztárunk (URBACT Toolbox) a nyilvános akciótervezés minden egyes lépését tartalmazza, a városi kihívások lakosokkal való elemzésétől az elért hatások méréséig.

Forrás és folytatás

<https://urbact.eu/t%C3%A1mog%C3%A1st-keresel-v%C3%A1rosodnak-az-urbact-online-eszk%C3%B6zt%C3%A1ra-megmutatja-hogyan-fogj-hozz%C3%A1>

YOUTHWIKI – HIÁNYPÓTLÓ ENCIKLOPÉDIA A TELEPÜLÉSI IFJÚSÁGI MUNKA KIALAKÍTÁSÁHOZ

A felületen a fiatalokkal kapcsolatos nemzeti szakpolitikákban lehet elmélyülni, folyamatosan frissülő anyagaival naprakész információt tesz elérhetővé. Fő információforrásai: a nemzeti ifjúságpolitikai hatóságok hivatalos dokumentumai, tanulmányok, felmérések, elemzések, nemzeti adatok és statisztikák. Tartalmát az Európai Bizottság és a tagok által meghatározott prioritások adják.

Forrás és folytatás

<https://tka.hu/hir/16191/youthwiki—hianypotlo-enciklopedia-a-telepulesi-ifjusagi-munka-kialakitasahoz>

Szegénységről Méltósággal Sajtódíj díjazottai

Két év után, a járványhelyzet enyhülésével idén végre újra élőben tarthatták meg a Szegénységről Méltósággal Sajtódíj átadóját. A díjat minden évben az Esély Labor Egyesület ítéli oda olyan újságíróknak, akik a szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élő emberek helyzetét körültekintéssel, odafigyeléssel mutatják be. Idén a Szabad Európa, a Telex-Transtelex, a 24.hu, a nlc.hu és a Telex munkatársait díjazták.

Forrás és folytatás

<https://szocio.atlatszo.hu/2022/06/09/a-szabad-europa-a-telex-transtelex-a-24-hu-a-nlc-hu-es-a-telex-munkatarsai-kaptak-iden-szegenysegrol-meltosaggal-sajtodijat/>

A városok „újra-humanizálása”: a városi mobilitás és a közterületek modern megközelítései

Hogyan alakítják át a városok az utcákat az emberek, és nem pedig az autók számára? Válaszok a legújabb URBACT Walk and Roll Cities webináriumon... Közismert tény, hogy a 20. század második felében az autóközpontú városfejlesztés környezetszennyezéshez, zsúfoltságához és más súlyos problémákhoz vezetett, és az életminőség sok területen drámaian romlott. Ezek a sajnálatos fejlemények nem maguktól következtek be, hanem az autóhasználatot előnyben részesítő szisztematikus politikai és tervezési beavatkozások idézték elő őket.

Forrás és folytatás

<https://urbact.eu/v%C3%A1rosok-%E2%80%9E%C3%BAjra-humaniz%C3%A1l%C3%A1sa%E2%80%9D-v%C3%A1rosi-mobilit%C3%A1s-%C3%A9s-k%C3%B6zter%C3%BCletek-modern-megk%C3%B6zel%C3%ADt%C3%A9sei>

Társadalmi hatáskötvény: a jobb közszolgáltatások titka?

Pénzügyi megszorítások idején a közszolgáltatásokra jutó teljes kormányzati költségvetés csökken, miközben az állampolgárok több, hatékonyabb szolgáltatást várnak el. A társadalmi hatáskötvény lehet az az eszköz, ami ehhez anyagi lehetőséget teremt, és amely segít meghaladni a rövidtávú érdekeket, a szolgáltatások töredezettségét és az innováció hiányát. A városok arra kényszerülnek, hogy a megelőzésre fordított kiadások helyett a válsághelyzetek megoldására fordítsák forrásait. Ebben a kontextusban a döntéshozók a bejáratott megoldásokat választják, nem merik megkockáztatni a viszonylag ismeretlen módszerek komoly kezdeti költségekkel járó bevezetését.

Forrás és folytatás

<https://urbact.eu/t%C3%A1rsadalmi-hat%C3%A1sk%C3%B6tv%C3%A9ny-jobb-k%C3%B6zszolg%C3%A1ltat%C3%A1sok-titka>

Szerző:

Huszerl József közösségfejlesztő, a Pályázatfigyelő (PAFI) főszerkesztője, a Közösségfejlesztők Egyesülete Felügyelő bizottságának elnöke, a Parola Ajánló a közösségi megoldások köréből rovatának szerkesztője.